

Innehållsförteckning

Hållbarhets- bedömning

Om hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömningen undersöker påverkan på miljö, samhälle och ekonomi

Samlad bedömning

Utgångspunkter

Inledning

Avgränsningar

Geografisk och tidsmässig avgränsning

Avgränsning i sak

Alternativredovisning

Metodik

Ekologisk hållbarhet

Förändrat klimat

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

SAMLADE UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

MOBILITET OCH TRANSPORTER

ENERGIFÖRSÖRJNING OCH UPPVÄRMNING

BYGGNATION OCH BEBYGGELSESTRUKTUR

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Vatten

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

VATTENFÖREKOMSTER

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN

DRICKSVATTENRESURSER

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Naturmiljö och biologisk mångfald

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

NATURVÄRDEN

SKYDDADE NATUROMRÅDEN

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD LATORPSPLATÅN

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Social hållbarhet

Klimatrisker och klimatanpassning

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

ÖVERSVÄMNINGAR OCH SKYFALL

RAS OCH SKRED

VÄRMEBÖLJOR

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Kulturmiljö, landskapsbild och gestaltning

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

KULTURMILJÖVÄRDEN

LANDSKAPSVÄRDEN

GESTALTAD LIVSMILJÖ

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Rekreation och friluftsliv

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

BOSTADSNÄRA GRÖNOMRÅDEN

RÖRLIGT FRILUFTSLIV

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Människors hälsa och säkerhet

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

MARKRADON

NATURLIGT FÖREKOMMANDE ARSENIK

MARKFÖRORENINGAR

FARLIGT GODS OCH ANDRA OLYCKSRISKER

BULLER, LUFTKVALITET OCH STRÅLNING

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Social trygghet och lika möjligheter

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

FUNGERANDE VARDAGSLIV

TRYGGHET, TILLGÄNGLIGHET OCH SAMMANHANG

JÄMLIKA LIVSVILLKOR

DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Ekonomisk hållbarhet

Hushållning med mark och naturresurser

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

JORDBRUKSMARK

AVFALL

ANDRA NATURRESURSER

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Samhällsekonomisk hushållning

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Förutsättningar och nuläge

Effekter och konsekvenser

PLANFÖRSLAG

NOLLALTERNATIV

Påverkan på miljömål

Påverkan på riksintressen

Hållbarhets- bedömning

Om hållbarhetsbedömning

Hållbarhetsbedömningen undersöker påverkan på miljö, samhälle och ekonomi

Hållbarhetsbedömning för Lekeberg handlar om vilka konsekvenser planförslaget kan få för olika frågor som är viktiga för en hållbar utveckling av Lekeberg, jämfört med om planen inte antas. Dessa redovisas utifrån tre perspektiv, som du kan gå till via innehållssymbolen ovan till vänster:

- Ekologisk hållbarhet
- Social hållbarhet
- Ekonomisk hållbarhet

Samlad bedömning

I **samrådet** presenteras planförslagets respektive nollalternativets bedömda konsekvenser för en hållbar utveckling översiktlig i form av en tabell som utgår från de ekologiska, sociala och ekonomiska hållbarhetsdimensionerna. I nästa skede inför granskningen av planförslaget kompletteras hållbarhetsbedömningen med en samlad bedömning av konsekvenserna av planförslaget och nollalternativet, samt av de betydande miljöeffekter som planförslaget kan innebära.

Alternativ. Planförslaget omfattar den digitala översiktsplanen i sin helhet i den kontext av lagar, styrdokument och kunskapsunderlag som finns idag. Nollalternativet innebär att den nya översiktsplanen inte antas och att den nu gällande översiktsplanen från 2014 fortsätter att gälla, tillsammans med tematiska tillägg för vindkraft och LIS, den fördjupade översiktsplanen för Lanna och de lagar, styrdokument och kunskapsunderlag som finns idag.

Översikt. I nedanstående tabeller sammanfattas de planförslagets och nollalternativets bedömda konsekvenser. Dessa beskrivs närmare i efterföljande kapitel. De aspekter som kan medföra betydande miljöeffekter och ingår i miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) markeras med ett kryss.

EKOLOGISK HÅLLBARHET	Planförslag	Nollalternativ	ingår i MKB
Förändrat klimat			
Mobilitet och transporter	+3	-2	X
Energiförsörjning och uppvärmning	0	0	X
Byggnation och bebyggelsestruktur	0	0	X
Vatten			
Miljö kvalitetsnormer för vatten	+2	-2	X
Dricksvattenresurser	+3	0	X
Naturmiljö och biologisk mångfald			
Naturvärden	+2	-2	
Skyddade naturområden	+1	+1	
Riksintresse för naturvård Latorpsplatån	+4	+3	X

 [GÅ TILL TEXT OM EKOLOGISKA KONSEKVENSER](#)

SOCIAL HÅLLBARHET	Planförslag	Nollalternativ	MKB
Klimatrisker och klimatanpassning			
Översvämningar och skyfall	+5	-3	X
Ras och skred	+3	+2	X
Värmeböljor	+2	-2	X
Kulturmiljö, landskap och gestaltning			
Kulturmiljövärden	+4	-3	X
Landskapsvärden	+3	-2	X
Gestaltad livsmiljö	+3	+2	X
Rekreation och friluftsliv			
Naturvärden	+3	+2	
Skyddade naturområden	+2	-1	
Människors hälsa och säkerhet			
Markradon	+1	+1	X
Naturligt förekommande arsenik	+3	-3	
Markföroreningar	+2	+1	
Farligt gods och andra olycksrisker	+3	-2	
Buller, luftkvalitet och strålning	+3	-3	
Social trygghet och lika möjligheter			
Fungerande vardagsliv	+4	-2	
Trygghet, tillgänglighet och sammanhang	+2	-2	
Jämlika livsvillkor	+1	-1	
Delaktighet och inflytande	+1	-1	

[GÅ TILL TEXT OM SOCIALA KONSEKVENSER](#)

EKONOMISK HÅLLBARHET	Planförslag	Nollalternativ	MKB
Hushållning med mark och naturresurser			
Jordbruksmark	+4	-3	X
Avfall	+3	-2	
Andra naturresurser	0	0	
Samhällsekonomisk hushållning			
Skatteintäkter	-3	+3	
Kostnader för teknisk infrastruktur	+2	-4	
Kostnader för social infrastruktur	-1	+1	
Kostnader för risk- och klimatanpassning	-1	+1	

[GÅ TILL TEXT OM EKONOMISKA KONSEKVENSER](#)

Utgångspunkter

Inledning

Översiktsplanen redovisar kommunens övergripande syn på Lekebergs långsiktiga utveckling och är kommunens samlade strategi för hur mark, vatten och bebyggelse ska användas, utvecklas och bevaras. Den redovisar vilken markanvändning som är lämplig, hur olika riksintressen ska tillgodoses och hur bebyggelsen ska bevaras och utvecklas, genom att formulera strategier och riktlinjer för efterföljande planering. Översiktsplanen behandlar hela kommunens mark- och vattenområden, och är principiell och strategisk till sin natur. Planeringshorisonten är cirka 25 år framåt i tiden, med målår 2050 för genomförande, men för många frågor har ett mycket längre perspektiv.

Konsekvensbeskrivning. Enligt plan- och bygglagen kapitel 3 § 6a ska översiktsplanens väsentliga konsekvenser redovisas i översiktsplanen. I Lekebergs översiktsplan görs detta i form av en samlad hållbarhetsbedömning där de ekologiska, sociala och ekonomiska konsekvenser som översiktsplanen kan medföra, beskrivs, bedöms och vägs samman. Syftet med hållbarhetsbedömningen är att bidra till helhetssyn och kvalitetssäkring av översiktsplanen när den tas fram. Genom att analysera de konsekvenser planförslaget kan få på olika områden, integrerat och samordnat med planarbetet, kan planförslaget vid behov modifieras för att avstyra risken för negativa konsekvenser på en hållbar utveckling av livsmiljön. Hållbarhetsbedömningen är en aktiv del av översiktsplanen, och ingår i samrådet om planförslaget.

Miljöbedömning. Hållbarhetsbedömningen innehåller även en strategisk miljöbedömning enligt miljöbalkens krav. Enligt miljöbalken kapitel 6 § 3 ska en strategisk miljöbedömning göras för alla kommunala planer som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Syftet är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Alla översiktsplaner, även Lekebergs, kan antas medföra betydande miljöpåverkan och en strategisk miljöbedömning ska därför göras. Miljökonsekvensbeskrivning avgränsning ska samrådats med "kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen eller programmet". Samråd om avgränsningen hölls 26 november 2024, och samråd med övriga ingår i detta samråd.

Avgränsningar

Geografisk och tidsmässig avgränsning

Hela Lekeberg 2050. Översiktsplanen omfattar hela kommunens yta och har målår 2050. Detsamma gäller också hållbarhetsbedömningen inklusive miljökonsekvensbeskrivning. För vissa miljöaspekter, till exempel vatten och klimatpåverkan, kan påverkan sträcka sig utanför kommunens gränser, eller bortom planens målår.

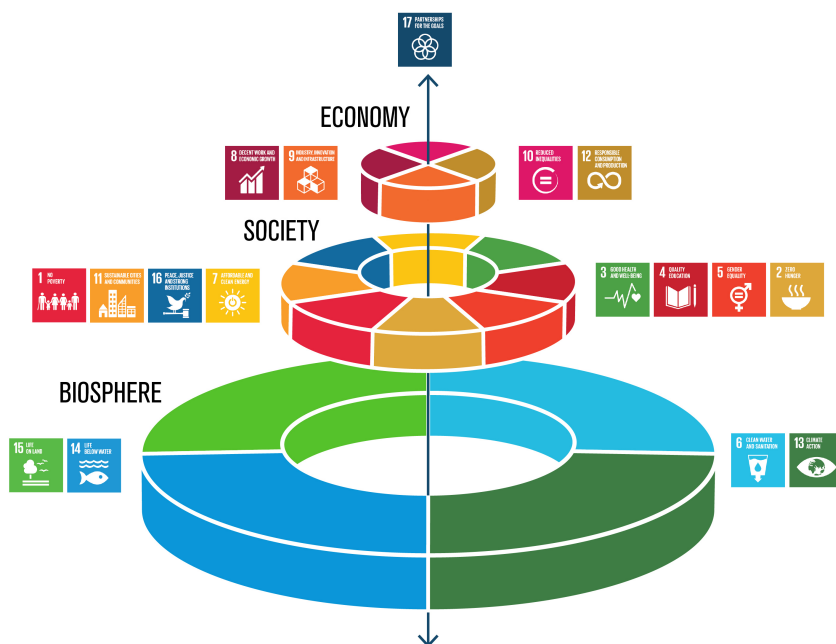
Generell nivå. Hållbarhetsbedömningens omfattning och detaljnivå anpassas till den översiktsplanens innehåll och detaljeringsgrad, och var i beslutsprocessen planen befinner sig (1). Eftersom översiktsplanen är principiell och strategisk till sin natur, har en låg detaljeringsgrad och utgör ett relativt tidigt planeringsstadium, avspeglas detta i hållbarhetsbedömningen som på samma sätt beskriver befintliga miljöförhållanden, miljöeffekter och miljökonsekvenser på en generell nivå.

Fotnoter:

1) miljöbalken kapitel 6 § 12

Avgränsning i sak

Hållbarhetsmodell. Avgränsningen av hållbarhetsaspekter är indelad i tre hållbarhetsdimensioner, vilka representerar de globala målen för hållbar utveckling, enligt den modell som Stockholm Resilience Center har utarbetat (2), och som illustreras i figuren nedan. Den skiljer sig något i förhållande till den oftast använda indelningen mellan hållbarhetsdimensionerna, genom att den utgår från de olika aspekternas funktion för global hållbarhet. Det innebär till exempel att klimatanpassning, kulturmiljö och hälsorisker ingår i den sociala hållbarhetsdimensionen, det vill säga den samhällseliga sfären, och inte i den ekologiska hållbarhetsdimensionen, där allt som heter något med "miljö" brukar hamna. Där hamnar istället de funktioner som är grundläggande för alla livsformer på jorden.

Copyright by Senkar Lokaranta/Asante

Hållbarhetsmodell, utarbetad av Rockström och Sukhdev på Stockholm Resilience Centre, som illustrerar biosfärens grundläggande funktion för global hållbarhet. De globala målen för hållbar utveckling är integrerade i modellen.

Identifiering av hållbarhetsaspekter. Hur konsekvenserna av översiktsplanen ska redovisas i hållbarhetsbedömningen beskrivs inte i plan- och bygglagen, utan här är kommunen fri att beskriva det man anser vara relevant. Innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning i den strategiska miljöbedömningen däremot, styrs av miljöbalken, och de avgränsningar som görs ska samrådats med bland annat länsstyrelsen.

Betydande miljöeffekter. Till skillnad från hållbarhetsbedömningen som ska beskriva olika slags miljöpåverkan som översiktsplanen kan medföra, ska miljökonsekvensbeskrivningen begränsas till de betydande miljöeffekter som genomförandet av planen eller programmet kan antas medföra (3). Boverket anger vidare att miljökonsekvensbeskrivningen bör begränsas till de miljökonsekvenser som verkligen kan antas ge en betydande miljöpåverkan för att miljökonsekvensbeskrivningen inte ska bli onödigt omfattande så (4).

Avgränsningstabell. Föreslagen avgränsningen av de hållbarhetsaspekter som konsekvensbedöms redovisas i nedanstående avgränsningstabell. I avgränsningstabellens vänsterspalt listas de hållbarhetsaspekter som ingår i hållbarhetsbedömningen, medan de aspekter som skulle kunna innebära en betydande miljöpåverkan och som ingår i miljökonsekvensbeskrivningen, listas med avvikande färg i tabellens högerspalt.

Ekologisk hållbarhet

Påverkan på biosfären, det vill säga på de ekologiska livsvillkoren för människor, djur och växter

Hållbarhetsbedömning Avgränsning av de aspekter som konsekvensbedöms i planförslagets hållbarhetsbedömning:	Miljökonsekvensbeskrivning Avgränsning av de aspekter som kan få betydande miljöeffekter av planförslaget:
Förändrat klimat - Mobilitet och transporter - Energiförsörjning och uppvärmning - Byggnation och bebyggelsestruktur	Påverkan på förändrat klimat bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.
Vatten - Miljö kvalitetsnormer för vatten - Dricksvattenresurser	Påverkan på vatten bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.
Naturmiljö och biologisk mångfald - Naturvärden - Skyddade naturområden - Riksintressen för naturvård Latorpsplatån	Påverkan på riksintresse för naturvård bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.

Social hållbarhet

Påverkan på samhället, dvs på människors hälsa och välmående, och på sociala och kulturella behov

Hållbarhetsbedömning Avgränsning av de aspekter som konsekvensbedöms i planförslagets hållbarhetsbedömning:	Miljökonsekvensbeskrivning Avgränsning av de aspekter som kan få betydande miljöeffekter av planförslaget:
Klimatrisker och klimatanpassning - Översvämningar och skyfall - Ras och skred - Värmeböljor	Påverkan på klimatrisker och klimatanpassning bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.
Kulturmiljö, landskap och gestaltning - Kulturmiljövärden - Landskapsvärden - Gestaltad livsmiljö	Påverkan på kulturmiljö, landskap och gestaltning bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.
Rekreation och friluftsliv - Bostadsnära grönområden - Rörligt friluftsliv	Bedöms inte innebära betydande miljöpåverkan.
Människors hälsa och säkerhet - Markradon - Naturligt förekommande arsenik - Markföroreningar - Farligt gods och andra olyckor - Buller, luftkvalitet och strålning	Påverkan på naturligt förekommande arsenik bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.
Social trygghet och lika möjligheter - Fungerande vardagsliv - Trygghet, tillgänglighet och sammanhang - Jämlika livsvillkor - Delaktighet och inflytande	Bedöms inte innebära betydande miljöpåverkan.

Ekonomisk hållbarhet

Påverkan på resurshushållning och ekonomiska förhållanden för enskilda och för samhället som helhet

Hållbarhetsbedömning

Avgränsning av de aspekter som konsekvensbedöms i planförslagets hållbarhetsbedömning:

Miljökonsekvensbeskrivning

Avgränsning av de aspekter som kan få betydande miljöeffekter av planförslaget:

Hushållning med mark och naturresurser

- Jordbruksmark
- Andra naturresurser

Påverkan på **jordbruksmark** bedöms kunna innebära betydande miljöpåverkan.

Samhällsekonomisk hushållning

- Hushållning med mark och resurser
- Samhällsekonomisk hushållning

Bedöms inte innebära betydande miljöpåverkan.

Fotnoter:

2) Stockholm Resilience Center 2024a

3) miljöbalken kapitel 6 § 11 p 4

4) Boverket 2024a

Alternativredovisning

Studerade alternativ. I hållbarhetsbedömningen bedöms konsekvenserna av *planförslaget*, och av ett så kallat *nollalternativ*, vilket är det alternativ som uppstår om översiktsplanen inte antas. I båda alternativen görs bedömningen mot ett framskrivet nuläge, det vill säga den utveckling som ligger i linje med den nya översiktsplanen enligt planförslaget, eller med den nu gällande översiktsplanen enligt nollalternativet. I detta framskrivna nuläge ingår i båda alternativen, de kunskaper och krav som finns idag, i form av olika kunskapsunderlag, även sådana som tagits fram i samband med översiktsplanearbetet, och alla de styrdokument och lagar som gäller idag.

Nollalternativ och planeringsstrategi. Att den nu gällande översiktsplanen från 2014 fortsätter att gälla i nollalternativet om den nya planförslaget inte antas, är en sanning med modifikation. Översiktsplanens aktualitet prövas under varje mandatperiod i form av en planeringsstrategi, som beslutas av kommunfullmäktige. De delar av översiktsplanen som bedömts som inaktuella i planeringsstrategin, upphör att gälla med det beslutet, och måste därmed prövas från fall till fall. I Lekeberg tog kommunfullmäktige beslut om planeringsstrategin 2024-04-29. I beslutet konstaterades att Lekebergs

kommuns översiktsplan (5)bedöms vara aktuell i förhållande till kraven i plan- och bygglagen, med undantag för nedanstående frågor:

- Klimatrelaterade risker och klimatpåverkan
- Förbud mot att försämra vattenmiljön
- Miljökvalitetsnormer
- Översvämning, skyfall och dagvatten
- Miljöfarlig verksamhet
- Transporter med farligt gods
- Buller och vibrationer
- Naturligt förekommande arsenik
- Mellankommunal samordning
- Ekologiskt särskilt känsliga områden
- Jord- och skogsbruksområden
- Kulturmiljövärden
- Befolkningsutveckling

Fotnoter:

5) Här ingår den kommunövergripande översiktsplan från 2014, en fördjupning för Lanna från 2012, ett tematiskt tillägg för vindkraft från 2012, samt ett tematiskt tillägg för landsbygdsutveckling i strandnära läge från 2016

Metodik

Ekologisk hållbarhet

Ekologisk hållbarhet handlar om att skydda och bevara naturmiljöer och ekosystem för att säkerställa planetens långsiktiga hälsa. Det innebär att människornas negativa påverkan på miljön behöver minska, hotade arter och deras livsmiljöer skyddas, och användning av förnybara resurser och energikällor öka. De delar som behandlas här är planens påverkan på klimat, på vatten och på naturmiljö och biologisk mångfald.

Ekologisk hållbarhet

Påverkan på biosfären, dvs på de ekologiska livsvillkoren för människor, djur och växter.

Förändrat klimat

Utsläpp av växthusgaser till atmosfären ger upphov till negativ klimatpåverkan som påverkar hela planeten. All ny bebyggelse och ökade trafikmängder medför utsläpp av växthusgaser som påverkar klimatet. Hur vi bygger, hur vi reser och hur vi använder energi är faktorer som påverkar utsläpp av växthusgaser och klimatet. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar förändringar av klimatet.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Plan- och bygglagen (1). Enligt 2 kap. 6 § plan- och bygglagen ska behovet av bland annat goda klimat- och hygienförhållanden beaktas vid utformning och lokalisering av bebyggelse vid planläggning, bygglov och andra åtgärder.

Klimatlagen (2) trädde i kraft i svensk lag 1 januari 2018 och ingår i det klimatpolitiska ramverket. Den binder regeringen vid att bedriva ett klimatpolitiskt arbete som syftar till att förhindra farlig störning i klimatsystemet, bidrar till att skydda ekosystemen samt nutida och framtida generationer mot skadliga effekter av klimatförändring, och vilar på vetenskaplig grund. Det klimatpolitiska arbetet ska utgå från det långsiktiga, tidsatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt.

Sveriges klimatmål (3) ingår också i det klimatpolitiska ramverket. Sveriges övergripande klimatmål är att nå nettonollutsläpp av växthusgaser senast år 2045, och att därefter ha negativa nettoutsläpp. Att inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser betyder i det här fallet att utsläppen av växthusgaser från verksamheter i Sverige ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990. För transporterna gäller det nationella etappmålet att minska utsläppen med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010.

Globala målen (4), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Klimat berörs framför allt av målet *Bekämpa klimatförändringarna* som anger att omedelbara åtgärder ska vidtas för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser. Delmål två anger att åtgärder mot klimatförändringar ska integreras i politik och planering.

Sveriges miljömål (5) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Klimat berörs framför allt av miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* som handlar om att begränsa utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser i atmosfären, vilka gör att det globala klimatet blir varmare. Ett etappmål är att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Örebro läns energi- och klimatprogram (6) tas fram av länsstyrelsen och regionen tillsammans. Det nuvarande gäller 2021–2025, och ett nytt håller på att tas fram. De tre övergripande målen för energi- och klimatarbetet ska leda till ett klimatneutralt och resurseffektivt län utan nettoutsläpp av växthusgaser år 2045, i enlighet med det nationella målet. De övergripande målen är att:

- minska utsläppen av växthusgaser i Örebro län så att de år 2030 är 60 procent lägre än 2005 års nivåer
- öka andelen förnybar energi så att energianvändningen i Örebro län år 2030 består av minst 80 procent förnybar energi
- öka energieffektiviseringen så att energianvändningen i Örebro län år 2030 är 50 procent effektivare jämfört med 2005.

För att uppnå energi- och klimatprogrammets vision och långsiktiga mål har fem insatsområden identifierats:

- Fossilfria resor och transporter
- Robust och förnybart energisystem
- Klimatneutrala och energieffektiva företag
- Effektiv och klimatneutral bebyggelse
- Klimatneutral produktion och konsumtion

Hållbarhetsprogram Lekeberg (7) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att klimatpåverkan är utpekad som Lekebergs mest betydande miljöaspekt. Fokus för tema *Klimat och energi* är att arbeta i riktning mot att bli en klimatneutral och fossilbränslefri kommun som är anpassad till ett klimat i förändring, med följande prioriteringar avseende klimatpåverkan:

- Lekebergs kommun ska minska sin påverkan på klimatet genom minskade utsläpp av växthusgaser
- Energieffektivisering, klimatutsläpp och miljöcertifiering är viktiga aspekter när Lekebergs kommun bygger och renoverar sina fastigheter
- Lekebergs kommun skapa förutsättningar för hållbara resor i hela kommunen, genom effektiviserad kollektivtrafik, bra

länkar för att byta transportmedel i kollektivtrafikstråken, och snabba cykelleder

- Lekebergs kommun arbetar för att utvidga laddinfrastrukturen och förbättra den nuvarande

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) SFS 2017:720

3) Regeringskansliet 2024b

4) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

5) Proposition 2009/10:155

6) Länsstyrelsen Örebro län 2021c

7) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

SAMLADE UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

Utsläpp av växthusgaser. År 2022 släppte Lekeberg ut cirka 41 500 ton koldioxidekvivalenter växthusgaser, vilket motsvarar cirka 4,7 ton per invånare. Siffran är hög jämfört med länsgenomsnittet på 3,8 och riksgenomsnittet 4,3 ton per invånare (8), och hänger troligtvis samman med en hög andel genomgående transporter på E18. Utsläppen av växthusgaser minskar varje år, och låg 2015 på 6,4 ton per invånare och år, jämfört med dagens 4,7 ton, se diagrammet nedan.

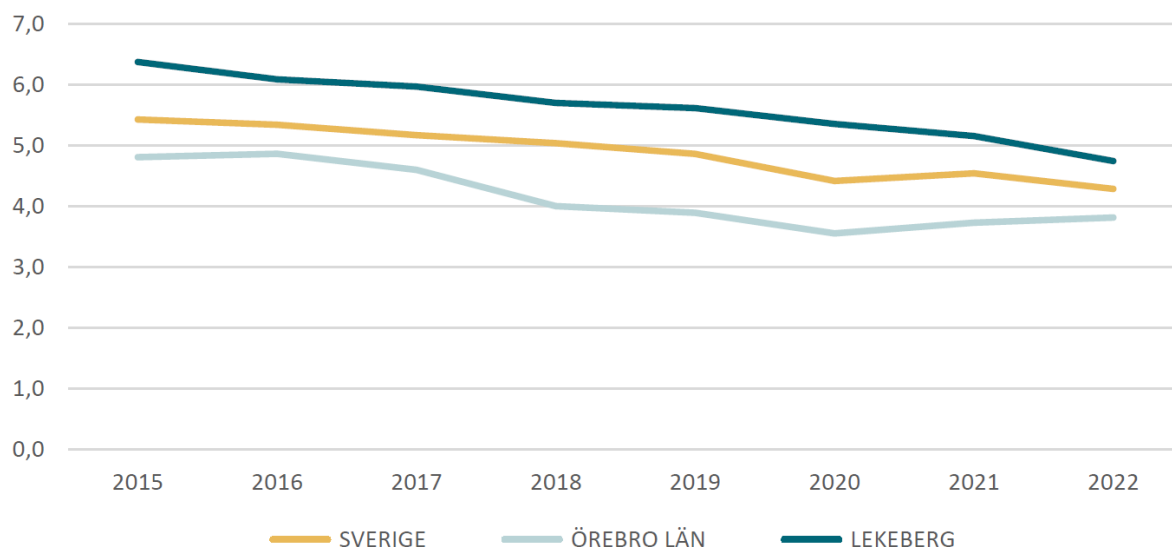

Diagram över förändring 2015–2022 av årligt växthusgasutsläpp per invånare i Lekeberg, Örebro län och Sverige, mätt i ton koldioxidekvivalenter per år. Källa: SMHI 2025a.

Transporter och jordbruk dominerar. De två sektorerna som dominerar växthusgasutsläppen i Lekeberg är *Transporter* respektive *Jordbruk*, vilka står för cirka 43 procent vardera av de totala utsläppen inom kommunen, och som motsvarar ungefär 18 000 ton koldioxidekvivalenter vardera. Enligt en översiktlig beräkning (9) utgör de resor som Lekebergsborna gör cirka tio procent av växthusgasutsläpp från transporter. Övriga transporter bedöms vara genomgående trafik främst på E18. *Industri, El och fjärrvärme* och *Avfall* har påtagligt små andelar av de totala utsläppen inom kommunen, medan övriga sektorer ligger på ungefär samma andelar som regionen och riket. Sett över tid minskar utsläppen av växthusgaser med cirka 4,5 procent per år, vilket är högre än riksgenomsnittet på 3,4 procent per år (10).

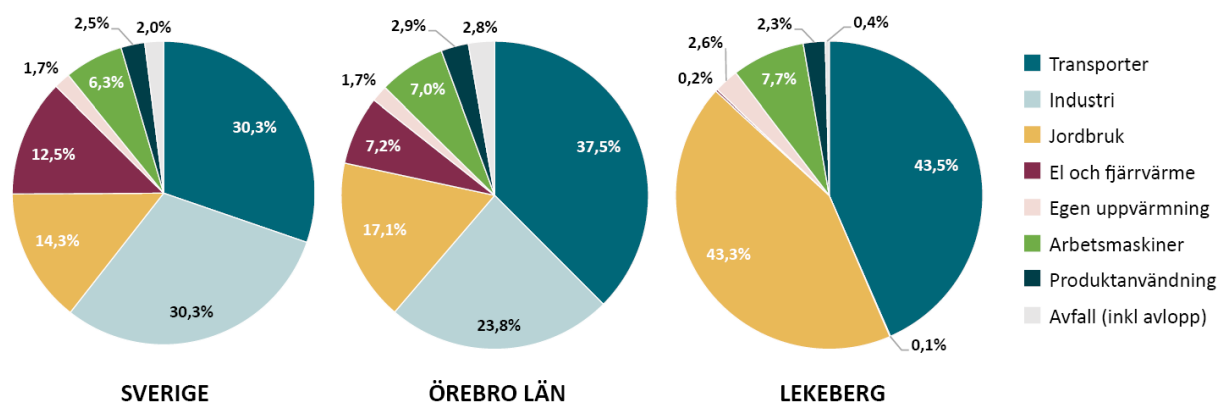

Diagram över växthusgasutsläpp från olika sektorer (utom utrikes transporter) i Sverige, Örebro län, respektive Lekeberg i procentandel av totalt utsläpp av växthusgaser, år 2022. Källa: SMHI 2025a.

I nedanstående avsnitt behandlas tre områden där översiktsplanen bedöms kunna ha en påverkan på utsläppen av växthusgaser, mobilitet och transporter, energiförsörjning och uppvärmning, samt byggnation och bebyggelsestruktur.

Fotnoter:

8) avser 2022, SMHI 2025a

9) enligt resvaneundersökningen 2023 gör invånarna i Lekeberg i genomsnitt 1,9 resor per dag med genomsnittslängd ca 5 km, Region Örebro län 2023a

10) avser 2022, Aktuell hållbarhet 2025a

MOBILITET OCH TRANSPORTER

Transportsektorn i Sverige svarar för utsläpp av växthusgaser på cirka 13,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter eller 1,3 ton per invånare, vilket utgör nästan en tredjedel av de totala utsläppen (11), se diagram ovan.

Transportinfrastruktur i Lekeberg. E18 mellan Örebro och Karlstad går i öst-västlig riktning genom norra delen av kommunen, och länsväg 204 mellan Svartå och motorvägsavfarten i Vintrosa förbinder alla kommunens tätorter med motorvägen mot Örebro, där merparten av den arbetsföra befolkningen arbetar. Utpendlingen är stor med cirka 62 procent utpendlare, varav över två tredjedelar till Örebro kommun. Inpendlingen står för 36 procent av arbetstillfällena i Lekeberg, varav över hälften från Örebro, se avsnitt *Pendling och resvanor* i kapitel *Resor och transporter*. Kollektivtrafiken mellan centralorten Fjugesta och Örebro är god med en relativt tät expressbusstrafik. Regionalbussförbindelse finns mellan Örebro och kommunens andra största tätort Lanna, samt mellan Fjugesta och kommunens tredje största tätort Mullhyttan. Expressbuss går också på E18 mellan Karlstad och Örebro och två stopp i eller nära kommunen. Möjligheten att cykla är relativt begränsad i Lekeberg, dels på grund av avsaknad av cykelbanor på landsbygden där cirka hälften av invånarna bor, dels på grund av brister i cykelvägnätet i tätorterna. Arbeta med cykelplan pågår med avsikten att intensifiera utbyggnad av cykelvägnätet.

[GÅ TILL TEXT OM RESOR OCH TRANSPORTER](#)

Utsläpp från transporter genom kommunen. I absoluta tal står koldioxidutsläppen från transporter genom Lekeberg på cirka 18 000 ton koldioxidekvivalenter per år, vilket motsvarar cirka 2,1 ton per invånare (12), jämfört med 1,4 i länet och 1,3 i Sverige som helhet. Personbilar står drygt 64 procent av utsläppen från transporter i Lekeberg, tunga lastbilar för 23 procent och lätta lastbilar för 10 procent (13). De högre utsläppen från transporter i Lekeberg hänger framför allt samman med E18 som går också genom kommunen.

Utsläpp från invånarnas resor. Tittar man på de personbilsresor som Lekebergsborna gör, är utsläppen från dessa drygt 3 700 ton koldioxidekvivalenter per år, vilket motsvarar endast cirka nio procent av de totala utsläppen från transporterna i kommunen (14). Lekebergsbornas bussresor släpper ut cirka 29 ton koldioxidekvivalenter per år, vilket motsvarar 0,5 procent

av totalen. Till detta kommer utsläpp från invånarnas resor med tunga och lätta lastbilar, vilka tillsammans står för 4,4 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Lekeberg (15).

Hållbar mobilitet. Genom en övergång till en mer hållbar mobilitet kan den andel av växtgasutsläpp som Lekebergsbors och inpendlares resor med personbil står för, minska. Enligt nationella emissionsdatabasen bedöms dock utsläppen av växthusgaser från personbilar generellt minska med 90 procent 2022–2045 (16), samtidigt som transportarbetet ökar med drygt 25 procent. Detta innebär att påverkan på klimatet från varje bil minskar kraftigt, medan att antal bilar blir fler. Ur klimatsynpunkt kan därför övergång till större andel kollektivtrafik ha mindre betydelse i framtiden, medan andra faktorer kan få en betydande positiv påverkan av minskad andel bilresor, såsom utsläpp från bil- och batteritillverkning, ökad tillgänglighet för personer utan bil, trafiksäkerhet och störningar från biltrafik och trängsel framför allt i tätbebyggda miljöer.

Fotnoter:

11) avser 2022, SMHI 2025a

12) avser 2022

13) avser 2022, SMHI 2025a

14) avser 2022. 9,6 %, baserat på resvaneundersökning för Örebro län där antal resor per invånare ligger på i medel 1,9, och medianen för reslängd 5–6 km exklusive semesterresor

15) avser 2022. 4,4 % räknat på andel utsläpp 64,4 från personbilar, 0,5 från bussar, 23,5 från tunga lastbilar och 10,3 från lätta lastbilar, SMHI 2025a

16) från 0,13 koldioxidekvivalenter år 2022 till 0,012 år 2045. Källa SMHI 2025a

ENERGIFÖRSÖRJNING OCH UPPVÄRMNING

Energibalans. I Lekeberg produceras cirka 205 gigawattimmar el och drygt 18 gigawattimmar fjärrvärme per år (17), vilket är något mer än den energi som används. Av den elproduktion som sker i kommunen utgörs 98 procent av vindkraft och den övriga av vattenkraft och solenergi. Den sammanlagda energianvändningen (slutanvändning) är cirka 195 gigawattimmar per år, varav transporter står för 46 procent och uppvärmning av småhus för 30 procent (18).

Klimatpåverkan. Utsläpp från el och uppvärmning står för 1170 ton koldioxidekvivalenter per år, eller 0,13 ton per invånare, att jämföra med de 13,7 miljoner ton som transporter i Lekeberg släpper ut. Utsläppen från el och uppvärmning utgör endast cirka 2,8 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Lekeberg, se diagram i avsnitt *Samlade utsläpp av växthusgaser* ovan (19). Av dessa står energianvändning för egen uppvärmning av bostad och lokaler för 2,6 procentenheter och användning av el och fjärrvärme för 0,23 procentenheter, vilket är låga andelar. Till egen uppvärmning räknas till exempel ved- och pelletseldning. Egen uppvärmning av endast bostäder står för utsläpp av 456 ton koldioxidekvivalenter och motsvarar 1,1 procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Lekeberg (20). Sammantaget är påverkan på klimatet från el och uppvärmning i Lekeberg marginell.

Inga stora industrier och få bostäder. I Sverige och Örebro län som helhet står uppvärmning av bostäder och lokaler för en betydligt större andel av de totala utsläppen av växthusgaser, se diagram i avsnitt *Samlade utsläpp av växthusgaser* ovan. Att andelen är så mycket lägre i Lekeberg hänger samman med frånvaron av stora industrier med tillhörande lokaler och med en relativt sett liten befolkning och få bostäder.

Fotnoter:

16) avser 2022, Statistikdatabasen SCB 2025b.

17) avser 2022, Statistikdatabasen SCB 2025b.

19) avser 2022, Nationella emissionsdatabasen, SMHI 2025a.

20) avser 2022, Nationella emissionsdatabasen, SMHI 2025a.

BYGGNATION OCH BEBYGGELSESTRUKTUR

Bygg- och fastighetsbranschen svarar för inhemska utsläpp av växthusgaser i Sverige på cirka 10,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter (21), att jämföra med de 13,7 miljoner ton som transportsektorn släpper ut (22). Bygg- och

fastighetssektorn bidrar dessutom till stora utsläpp utomlands genom importvaror, om cirka 6,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. I branschen ingår uppvärmning, fastighetsförvaltning, renovering, om- och tillbyggnad, samt nybyggnad, och sammantaget överlappar bygg och fastighetsbranschen alla de sektorer som redovisas i emissionsdatabasen (23), utom jordbruk.

Glesbefolkat. Lekeberg är en relativt glesbebyggd kommun med stor andel bebyggelse på landsbygden. Av Lekebergs cirka 8 600 invånare bor 46 procent på landsbygden, utanför de tre största tätorterna, medan 28 procent bor i Fjugesta, 20 procent i Lanna och drygt 6 procent i Mullhyttan. Bebyggelsestrukturen är med andra ord relativt utspridd och gles. Kommunen som helhet har en befolkningstäthet på knappt 19 invånare per kvadratkilometer, med störst täthet i Fjugesta med drygt 1 000 invånare per kvadratkilometer, att jämföra med Örebro stad som har 2 300 invånare per kvadratkilometer. Bebyggelsestrukturen, till exempel hur samlat eller gles bebyggelsen ligger, hur nära kollektivtrafikstråk den ligger med mera, påverkar framför allt transportarbetet och möjligheten att resa med kollektivtrafik. Vidare kan genomtänkt lokalisering av besöksintensiva verksamheter som till exempel förskolor, livsmedelsbutiker eller idrottshallar vara av stor betydelse för att resor och transporter till och från dessa ska kunna ske med cykel, gång eller kollektivtrafik, så att belastningen från biltransporter inte ökar i onödan.

Befolkningsökningen har varit stor i Lekeberg under en tioårsperiod, framför allt i Lanna som ligger närmast Örebro, där ökningen varit cirka tolv procent per år i genomsnitt under 2018–2023. Befolkningstillväxten var som störst fram till 2019, och har därefter avtagit, både till följd av en medveten inbromsning och av en konjunkturnedgång. Under tillväxtåren har ny bebyggelse tillkommit framför allt i Lanna och i Fjugesta. Av alla bostäder i Lekeberg finns idag. Drygt 80 procent av alla bostäder i kommunen finns i småhus, och cirka 14 procent i flerbostadshus.

Utsläpp från bebyggelse. Byggnader släpper ut växthusgaser i alla skeden av livscykeln, i byggskedet, i användningsskedet och i slutskedet. Byggskedet består av råvaror, transport och tillverkning av produkter och av transporter och bygg- och installationsprocesser i byggproduktionsskedet (24). Utsläppen i byggskedet är olika stora beroende på val av till exempel stommaterial, där betongbyggnader generellt har betydligt större klimatpåverkan än träbyggnader (25). De bostäder som byggdes i Lekeberg under åren 2011–2020 släppte ut cirka 6 360 ton koldioxidekvivalenter totalt, vilket motsvarar i genomsnitt 640 ton per år, att jämföra med transporterna som släppte ut cirka 23 000 ton per år under samma period (26), eller om man räknar bort den externa trafiken 3 700 ton per år, se avsnitt *Mobilitet och transporter* ovan.

Fotnoter:

21) avser 2022, Boverket 2025a och 2025b

22) avser 2022, SMHI 2025a

23) Nationella emissionsdatabasen, SMHI 2025a.

24) Boverket 2025c

25) KTH 2023a

26) Totalt byggdes 356 småhus och 16 bostäder i flerbostadshus under 2011–2020. Medelvärde för utsläpp för småhus i byggskedet är 132 CO₂e/kvm BTA, och för flerbostadshus 298 CO₂e/kvm BTA, enligt KTH 2023a.

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Det finns stora möjligheter att påverka utvecklingen av kollektivtrafik och transportinfrastruktur, genom tydliga strategier och strukturer i översiktsplanen, som underlättar samordningen inom kommunen och mellan olika aktörer. Möjligheten att påverka utvecklingen av bebyggelsestrukturen i relation till arbetsplatser, utbildning och service är också stor. Bortsett från vindkraftsproduktion är översiktsplanens räckvidd när det gäller energiproduktion, energiöverföring och energianvändning mer begränsad. Kommunens främsta möjlighet att påverka energianvändningen är att i sin fysiska planering samordna utvecklingen av bebyggelse, kollektivtrafik och service, vilket översiktsplanens strukturbild och strategier ger stöd för.

PLANFÖRSLAG

Mobilitet och transporter

Planförslagets inriktning. Planförslaget har en tydlig inriktning på att bygga en stark kommunikationsstruktur som underlättar för en hållbar mobilitet i hela kommunen, även på landsbygden. Planens inriktning är vidare att

bebyggelseutveckling ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse, i tätorter eller på landsbygden, företrädesvis i mellanstora orter som är länkade till stråken i strukturbilden (*G1 Lokalisering av bebyggelse*). Närmare hälften av invånarna i Lekeberg bor utanför de tre större tätorterna i kommunen. Planen siktar mot en befolkningsutveckling om maximalt 1 200 personer under planperioden, vilket som mest motsvarar 520 bostäder, varav två tredjedelar i de tre största tätorterna. Idag bor drygt en fjärdedel av befolkningen i Lekebergs landsbygder inom en kilometer från hållplats för kollektivtrafik.

Med hjälp av bra länkar och bytespunkter, och starka stråk med effektiv linjetrafik, ska möjligheten att ta kollektivtrafik för den längre delen av resan underlättas, även om man bor långt ifrån tätorterna. Riktlinjer införs för de olika *huvudstråken, länkarna och bebyggelse typerna* i strukturbilden, läs mer i kapitel *Lekebergs utvecklingsinriktning*. Även en successiv utbyggnad av huvudstråk för cykeltrafik prioriteras i planen, genom riktlinjer för *Huvudcykelstråk kommun, Huvudcykelstråk tätort och Huvudcykelstråk landsbygd*, läs mer i avsnitt *Cykelinfrastruktur* i kapitel *Resor och transporter*. Vidare anges med en generell riktlinje *G1 Lokalisering av bebyggelse*, att bebyggelseutveckling företrädesvis ska ske i anslutning till befintlig bebyggelse, på landsbygden företrädesvis i mellanstora orter som är länkade till stråken i strukturbilden, läs mer i avsnitt *Lokalisering av bebyggelse* i kapitel *Bostäder*.

 [GÅ TILL TEXT OM LEKEBERGS UTVECKLING SINRIKTNING](#)

 [GÅ TILL TEXT OM RESOR OCH TRANSPORTER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM BOSTÄDER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR MOBILITET OCH TRANSPORTER](#)

>>> **Klicka på område i kartan för att se riktlinjer**

Transportarbetet i Sverige bedöms generellt öka med ungefär 26 procent under planperioden (27). Medräknat denna generella resandeökning bedöms Lekebergsbornas resor öka med 48 procent under planperioden, eller 1,8 procent per år enligt planförslaget, se tabeller nedan. Av denna ökning beräknas kollektivtrafik stå för 31 procent, bil för 33 procent och övriga färdstätt för 37 procent. Det innebär att Lekebergsbornas bilresor skulle öka från cirka 6 300 till 7 700 bilresor per dag, se tabell nedan.

PLANFÖRSLAG Transportarbete resor	Andel 2023	Andel 2050	2023	2050	Förändring 2023-2050	Förändring per år (max)	Andel av ökning 2023-2050
Befolkning			8 600	9 800	1 200	0,5 %	
varav ålder 15-84 år	53 %	53 %	4 575	5 214	638	0,5 %	
Totalt antal resor per dag *			8 693	12 825	4 133	1,8 %	
varav arbetsresor	40 %	40 %	3 477	5 130	1 653	1,8 %	
varav övriga resor	60 %	60 %	5 216	7 695	2 480	1,8 %	
Totalt antal resor per dag *			8 693	12 825	4 133	1,8 %	
varav kollektivtrafik	12 %	18 %	1 043	2 309	1 265	4,7 %	31 %
varav cykel	2 %	8 %	174	1 026	852	18,9 %	20 %
varav till fots	10 %	10 %	869	1 283	413	1,8 %	10 %
varav bil	73 %	60 %	6 346	7 695	1 349	0,8 %	33 %
varav övrigt	3 %	4 %	261	513	252	3,7 %	6 %

Tabell över planförslagets bedömda effekter på transportarbete och färdmedelsval för Lekebergsbornas resor 2023 och 2050. Bearbetning av Basprognos för persontrafiken 2040, Trafikverket 2024a, och Resvaneundersökning, Region Örebro län, 2023a.

Översätter man resandeökningen till utsläpp av växthusgaser i form av koldioxidekvivalenter, minskar dessa från 1730 ton per år till knappt 240 ton år 2050, se tabell nedan. Att utsläppen går ner trots en viss ökad trafikmängd beror på den beräknade minskningen av växthusgasutsläpp från personbilar med 90 procent under perioden (28).

PLANFÖRSLAG Utsläpp växthusgaser resor	Antal resor per dag	Arbetsresor km per dag*	Övriga resor km per dag*	Total längd km per dag	Emissionsfaktor kg CO ₂ e per km***	Utsläpp kg CO ₂ e per år
2023						
Totalt antal resor per dag **	8 693	20 863*	26 079*	46 942		1 726 731
varav kollektivtrafik	1 043	2 504	3 129	5 633	0,014	28 785
varav cykel	174	417	522	939	0	0
varav till fots	869	2 086	2 608	4 694	0	0
varav bil	6 346	15 230	19 037	34 267	0,13	1 625 985
varav övrigt	261	626	782	1 408	0,14	71 961
2050						
Totalt antal resor per dag **	12 825	30 781*	38 476*	69 257		238 634
varav kollektivtrafik	2 309	5 541	6 926	12 466	0,008	36 402
varav cykel	1 026	2 462	3 078	5 541	0	0
varav till fots	1 283	3 078	3 848	6 926	0	0
varav bil	7 695	18 469	23 086	41 554	0,012	182 009
varav övrigt	513	1 231	1 539	2 770	0,02	20 223

* Medianlängd 6 km för arbetsresor och 5 km för övriga resor, med utgångspunkt från resvaneundersökning för Örebro län 2023. Samma median används för år 2050.

** Enligt resvaneundersökningen är antal resor per dag 1,9 i Lekeberg och 2,2 i Örebro län. Enligt nationella resvaneundersökningen är motsvarande siffra för Sverige 2,9. Bedömningen är att andelen i Lekeberg stigit till länsnivå 2050.

*** Emissionsfaktorer baseras på Trafikverket, 2025a. Emissionsfaktorer för vägtrafik. Faktor för landsbygd används här och för landsvägsbuss beräknas faktorn på i genomsnitt 10 personer per busstur. CO₂e = koldioxidekvivalenter.

Tabell över planförslagets bedömda effekter på transportarbete och utsläpp av växthusgaser 2023–2050. Bearbetning av Basprognos för persontrafiken 2040, Trafikverket 2024a, Resvaneundersökning, Region Örebro län, 2023a, och Emissionsfaktorer för vägtrafik, Trafikverket 2025a

Samlad bedömning. Med en struktur som underlättar för byte mellan transportslag och ett ökat kollektivtrafikresande för den längre delen av resan, minskar bilresandet totalt sett. Lokalt kan dock bilresorna för de korta resorna mellan hem och bytespunkt öka, i takt med att det totala resandet ökar. Även om klimatet påverkas marginellt av fler lokala bilresor, kan de ge andra störningar. Satsningen på cykelvägar ska i viss mån motverka detta, men eftersom utbyggnad av cykelvägar tar tid, behöver risken för lokalt ökad trafik och eventuella problem med trafiksäkerhet och bullerstörning uppmärksammas i den fortsatta planeringen, framför allt längs med stråken och på de lokalt prioriterade vägarna mellan länkade orter och noder. Föreslagna satsningar bedöms få relativt stor påverkan på det lokala resandet och miljön i Lekeberg och i till exempel Örebro dit merparten av resorna går, men eftersom fordonsflottans utsläpp beräknas minska kraftigt framöver, bedöms påverkan på klimatet ändå bli måttlig.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av mobilitet och transporter, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Fotnoter:

27) Trafikverkets basprognos för persontrafik, 2022–2046, Trafikverket, 2024a

28) Från 0,13 koldioxidekvivalenter år 2022 till 0,012 år 2045. Källa SMHI 2025a

Energiförsörjning och uppvärmning

Planförslagets inriktning. Utsläpp från el, fjärrvärme och egen uppvärmning av bostäder och lokaler motsvarar endast knappt tre procent av de totala utsläppen av växthusgaser i Lekeberg och har därmed förhållandevis liten klimatpåverkan. Utsläppen från egen uppvärmning av bostad påverkas av antalet bostäder i kommunen och storleken på dessa, men om motsvarande antal bostäder istället byggs i en annan kommun hamnar utsläppen där istället. I planförslaget införs riktlinjen *Fjärrvärme* i Fjugesta för att möjligheten att ansluta till befintligt fjärrvärmenät ska undersökas vid planering av ny bebyggelse. När det gäller energiförsörjning produceras drygt 240 gigawattimmar per år i Lekeberg, vilket överstiger energiförbrukningen i kommunen. Inga nya vind- eller solenergiområden föreslås i planen. I planförslaget införs riktlinjerna *Hänsynsområde vindkraft* och *Olämpligt område vindkraft* med tillhörande riktlinjer för att tydliggöra ställningstagandena som gjordes i tematiskt tillägg för vindkraft 2012. Läs mer i kapitel *Energiförsörjning*. I det tematiska tillägget för vindkraft pekas inga nya vindkraftsområden ut, men det finns områden där vindkraft kan prövas.

 [GÅ TILL TEXT OM ENERGIFÖRSÖRJNING](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR ENERGI](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara begränsade eftersom el, fjärrvärme och egen uppvärmning står för låga andelar av växtgasutsläppen i Lekeberg. I planförslaget föreslås inga nya områden för vindkraft, men energiproduktionen från vindkraft är redan hög i kommunen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av energiförsörjning och uppvärmning, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Byggnation och bebyggelsestruktur

Planförslagets inriktning. Utsläpp från bebyggelse vid byggnation har relativt liten påverkan på utsläppen av växthusgaser i Lekeberg. Klimatpåverkan från maximal byggnation i enlighet med planförslaget beräknas motsvara 7 190 ton koldioxidekvivalenter fram till år 2050, varav 65 procent från småhus och 35 procent från flerfamiljshus (29). På samma sätt som för egen uppvärmning av bostäder blir påverkan på klimatet densamma oavsett i vilken kommun bostäderna ligger. Bebyggelsestrukturen kan däremot ha en betydande påverkan på framför allt transportarbetet, se ovan, och på möjligheten att värma bostäder med till exempel fjärrvärme.

Samlad bedömning. Bortsett från bebyggelsestrukturens påverkan på transporter, vilket behandlas ovan, är effekterna av planförslaget begränsade vad gäller utsläpp från byggnation och uppvärmning av byggnader.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av byggnation och bebyggelsestruktur, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Fotnoter:

29) KTH 2023a

NOLLALTERNATIV

Mobilitet och transporter

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning av översiktsplan för Lanna från 2012 och i övrigt samma lagar, klimatmål med mera som idag. I översiktsplanen anges inga strategier eller riktlinjer för att minska klimatpåverkan. Enligt nollalternativet bedöms befolkningen öka med drygt 2 100 personer under planperioden, vilket motsvara som mest 930 bostäder. Cirka tre fjärdedelar av dessa av dessa bedöms hamna i Lanna, en knapp femtedel i Fjugesta och övrigt i Mullhyttan och på Lekebergs landsbygder. Bedömningen utgår från utvecklingen 2016–2023, som skedde med stöd av nu gällande översiktsplan. En så pass stor koncentration av bostäder till Lanna som ligger närmast Örebro där flertalet Lekebergsbor arbetar, innebär bättre underlag för en effektiv kollektivtrafik än i planförslaget. En problematik är dock att det är svårt att få fram cykelbanor i Lanna och att en övervägande majoritet av Lannaborna väljer bilen för personresor.

Nollalternativet omfattar inga strategier eller riktlinjer för att skapa förbättrade förutsättningar för ökat cykel- och kollektivtrafikresande, varför transportslagens resandeandelen bedöms ligga kvar på dagens nivå. Transportarbetet i Sverige bedöms generellt öka med ungefär 26 procent under planperioden (30). Medräknat denna generella resandeökning bedöms Lekebergsbornas resor öka med 63 procent under planperioden, eller med 2,4 procent per år enligt nollalternativet, se tabeller nedan. Av denna ökning beräknas kollektivtrafik stå för 12 procent, bil för 73 procent och övriga färdssätt för 15 procent.

Det innebär att Lekebergsbornas bilresor skulle öka från cirka 4 000 i nollalternativet, jämfört med 1 400 i planförslaget, till cirka 10 300 bilresor per dag, vilket bedöms få en påtaglig påverkan på närmiljön. Sammanlagt beräknas utsläppen av växthusgaser från Lekebergsbornas resor ändå minska med 83 procent i nollalternativet, till följd av fordonsflottans generellt minskade utsläpp, se den andra tabellen nedan.

NOLLALTERNATIV Transportarbete resor	Andel 2023	Andel 2050	2023	2050	Förändring 2023-2050	Förändring per år	Andel av ökning 2023-2050
Befolkning			8 600	10 800	1 200	0,5 %	
varav ålder 15-84 år	53 %	53 %	4 575	5 746	638	0,5 %	
Totalt antal resor per dag *			8 693	14 134	5 441	1,8 %	
varav arbetsresor	40 %	40 %	3 477	5 654	1 653	1,8 %	
varav övriga resor	60 %	60 %	5 216	8 481	2 480	1,8 %	
Totalt antal resor per dag *			8 693	14 134	5 441	2,4 %	
varav kollektivtrafik	12 %	12 %	1 043	1 696	653	2,4 %	12 %
varav cykel	2 %	2 %	174	283	109	2,4 %	2 %
varav till fots	10 %	10 %	869	1 413	544	2,4 %	10 %
varav bil	73 %	73 %	6 346	10 318	3 972	2,4 %	73 %
varav övrigt	3 %	3 %	261	424	163	2,4 %	3 %

Tabell över nollalternativets bedömda effekter på transportarbete och färdmedelsval för Lekebergsbornas resor 2023 och 2050. Bearbetning av Basprognos för persontrafiken 2040, Trafikverket 2024a, och Resvaneundersökning, Region Örebro län, 2023a.

Översätter man resandeökningen till utsläpp av växthusgaser i form av koldioxidekvivalenter, minskar dessa från 1730 ton per år till knappt 290 ton år 2050, se tabell nedan. Att utsläppen går ner trots en ökad trafikmängd beror på fordonsflottans generellt minskade utsläpp under perioden (31).

NOLLALTERNATIV Utsläpp växthusgaser resor	Antal resor per dag	Arbetsresor km per dag*	Övriga resor km per dag*	Total längd km per dag	Emissionsfaktor kg CO2e per km***	Utsläpp kg CO2e per år
2023						
Totalt antal resor per dag **	8 693	20 863	26 079	46 942		1 726 731
varav kollektivtrafik	1 043	2 504	3 129	5 633	0,014	28 785
varav cykel	174	417	522	939	0	0
varav till fots	869	2 086	2 608	4 694	0	0
varav bil	6 346	15 230	19 037	34 267	0,13	1 625 985
varav övrigt	261	626	782	1 408	0,14	71 961
2050						
Totalt antal resor per dag **	14 134	33 922	42 403	76 325		287 499
varav kollektivtrafik	1 696	4 071	5 088	9 159	0,008	26 744
varav cykel	283	678	848	1 526	0	0
varav till fots	1 413	3 392	4 240	7 632	0	0
varav bil	10 318	24 763	30 954	55 717	0,012	244 040
varav övrigt	424	1 018	1 272	2 290	0,02	16 715

* Medianlängd 6 km för arbetsresor och 5 km för övriga resor, med utgångspunkt från resvaneundersökning för Örebro län 2023. Samma median används för år 2050.

** Enligt resvaneundersökningen är antal resor per dag 1,9 i Lekeberg och 2,2 i Örebro län. Enligt nationella resvaneundersökningen är motsvarande siffror för Sverige 2,9. Bedömningen är att andelen i Lekeberg stigit till länsnivå 2050.

*** Emissionsfaktorer baseras på Trafikverket, 2025a. Emissionsfaktorer för vägtrafik. Faktor för landsbygd används här och för landsvägsbuss beräknas faktorn på i genomsnitt 10 personer per busstur. CO2e = koldioxidekvivalenter.

Tabell över nollalternativets bedömda effekter på transportarbete och utsläpp av växthusgaser 2023 och 2050. Bearbetning av Basprognos för persontrafiken 2040, Trafikverket 2024a, Resvaneundersökning, Region Örebro län, 2023a, och Emissionsfaktorer för vägtrafik, Trafikverket 2025a

Samlad bedömning. Effekterna av det ökade bilresandet i nollalternativet kan bli stora på närmiljön, men får en mer begränsad effekt på klimatutsläppen på grund av de generellt minskade utsläppen av klimatgaser från bilar.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av mobilitet och transporter, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Fotnoter:

22) TRV basprognos för persontrafik, 2022–2046

Energiförsörjning och uppvärmning

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, tematiskt tillägg för vindkraft från 2012 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen anges att kommunen ska se positivt på initiativ som syftar till att utveckla förnyelsebar energi, t ex solenergi. Energianvändning för egen uppvärmning och produktion av el och fjärrvärme står för mycket låga andelar av utsläppen av växthusgaser i Lekeberg. I nollalternativet bedöms betydligt fler bostäder byggas, men på samma sätt som för planförslaget saknar det betydelse om de byggs i Lekeberg eller i någon grannkommun. Möjligheten att påverka typen av uppvärmning i bostäder är också mycket liten, och skiljer sig endast marginellt från planförslaget. När det gäller produktion av el och fjärrvärme skiljer sig inte förslagen åt. I det tematiska tillägget för vindkraft pekas inga nya vindkraftsområden ut, men det finns områden där vindkraft kan prövas.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara begränsade. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av energiförsörjning och uppvärmning, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Förändrat klimat
Energiförsörjning och uppvärmning

0 Inga eller obetydliga konsekvenser

Byggnation och bebyggelsestruktur

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, samma skyddade områden som i planförslaget och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen anges att Klimatpåverkan från byggnation i enlighet med nollalternativet beräknas motsvara 15 890 ton koldioxidekvivalenter fram till år 2050, varav 95 procent av utsläppen från småhus och 5 procent från flerfamiljshus (32). Det innebär mer än dubbelt så mycket växthusgaser från byggnation jämfört med 7 190 ton i planförslaget. Om dessa bostäder byggs i Lekeberg eller i en annan kommun gör ingen skillnad för påverkan på klimatet. Bebyggelsestrukturen spelar roll för framför allt transportarbetet, se ovan, och på möjligheten att värma bostäder med till exempel fjärrvärme. Nollalternativets stora koncentration av bostäder i Lanna, underlättar för kollektivtransporter, men däremot finns för närvarande inga förutsättningar för kollektiva uppvärmningslösningar i Lanna.

Samlad bedömning. Bortsett från bebyggelsestrukturens påverkan på transporter, vilket behandlas under sakområde *Klimat – Hållbar mobilitet och transporter* ovan, är effekterna av nollalternativet begränsade vad gäller utsläpp från energiförsörjning och uppvärmning.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av byggnation och bebyggelsestruktur, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Förändrat klimat
Byggnation och bebyggelsestruktur

0 Inga eller obetydliga konsekvenser

Fotnoter:

32) KTH 2023a

Vatten

Vatten är en grundläggande naturresurs för människor, djur och växters överlevnad. För att ha tillgång till rent vatten i framtiden behöver vattenresursen vårdas långsiktigt genom en hållbar vattenförvaltning. Avgörande för vattenkvaliteten är den omgivningspåverkan som vattenförekomsterna utsätts för, framför allt från markanvändningen i de områden som vattnet rinner förbi. Alla föroreningar som luften eller marken utsätts för hamnar förr eller senare i vattnet. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar vattenresurserna.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

EU:s vattendirektiv (1). Enligt EU:s vattendirektiv ska medlemsstaterna skydda, förbättra och återställa alla ytvattenförekomster. Det finns alltså en skyldighet att bidra till en förbättring av recipientens status. Vid alla planer och projekt ska det redovisas om möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormer äventyras eller om det finns risk för statusförsämring.

Miljöbalken (2). Vattendirektivets kvalitetsmål har i Sverige formulerats som miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten. Miljökvalitetsnormerna för landets vattenförekomster är juridiskt bindande enligt miljöbalken kap 5. De beslutas av regeringen och anger den kvalitet som en vattenförekomst ska ha till ett visst år. I kapitel 5 ingår också bevakning av risker i tillrinningsområdena för sådant som kan påverka kvaliteten på dricksvatten. Vattenförekomsterna omfattas av ett icke-försämringskrav, vilket innebär att mänskliga verksamheter inte får försämma statusen för en förekomst. Tillstånd till ett projekt eller en verksamhet eller godkännande av detaljplan får inte ges om åtgärden, verksamheten eller planen riskerar att orsaka en försämring av status eller äventyrar möjligheten att en miljökvalitetsnorm uppfylls, enligt kapitel 5 § 4.

Plan- och bygglagen (3). I planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen ska miljökvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i tillhörande föreskrifter följas, enligt plan- och bygglagen kap 2 § 10. Kommunerna har därför ett ansvar för att den översiktliga planeringen utformas så att den skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar vattenanvändning och skydd av vattenresurserna.

Globala målen (4), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Vatten berörs framför allt av målet *Rent vatten och sanitet för alla* som anger att tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet ska säkerställas för alla. Delmål ett anger att allmän och rättvis tillgång till säkert och ekonomiskt överkomligt dricksvatten ska finnas för alla, delmål två att alla ska ha tillgång till fullgod och rättvis sanitet och hygien, delmål tre att vattenkvalitet och avloppsrening ska förbättras och återanvändningen öka, delmål fyra att vattenanvändning ska effektiviseras och vattenförsörjning vara säker, och delmål sex att vattenrelaterade ekosystem ska skyddas och återställas.

Sveriges miljömål (5) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Vatten berörs av miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag* som handlar om att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer bevaras. Vatten berörs också av miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*

som handlar om att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning och bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (6) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus för tema *Vatten* är att främja en god vattenförsörjning, med följande prioriteringar avseende klimatpåverkan:

- Lekebergs kommun arbetar systematiskt med strategisk vattenplanering.
- Lekebergs kommun säkerställer tillgången till grund- och ytvatten som framtida reservvatten.
- Lekebergs kommun främjar en god vattenhushållning och eftersträvar en förnyelsetakt på den allmänna VA-anläggningen som säkerställer långsiktigt hållbara VA-tjänster.
- Lekebergs kommun arbetar aktivt med vattenvård för att minska transporten av övergödande ämnen samt ökar landskapets vattenhållande förmåga och den biologiska mångfalden.

Fotnoter:

1) Europaparlamentet 2020a 1998:808

2) SFS 1998:808

3) SFS 2010:900

4) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

5) Proposition 2009/10:155

6) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

VATTENFÖREKOMSTER

Indelning. Vatten hämtas oftast från grundvatten eller från sjöar och vattendrag. Ytvatten kallas det vatten som finns i hav, sjöar och vattendrag, medan grundvatten är det vatten som bildas när nederbörd tränger ner i marken. Yt- och grundvatten ingår som en integrerad del av det hydrologiska kretsloppet och det sker också ett ständigt utbyte mellan yt- och grundvatten. För att kunna beskriva dagens tillstånd och bedöma vilka miljökvalitetsnormer som ska gälla, delas vatten in i mindre enheter, så kallade vattenförekomster, vilka behöver ha en viss storlek. Till exempel ska en sjö vara minst en halv kvadratkilometer stor och en grundvattenförekomst ge minst tio kubikmeter vatten per dygn, eller kunna förse minst 50 personer med dricksvatten (7). Vatten som inte klassats som vattenförekomster kallas övrigt vatten men omfattas ändå av Sveriges vattenförvaltning.

Avrinningsområden. Lekeberg ligger huvudsakligen inom Norrströms huvudavrinningsområde som tillhör Norra Östersjöns vattendistrikt, och till en liten del i nordväst inom Göta älvs huvudavrinningsområde som tillhör Västerhavets vattendistrikt. Dessa är i sin tur indelade i mindre delavrinningsområden. I kommunen finns många sjöar, vattendrag, våtmarker och grundvattenförekomster, varav 9 sjöar, 25 vattendrag och 6 grundvattenförekomster ingår i beslutade eller preliminära vattenförekomster 2022–2027 (8). Lekeberg är en inlandskommun utan havsområde.

Skydd. I Lekeberg finns ingen vattenförekomst som är skyddad enligt miljöbalken kap 4 § 6. En del av vattenförekomsten Garphytteån skyddas genom naturreservatet, tillika Natura 2000-området Lekeberga-Sälven. Våtmarkerna Skagerhultsmossen och Dammsjömossen ingår i myrskyddsplan, och har långsiktigt skydd som naturreservat, liksom att delar av dem utgör Natura 2000-områden enligt art- och habitatdirektivet. Det finns inget vattenskyddsområde i kommunen för närvarande, men utredning pågår om vattenskyddsområde kring Svartån.

Fotnoter:

7) Vattenmyndigheterna 2025a

8) enligt VISS, Länsstyrelserna 2025a

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN

Vattenstatus. För att bedöma vattenkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna, klassificeras ytvattenförekomster utifrån ekologisk status och kemisk status, och grundvatten utifrån kemisk och kvantitativ status, se kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

Ekologisk status ytvatten. Utmaningarna i Lekeberg finns framför allt när det gäller den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag. Två sjöar i kommunen, Multen och Storsjön, har god ekologisk status, medan övriga sjöar har måttlig status men ska nå god ekologisk status till år 2027 eller 2033. Samtliga vattendrag har för närvarande otillfredsställande eller måttlig ekologisk status och ska nå god ekologisk status till år 2027, 2033 eller 2045. Belastningen är stor från framför allt jordbruk, enskilda avlopp och vattenreglering.

Kemisk status ytvatten. När det gäller kemisk status finns det inga ytvattenförekomster i Lekeberg eller i Sverige som når god status, på grund av för höga halter av kvicksilver och av bromerade difenyletrar. Om man bortser från dessa ämnen ser den kemiska statusen i Lekebergs sjöar och vattendrag bättre ut. Alla ytvatten når då god kemisk status idag, utom Täljeån, Logsjön, Teen, Leken och Kärmnen vilka ska nå god status 2027 eller 2033.

Kemisk och kvalitativ status grundvatten. Samtliga grundvattenförekomster i Lekeberg, både de sedimentära bergförekomsterna och sand- och grusförekomsterna, har god kemisk och kvantitativ status avseende uppmätta värden.

Riskfaktorer. Sammantaget är de tre största riskfaktorerna för vattenkvaliteten i Lekebergs vattenförekomster jordbruk, enskilda avlopp och vattenreglering, vilket påverkar framför allt den ekologiska statusen, se tabell i kapitel *Miljörisker*. I kommunen finns också ett avloppsreningsverk som tar hand om avloppsvatten från ungefär en fjärdedel av kommunens invånare, och som vid bräddningar påverkar vattenkvaliteten i Lillån vid Fjugesta och Svartån. En del av Fjugestas dagvatten rinner också av mot Lillån. Även om kommunen arbetar aktivt med till exempel dagvattenhantering vid detaljplanering, saknar Lekeberg en strategisk vattenplanering som tar ett helhetsgrepp om vattenförvaltningen i kommunen, vilket medför att de åtgärder som i praktiken görs är beroende av enskilda tjänstepersoners initiativ i frågorna, och ökar riskerna för försämrad vattenkvalitet.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

DRICKSVATTENRESURSER

Dricksvatten. En av vattnets viktigaste funktioner är som dricksvatten, där vissa vattenförekomster kan ha särskild betydelse för dricksvattenförsörjningen på grund av sin kvalitet och kvantitet. Dricksvatten av god kvalitet behöver finnas både idag och i framtiden.

Allmän dricksvattenförsörjning. Drygt hälften av invånarna i Lekeberg är anslutna till kommunal vattenförsörjning, cirka 4300 personer. I Lekeberg finns kommunalt verksamhetsområde för dricksvatten i de fyra tätorterna, vilka försörjs av dricksvatten från Örebro och Laxå kommuner. Därmed finns inga vattenskyddsområden kvar i Lekeberg ingår vidare i

samarbetet Vätternvatten som arbetar mot målet att från år 2035 kunna leverera dricksvatten från Vättern till invånarna i de samverkande kommunerna.

Enskild dricksvattenförsörjning. I Lekeberg hämtar knappt hälften av invånarna sitt dricksvatten från enskilda vattentäkter, cirka 4300 personer. Enskilda vattenuttag i berggrund och grusförekomster spelar därmed stor roll för vattenförsörjningen i kommunen, se kapitel Vatten- och materialförsörjning.

GÅ TILL TEXT OM VATTEN- OCH MATERIALFÖRSÖRJNING

Prioriterade vattenförekomster. I Lekebergs vattenförsörjningsplan (9) har fem vattenförekomster prioriterats för den allmänna dricksvattenförsörjningen fram till år 2050:

- *Svartån* - ytvatten i vattendrag
- *Tryggebodaåsen Dormenområdet* - grundvatten i sand- och grusförekomst
- *Askersundsåsen* mellan Vretstorp och Fjugesta - grundvatten i sand- och grusförekomst
- *Fjugesta* - grundvatten i sedimentär bergart
- *Närkeslätten* - grundvatten i sedimentär bergart

I den regionala vattenförsörjningsplanen för Örebro län (10) har två vattenförekomster i Lekeberg prioriterats för Örebro läns dricksvattenförsörjning, med fokus på den allmänna dricksvattenförsörjningen.

- *Svartån* - ytvatten i vattendrag
- *Askersundsåsen* mellan Vretstorp och Fjugesta - grundvatten i sand- och grusförekomst

Framtida generationer. Hur dricksvattenförsörjningen kommer se ut i framtiden, och om dagens storskaliga försörjningssystem fungerar för framtidens behov går inte att veta. Eftersom rent dricksvatten är avgörande för människors överlevnad och för ekosystemen, och hoten mot vattenförekomsterna ökar är det rimligt att rimligt att ta höjd i planeringen för att skydda viktiga vattenresurser långsiktigt, även om de inte används idag eller har ett formellt skydd.

Fotnoter:

9) *Lekebergs kommun 2014a*

10) *Länsstyrelsen Örebro län 2023a*

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Ingen samhällsplanering får ske på ett sätt som försämrar vattenkvaliteten eller som försvårar åtgärder för att förbättra kvaliteten på vattenförekomster, vilket också gäller den bebyggelse- och infrastrukturutveckling som översiktsplanen föreslår. Översiktsplanen kan också tydliggöra kravet för efterföljande planering. På att samhällsplanering ska bidra till att gällande miljökvalitetsnormer uppnås och inga åtgärder får tillåtas som leder till försämrad kvalitet eller som försvårar åtgärder för att förbättra kvaliteten på vattenförekomster. Belastningen på vattenförekomsterna i Lekeberg kommer till övervägande del från jordbruk, enskilda avlopp och vattenreglering (11). Påverkan på grund av utsläpp från jordbruk eller reglering av vattendrag ligger utanför översiktsplanens räckvidd, men kommunen har möjlighet att påverka utsläppen från enskilda avloppsanläggningar, genom reningskrav på anläggningarna och genom att ansluta fler till allmänna VA-tjänster. I översiktsplanen kan strategier för anslutning till kommunalt verksamhetsområde för VA formuleras och riskområden med behov av högre reningskrav för enskilda avlopp synliggöras. Vattenresurserna i Lekeberg påverkas också i viss mån av utsläpp från bebyggelse och infrastruktur, framför allt i anslutning till tätorter och större vägar. Här kan framför allt krav på hur dagvatten ska hanteras och hur mycket mark som får lov att hårdgöras begränsa mängden förorenat vatten som rinner till vattenrecipienterna. När det gäller dricksvatten beror kvaliteten på många faktorer, varav en är påverkan från föreningar från olika typer av markanvändning. Här kan översiktsplanen ställa krav på försiktighet med vissa typer av riskabel markanvändning i tillrinningsområdena till prioriterade vattenförekomster.

PLANFÖRSLAG

Miljökvalitetsnormer för vatten

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att risken för påverkan på vattenresurserna minimeras och miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås. Planförslaget innebär att en viss utbyggnad

motsvarande maximalt 520 bostäder och motsvarande infrastruktur tillåts under planperioden, framför allt i tätorterna, vilket innebär en ökad risk för påverkan på vattenkvaliteten och inte åtgärder vidtas för att motverka det. Planens inriktning är att i möjligaste mån skydda vattenresurserna från negativ påverkan så att de kan användas för framtida generationer.

För att minska påverkan på vattenrecipienterna från enskilda avloppsanläggningar införs en generell riktlinje *G6 Miljö, hälsa och säkerhet – Enskilda avloppsanläggningar* som tydliggör att det i områden där det finns högre risk att enskilda avlopp påverkar vatten negativt, till exempel grundvatten, enskilda vattentäkter och skyddade områden, ställs högre krav på avloppsrening än vid normal skyddsnivå. För Lanna införs också ett *Prioriterat omvandlingsområde för VA*, dels för att minska för påverkan på grundvatten, enskilda vattentäkter och på specifikt vatten, dels på grund av att det i delar av området olämpligt att borra brunnar på grund av naturligt förekommande arsenik i marken.

I planen införs också generella riktlinjer för dagvattenhantering och begränsning av hårdgjorda ytor, *G5 Energi och resurser – Dagvatten och Hårdgjorda ytor*, för att generellt minska översvämningens riskerna och risken för spridning av förorenat vatten vid snabba flöden. Planen föreslår också ytor som *Utredningsområde dagvattenhantering* för att fördröja dagvatten i riskområden för översvämning vid skyfall, vilka också dämpar flödena av potentiellt förorenat vatten till vattendragen, framför allt i Fjugesta. Vidare införs en generell riktlinje *G6 Miljö, hälsa och säkerhet – Miljökvalitetsnormer* för att tydliggöra att inga åtgärder får vidtas som försämrar vattenkvaliteten. Läs mer i kapitel *Teknisk försörjning* och i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Planförslaget tillåter en viss utbyggnad av bostäder och infrastruktur under planperioden, men höjer samtidigt kraven för hantering av dagvatten och markgenomsläpplighet och föreslår åtgärder för att öka anslutning till kommunalt VA och minska belastningen från enskilda avlopp, vilka bedöms minska påverkan från både befintlig och ny bebyggelse på vattenförekomsterna och höja vattenkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna. Dock är påverkan på vattenkvaliteten fortfarande stor från framför allt jordbruk och reglerade vattendrag.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av miljökvalitetsnormer för vatten, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Vatten
Miljökvalitetsnormer för vatten

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Dricksvattenresurser

Planförslagets inriktning. Exploatering kan påverka yt- och grundvattnet och därmed dricksvattenförsörjningen på olika sätt. I planförslaget föreslås *Bedömningszon dricksvatten* som omfattar tillrinningsområden för prioriterade dricksvattenförekomster, med syfte att säkerställa den långsiktiga dricksvattenkvaliteten, genom att begränsa tillkomsten av vattenpåverkande markanvändning utan lämpliga skyddsåtgärder inom tillrinningsområdena. Då tillrinningsområdet för framför allt Svartån är mycket stort, omfattar bedömningszonerna större delen av kommunen. Vidare föreslås *Bedömningszon enskilt vatten* för områden med isälvsavlagringar med förhöjd risk för arsenikförekomst i grundvatten på grund av hög genomsläpplighet i anslutning till alunskiffer. Läs mer i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR DRICKSVATTENRESURSER](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. De ökade kraven i planförslaget på försiktighetsåtgärder för att förhindra föroreningsspridning till vattenrecipienterna bedöms kunna ge tydliga effekter på de prioriterade vattenförekomsternas kvalitet, men också på möjligheten att förbättra den generella vattenkvaliteten enligt miljökvalitetsnormerna. Även riktlinjen om försiktighet för

vattentäkter i närheten av rullstensåsar bedöms ha en positiv påverkan på dricksvattenkvaliteten från dessa vattenförekomster. Eftersom påverkan från andra faktorer såsom utsläpp från jordbruk kvarstår, begränsas dock påverkan.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av dricksvattenresurser, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Vatten
Dricksvattenresurser

+3 Medelstora positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen anges att kommunen ska beakta gällande miljö kvalitetsnormer vid all fysisk planering samt vi bedömning av bygglov och motsvarande. Nollalternativet bedöms innebära att en utbyggnad om cirka 930 bostäder och motsvarande infrastruktur tillåts under planperioden, framför allt i Lanna, vilket innebär en ökad risk för påverkan på vattenkvaliteten i framför allt Garphytteån och Svartån, om inte åtgärder vidtas för att motverka det. I gällande översiktsplan finns riktlinjerna "Den fysiska planeringen ska möjliggöra för utökad användning av metoder för lokalt omhändertagande av dagvatten" och "Kommunen ska verka för en minskning av antalet enskilda avlopp i kommunen genom utvidgade verksamhetsområden där så är möjligt". Utöver detta saknas strategier för att minska den negativa påverkan på vattenresurserna.

Samlad bedömning. Då strategier för att minska den negativa påverkan på vattenresurserna är begränsade, bedöms nollalternativet innebära en risk för försämring av vattenkvaliteten med den uppskattade bebyggelseutveckling. Försämring av vattenkvaliteten är inte tillåtet. Eftersom påverkan från andra faktorer såsom utsläpp från jordbruk och reglering av vattendrag kvarstår, förstärks risken för negativ påverkan på vattenkvaliteten.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av miljö kvalitetsnormer för vatten, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Vatten
Miljö kvalitetsnormer för vatten

-2 Märkbara negativa konsekvenser

Dricksvattenresurser

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen beskrivs dricksvattenförsörjningen men inga särskilda strategier eller riktlinjer för framtida dricksvattenkvalitet anges. Exploatering kan påverka yt- och grundvattnet och därmed dricksvattenförsörjningen på olika sätt. I översiktsplanen finns riktlinjerna "På och omkring rullstensåsar bör bebyggelseexploatering ske med stor omsorg för att undvika en negativ påverkan på grundvattnet" och "Exploatering eller byggande inom vattenskyddsområde ska ske utifrån gällande skyddsbestämmelser för områdena", och beslutad samverkan om dricksvattenförsörjning med Örebro och Laxå kommuner omnämns.

Samlad bedömning. Riktlinjen om försiktighet vid exploatering i närheten av rullstensåsar bedöms kunna ha en positiv påverkan på vattenkvaliteten i de tre dricksvattenförekomsten i sand- och grusförekomst som finns i kommunen, men inte för övriga dricksvattenförekomster som finns i vattendrag, sjöar och sedimentärt berg. Andra risker för negativ påverkan på dricksvattenförekomsterna från jordbruk och riskabel markanvändning kvarstår också.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av dricksvattenresurser, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som inga eller obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Vatten
Dricksvattenresurser

0 Inga eller obetydliga konsekvenser

Naturmiljö och biologisk mångfald

Livskraftiga ekosystem med en rik biologisk mångfald är avgörande för att behålla fungerande livsmiljöer för växter och djur och för de ekosystemtjänster som naturen bidrar med för människors välbefinnande. Skyddet och vården av naturmiljöer är en förutsättning för att kunna bevara den biologiska mångfalden och i förlängningen allt biologiskt liv, likaså de funktioner och processer som är viktiga för att ekosystem och livsmiljöer ska bestå och utvecklas. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar naturmiljön och den biologiska mångfalden.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Miljöbalken (1). I kapitel 3 och 4 i miljöbalken finns bestämmelser om en god hushållning med mark- och vattenområden. Bland annat anges i § 3 att mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt och fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden, så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. I kapitel 7 och 8 finns bestämmelser om skydd av områden och djur- och växtarter, bland annat naturreservat, naturminnen, biotopskydd, strandskydd, Natura 2000 och skydd av biologisk mångfald. Riksintressen är mark- eller vattenområden som bedömts vara viktiga ur nationell synvinkel och som långsiktigt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada det värde som uttrycks i riksintresset, enligt hushållningsbestämmelserna. Riksintresse för naturvård pekas ut med stöd av kap 3 § 6 i miljöbalken.

Plan- och bygglagen (2). I kapitel 2 i plan- och bygglagen anges att planläggning ska ske med hänsyn till bland annat natur- och kulturvärden, och att bebyggelse och byggnadsverk ska placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bland annat naturvärdena på platsen. Vidare anges i kapitel 7 att tomter ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till naturvärdena på platsen, så att naturförutsättningarna så långt möjligt tas till vara.

Skogsvårdslagen (3). I första paragrafen i skogsvårdslagen anges att skogen är en förnybar resurs som ska skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls och hänsyn till andra allmänna intressen tas. Avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling får inte ske på skogliga impediment som är större än tusen kvadratmeter enligt paragraf 13a. Åtgärder får inte heller tas som leder till att som leder till att ädellövskog tas bort, enligt paragraf 25. Vidare får åker- och betesmark inte planteras med skog utan anmälan till länsstyrelsen.

Globala målen (4), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Naturmiljö och biologisk mångfald berörs framför allt av målet *Ekosystem och biologisk mångfald* som anger att landbaserade ekosystem ska skyddas och återställas och ett hållbart nyttjande främjas, till exempel ska skogar brukas hållbart, och markförstöring och förlust av biologisk mångfald hejdas. Delmål fem anger att förlusten av den biologiska mångfalden ska hejdas, naturliga livsmiljöer bevaras och hotade arter skyddas.

Sveriges miljömål (5) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Naturmiljö och biologisk mångfald berörs framför allt av miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt och djurliv* som handlar om att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer, att arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas och att människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd. Naturmiljö och biologisk mångfald berörs även av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (6) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus för tema *Naturvärden och gröna miljöer* är främja utvecklingen av gröna miljöer och ett hållbart nyttjande av naturen, med följande prioritering avseende naturvärden:

- Lekebergs kommun arbetar systematiskt med naturvärden vid markanvändning och exploatering.
- Lekebergs kommun förstärker arbetet med bekämpningen av invasiva arter.

Naturvårdsplan Lekebergs kommun (7) antogs 2006. Här identifieras 67 områden ut som särskilt bevarandevärda. Innehållet bedöms fortfarande vara aktuellt och arbete pågår med att uppdatera områdena, med kompletteringar och klassificering av värdekärnor. I planen anges följande övergripande naturvårdsmål för kommunen:

- Kommunens invånare ska ha god tillgång på rika naturupplevelser.
- Den biologiska mångfalden ska bevaras. Den i kommunen förekommande variationsrikedom av naturtyper och arter ska bibehållas och ges förutsättningar att fortleva i livskraftiga populationer under naturliga betingelser (angivet i de

nationella miljö kvalitetsmålen 8, 11, 12, 13, 16).

- Värdefulla geologiska bildningar, såsom drumliner, ska bevaras.
- Hushållningen av naturresurser ska vara långsiktigt hållbar (alla miljö kvalitetsmål).

Grönstrukturutredning Lanna (8) färdigställdes 2021, och togs fram med anledning av riksintresset för naturvård och den då pågående utvecklingen i Lanna. Utredningen har fokus på naturvärden, med särskild vikt vid den större vattensalamanderns livsmiljöer.

Fotnoter:

1) SFS 1998:808

2) SFS 2010:900

3) SFS 1979:429

4) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

5) Proposition 2009/10:155

6) Lekebergs kommun 2022c

7) Lekebergs kommun, 2006a-b

8) Lekebergs kommun 2021e

Förutsättningar och nuläge

NATURVÄRDEN

Naturtyper. Topografisk karakteriseras kommunen i nordväst av Kilsbergen som begränsas av Kilsbergsförkastningen i sydost. Vissa delar av Kilsbergen går över högsta kustlinjen och högsta punkten vid Kungshall ligger 280 meter över havet. Kilsbergen är en skogsbygd, präglad av en mångårig bergsmannakultur, med många nyckelbiotoper och naturreservat. Nedanför ligger slätten som bildas av gravsänkan mellan Kilsbergsförkastningen och Tisarförkastningen i Hallsbergs kommun. Den sydöstra delen av Lekeberg är slättbygd med gammelskogar, sjöar och vackra ekhagar i ett småbrutet jordbrukslandskap, och ett omfattande drumlinområde med rika naturvärden. Mellanbygden vid foten av Kilsbergsförkastningen utgörs av ett mosaikartat landskap med barr- och lövskog, åker och gräsmarker. Av Lekebergs yta om cirka 482 kvadratkilometer, utgörs cirka 0,5 procent av ekmiljöer, 0,1 procent av skyddade ädellövträdsområden, 0,4 procent av skyddade ängs- och hagmarker, 0,09 procent av skyddade blandskogsområden och 2,8 procent av skyddade barrskogsområden (9).

Våtmarker och vattenmiljöer. I Lekeberg finns det nästan 300 sjöar, både näringsrika slättsjöar och näringsfattiga skogssjöar, vilka tillsammans utgör knappt fyra procent av kommunens yta. Våtmark är sådan mark där vatten under en stor del av året finns nära under, i eller strax över markytan samt vegetationstäckta vattenområden. Minst hälften av vegetationen ska vara vattenälskande för att man ska kalla ett område för våtmark. Huvudindelningen av våtmarker grundar sig på vattnets ursprung och om marken är torvbildande eller inte. I Lekeberg finns enligt våtmarksinventeringen (10) 65 våtmarker med en yta om minst 10 hektar. Dessa har en yta på 3 064 hektar våtmarker vilket utgör 6,3 procent av kommunens yta. Fem av våtmarkerna har ett mycket högt värde, men endast två av dessa, Skagershultsmossen och Dammsjömossen, har ett formellt skydd i form av naturreservat för del av mossen. Elva våtmarker har högt naturvärde och övriga 49 har vissa eller låga naturvärden. Vidare finns det mer än 500 dokumenterade sumpskogar i Lekeberg (11) En sumpskog är skog på blöt eller fuktig mark, ofta mycket artrika med många värdefulla livsmiljöer som kräver extra hänsyn.

Biologisk mångfald innefattar variationen bland alla levande organismer på jorden, deras livsmiljöer och de ekologiska processer och samband de befinner sig i. Viktigaste direkta orsakerna till förlust av biologisk mångfald är förstörelse och/eller förändring av organismers livsmiljöer, till exempel genom uppsplittring av värdefulla biotoper, överexploatering av arter, klimatförändringar, föroreningar och invasiva främmande arter (12). Ekologiskt särskilt känsliga områden, det vill säga

mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön enligt miljöbalken.

Fotnoter:

9) Lekebergs kommun, 2006a-b

10) Länsstyrelsen Örebro län 1998a

11) Lekebergs kommun, 2006a-b

12) Naturvårdverket 2025b

SKYDDADE NATUROMRÅDEN

Skydd av naturmiljö. Det finns många olika skyddsformer för natur i Sverige. Den vanligaste är naturreservat och de starkaste formerna är nationalpark och Natura 2000. Utöver dessa skyddsformer finns även skyddsformerna biotopskyddsområden, naturminnen och naturvårdsavtal. I Lekeberg finns Garphyttans nationalpark, 14 Natura 2000-områden, 32 naturreservat, 22 två biotopskyddsområden, fyra naturminnen och två små områden med naturvårdsavtal. Dessa motsvarar sammanlagt 6–7 procent av kommunens yta. Utöver detta finns sju områden med planerade områdesskydd. Nya naturreservat bildas kontinuerligt, de flesta av länsstyrelsen men också av kommunen.

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD LATORPSPLATÅN

Riksintressen för naturvård. Ett område kan vara av riksintresse för naturvården om det särskilt belyser viktiga skeden av natur- och kulturlandskapets utveckling eller är ostört och inrymmer en stor mångfald av naturtyper. Det kan vara av särskilt stort intresse också därför att det hyser unika och hotade eller sårbara naturtyper eller arter, till exempel ett rikt fågelliv, en ovanlig flora eller en kombination av egenskaper som gör området värdefullt för förståelsen av naturen. I Lekeberg finns sju områden av riksintresse för naturvård, vilka sammanlagt omfattar cirka 7 200 hektar eller 15 procent av kommunens yta. Utöver dessa finns fjorton Natura 2000-områden i kommunen, vilka enligt kap 4 § 8 i miljöbalken är att betrakta som riksintressen, se avsnitt *Skyddade områden* ovan.

Latorpsplatån. Ett av riksintressena för naturvård är Latorpsplatån som sträcker från nordost in i över kommunens nästa största tätort Lanna, vilket ger särskilda utmaningar vad gäller att balansera bevarande av naturvärdena med utvecklingen av tätorten. Riksintresset är stort, 3 100 hektar, varav drygt trettio procent av riksintresseområdet, 980 hektar, ligger i Lekeberg. Enligt riksintressebeskrivningen (13) är Latorpsplatån Närkes enda platåberg och enda förekomst av paleozoiska sedimentbergarter med ytnära kalk. Här finns stora ädellövskogar med biologiskt intressant flora på grund av kalkrikedom. Flera stora askskogar och hagmarker finns kvar av tidigare mycket utbredda hag- och slåttermarker. Området har rik förekomst av större vattensalamander. Då större vattensalamander är en Natura 2000-art bör förutsättningar för artens fortlevnad i området ses över. Området ska skyddas mot åtgärder som kan skada natur- eller kulturmiljön.

Förutsättningar för bevarande är enligt riksintressebeskrivningen att ädellövbestånd och blandbestånd bör skyddas från markexploatering för bebyggelse och omföring till barrskog, och fortsatt jordbruk eller motsvarande hävd med naturvårdsinriktad betesdrift, slåtter och åkerbruk samt skötsel av landskapselement. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Skydd. Inom området av riksintresse för Latorpsplatån finns några skyddade områden, två Natura 2000-områden, tre naturreservat, samt två områden med biotopskydd. Ytterligare fyra nyckelbiotoper finns i området, varav två omfattar hela den övre delen av Garphytteån norr om gamla E18, och fyra ingår i ängs- och betesmarksinventeringen. Genom Lekeberga-Sälven naturreservat rinner Garphytteån, ett större vattendrag av fennoskandisk typ vilket bland annat hyser större vattensalamander, stensimpa och flodpärlmussla. Länsstyrelsen i Örebro län pekade därför 2005 ut vattnet inom Latorpsplatån samt Lekeberga-Sälven som nationellt värdefullt för naturvården, vilket kan behöva skyddad för framtiden.

Nuläge. Inom Lanna har en relativt omfattande exploatering skett under 2000-talet med utbyggnad av golfbana och nybyggnation av främst bostäder. Det nutida Lannaområdet domineras av golfbana, golfanläggning och nybyggda villaområden. Många av de gamla ängs- och betesmarkerna har vuxit igen till lövskog med inslag av ädellövträd som ek, ask och alm. Av den hävdgynnade floran finns enbart små rester kvar i några betesmarker och någon dikesren. De lite större åkermarkerna på platåns sluttning ned mot Svartån och Garphytteån i söder och väster brukas fortfarande som åker. Naturvärdesmässigt är Lannas högsta värden knutna till förekomsten av lövskog och ädla lövträd samt förekomsten av paraplyarter som större vattensalamander och flodpärlmussla. Här finns förhållandevis gott om lövträdsdungar med ek, ask

och alm och frodig buskvegetation. Vad som området saknar är dels riktigt gamla och grova lövträd med gott om håligheter, dels död lövträdsved. Förekomsten av rödlistade och hotade arter är begränsad i området just på grund av att många av de strukturer och kvaliteter som utgör deras livsmiljö saknas (14). Vidare går en större kraftledning i regionnät i nord-sydlig riktning genom Lanna. Man kan därmed konstatera att den del av riksintresseområdet som omfattar Lanna är relativt kraftigt påverkat av tätortsbebyggelsen. Dock har nya dammar tillkommit under 2010-talet för att gynna den större vattensalamandern.

Fotnoter:

13) Registerblad för NRO18014 Latorpsplatån, Länsstyrelsen Örebro län 1987a och Naturvårdsplanen, Lekebergs kommun 2006a-b

14) Grönstrukturutredning Lanna, Lekebergs kommun 2021e

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Stat och kommun har idag ett gemensamt ansvar för naturvärden. Riksintressen och många skyddsbestämmelser pekas i stor utsträckning ut av staten, men naturreservat kan även kommunen inrätta, vilket Lekeberg gjort, senast 2024. Kommunen kan vidare ta fram kunskapsunderlag och utarbeta strategier för ett mer aktivt naturvårdsarbete i naturvårdsprogram, åtgärdsprogram och liknande för hela kommunen, men också för det egna markinnehavet. En viktig del av naturvårdsarbetet handlar om information och kunskap om de värden som finns. Genom sin översiktsplan kan kommunen dels tydliggöra de naturvärden, riksintressen och skydd som finns, dels införa riktlinjer för hur naturvärden generellt, och i särskilt värdefulla naturområden ska hanteras vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling.

PLANFÖRSLAG

Naturvärden

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att underlätta för en god hantering av naturvärden vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling, så att pågående förlust av biologisk mångfald i möjligaste mån hejdas och en rik och generös naturmiljö kan överlämnas till kommande generationer (15). I översiktsplanen föreslås riktlinjer för hur naturvärden ska hanteras vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling i kommunen och för att tydliggöra riksintressen och särskilt värdefulla naturområden. En generell riktlinje *G3 Natur- och kulturmiljövärden – Naturvärden* införs för att tydliggöra hänsynsreglerna i miljöbalken. Med utgångspunkt från naturvårdsplanen och den pågående revideringen av denna, införs *Ekologiskt särskilt känsligt område* och *Naturvårdsprogram* övrigt för att säkerställa särskilt värdefulla eller potentiellt värdefulla områden med höga naturvärden. Riksintressen som berör naturvärden tydliggörs med riktlinjer för *Riksintresse naturvård* och *Riksintresse Natura 2000*. För skyddade områden och Riksintresse Latorpsplatån, se nedan. Läs mer i kapitel *Naturmiljö och friluftsliv*.

 [GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR NATURVÄRDEN I LANNA](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Planförslaget inför riktlinjer för identifierade naturvärden och tydliggör hänsynsreglerna i miljöbalken och beslutade riksintressen för den efterföljande planeringen genom riktlinjer kopplade till kartan. De naturvärden som inte är kopplade till riktlinjer i plankartan är identifierade våtmarker enligt våtmarksinventeringen, vilket kan övervägas i det fortsatta arbetet. Bedömningen är dock att föreslagna riktlinjer ger förbättrade förutsättningar för att hänsyn till naturvärden alltid tas vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling i kommunen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av naturvärden, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald Naturvärden

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Fotnoter:

15) det så kallade generationsmålet, se sverigesmiljomal.se

Skyddade naturområden

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att tydliggöra de skydd som finns för särskilt värdefulla naturmiljöer. I översiktsplanen föreslås därför de specifika riktlinjerna *Nationalpark*, *Riksintresse Natura 2000*, *Naturresevat*, *Planerat område* och *Naturminne*, och de generella riktlinjerna *G3 Natur- och kulturmiljövärden – Strandskydd* och *Biotopskydd*. Läs mer i kapitel *Naturmiljö och friluftsliv*.

 [GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR SKYDDADE OMRÅDEN I LANNA](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Tydliggörande av gällande skydd underlättar för efterföljande planering, men har begränsad påverkan eftersom områdena redan har ett lagstadgat skydd.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av skyddade naturområden, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *små positiva konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald Skyddade naturområden

+1 Små positiva konsekvenser

Riksintresse för naturvård Latorpsplatån

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att i möjligaste mån säkerställa de naturvärden som riksintresset syftar till att bevara, samtidigt som tätortens behov tillgodoses. Planförslaget innebär att inga nya utbyggnadsområden föreslås i Lanna, utöver redan planlagda. Befolkningen bedöms ändå öka med maximalt 170 personer till följd av framför allt permanentning av fritidshus, vilket motsvarar cirka 5 personer per år till år 2050, att jämföra med knappt 130 personer per år under 2018–2023.

Med utgångspunkt från den grönstrukturutredning som tagits fram för Lanna införs fyra riktlinjeområden för att säkerställa naturmiljön i Lanna. De utvecklingsområden som i grönstrukturutredningen pekas ut för att främja biologiska värden, införs som *Utredningsområde natur* i översiktsplanen. Vidare införs tre viktiga förutsättningar för Större vattensalamander: *Naturvärde livsmiljö*, *Naturvärde spridningsväg* och *Naturvärde känslig nod*. Läs mer i kapitel *Naturmiljö och friluftsliv*. Själva riksintresset tydliggörs med riktlinje för *Riksintresse naturvård*.

 [GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR RIKSINTRESSE NATURVÅRD I LANNA](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Den kraftigt minskade tillväxten i Lanna enligt planförslaget, bedöms få betydelse för de värden som riksintresset syftar till att bevara. För att säkerställa viktiga naturvärden långsiktigt bedöms införandet av föreslagna riktlinjeområden vara avgörande i området. Eftersom Lanna utgör en mindre del av riksintresseområdet som helhet bedöms påverkan på dess värden ändå vara måttlig.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av riksintresse för naturvård Latorpsplatån, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som mycket stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *relativt stora positiva konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald
Riksintresse för naturvård Latorpsplatån

+4 Relativt stora positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Naturvärden

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, naturvårdsplan från 2012, grönstrukturutredning för Lanna från 2021 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att den biologiska mångfalden ska bevaras och att variationsrikedom av naturtyper och arter ska bibehållas, att behovet av gröna korridorer, värdefulla småbiotoper, skyddsvärda arter och grönområden ska beaktas i samband med ny bebyggelse eller förtätning av befintlig, att värdefulla våtmarker inte får skadas som en konsekvens av den fysiska planeringen, att befintliga ekologiska korridorer ska värnas och nya skapas där det så är lämpligt och att kommunen aktivt ska verka för att värdefulla lövträd, särskilt ekar och så kallade jätteträd, bevaras.

Vidare anges att kommunen ska bevaka att Lekhytteån och andra viktiga vattendrag bevaras och vid behov restaureras för att behålla och skapa goda förutsättningar för öringsstammen och flodpärlmusslor, och att kommunen ska verka för att värdefulla vattendrag får ett långsiktigt skydd. Samtidigt anges som riktlinje att det finns många skyddsvärda naturområden i kommunen och att naturvärden och sammanvägning mot enskilda intressen och ekonomi ska göras "på ett balanserat och genomförandemässigt rimligt sätt".

Samlad bedömning. Naturvärdena lyfts i den gällande översiktsplanen och riktlinjer anges. Riktlinjerna är dock generella till sin natur och saknar kopplingar till kartan. Till exempel är inte de särskilt värdefulla naturmiljöer som pekats ut i naturvårdsplanen redovisade i kartan, varför risk finns att hänsyn till dessa inte tas i efterföljande planering. Nollalternativets ställningstaganden ger också utrymme för att naturvärden kan behöva stå tillbaka mot andra intressen, snarare än att dessa eventuellt kan behöva kompenseras.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av naturvärden, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald
Naturvärden

-2 Märkbara negativa konsekvenser

Skyddade naturområden

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen redovisas skyddade områden i karta och översiktligt i text.

Samlad bedömning. Tydliggörande av gällande skydd underlättar för efterföljande planering, men har begränsad påverkan eftersom områdena redan har ett lagstadgat skydd.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av skyddade naturområden, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små positiva konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald
Skyddade naturområden

+1 Små positiva konsekvenser

Riksintresse för naturvård Latorpsplatån

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, gällande fördjupning av översiktsplan (FÖP) för Vintrosa-Lanna från 2012, utpekad riksintresse för Latorpsplatån och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I översiktsplanen redovisas riksintresset och i kommunens ställningstagande anges att Riksintresset ska beaktas vid fysisk planering, bygglovgivning och annat tillståndsförfarande, men att det innefattar tätorten Lanna där kommunens vilja är

att orten ska kunna växa och utvecklas. Vidare anges att utvecklingen i Lanna ska ske på ett sätt så att de värden som riksintresset för naturvård vill värna stärks samtidigt genom att FÖP:en, som är anpassad till riksintressevärdena, följs.

Samlad bedömning. Översiktsplanen är mycket tydlig med att ny bebyggelse ska anpassning till riksintresset och att FÖP:en ska följas. Att detta sen inte skett vid utbyggnaden av Lanna beror inte på brister i översiktsplanen eller fördjupningen av översiktsplanen. Eftersom riksintresset gäller oavsett översiktsplanen och Lanna endast utgör en mindre del av riksintresseområdet som helhet bedöms påverkan på dess värden vara måttlig.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av riksintresse för naturvård Latorpsplatån, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Naturmiljö och biologisk mångfald
Riksintresse för naturvård Latorpsplatån

+3

Medelstora positiva konsekvenser

Social hållbarhet

Social hållbarhet handlar om människors hälsa, säkerhet och trygghet, om tillgång till utvecklande miljöer och om mänskliga rättigheter och social rättvisa. De delar som behandlas här är planens påverkan på klimatrisker och klimatanpassning, på kulturmiljö, landskap och gestaltning, på rekreation och friluftsliv, på människors hälsa och säkerhet, och på social trygghet och lika möjligheter.

Social hållbarhet

Påverkan på samhället, dvs på människors hälsa och välmående, och på sociala och kulturella behov.

Klimatrisker och klimatanpassning

Framtidens klimat kommer att skilja sig från dagens. Bland annat förväntas riskerna för fler och mer långvariga skyfall, intensivare värmeböljor, och för ras, skred och erosion att öka. Klimatanpassning innebär att minska sårbarheten och förebygga skador som orsakas av ett förändrat klimat. Såväl befintlig som tillkommande bebyggelse och infrastruktur behöver anpassas till klimatförändringens effekter. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar klimatrisker och klimatanpassning.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Plan- och bygglagen (1). Enligt kapitel 2 § 5 i plan- och bygglagen (PBL) ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. Byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet, och möjligheterna att förebygga risken för olyckor, översvämning och erosion. Bebyggelse ska också utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till behovet av goda klimatförhållanden, enligt kapitel 2 § 6.

Globala målen (2), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Klimatrisker och klimatanpassning berörs framför allt av målet *Bekämpa klimatförändringarna* som anger att omedelbara åtgärder ska vidtas för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser. Delmål ett anger att motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer ska stärkas. Klimatrisker och klimatanpassning berörs även av målet *Hållbara samhällen och städer* som anger att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Delmål ett anger att tillgång till säkra bostäder ska säkerställas, och delmål fem att de negativa effekterna av naturkatastrofer ska mildras.

Sveriges miljömål (3) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Klimatrisker och klimatanpassning berörs framför allt av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (4) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus för tema *Klimat och energi* är att arbeta i riktning mot att bli en klimatneutral och fossilbränslefri kommun som är anpassad till ett klimat i förändring, med följande prioriteringar avseende klimatanpassning:

- Lekebergs kommun ska utveckla ett systematiskt klimatanpassningsarbete för verksamheten.
- Lekebergs kommun arbetar aktivt inom samhällsplanering och VA-verksamheten för att minska befarade effekter av klimatförändringar.

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

3) Proposition 2009/10:155

4) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

ÖVERSVÄMNINGAR OCH SKYFALL

Skyfall. Risken för översvämningar förväntas också öka, på grund av dels ökad och kraftigare nederbörd, dels höga flöden i sjöar och vattendrag. I Örebro län beräknas nederbörden kunna öka med så mycket som drygt 20 procent fram till slutet av seklet, jämfört med referensperioden, mer vintertid än sommartid. Den största förändringen i Lekeberg sker på vintern och våren med 30–35 procent ökad nederbörd. Antalet dagar med kraftig nederbörd och extremt korttidsregn, så kallade skyfall, förväntas också öka i frekvens och intensitet. I Lekeberg förväntas extremregn öka med ca 35 procent i medel fram till slutet

av seklet, och antalet dagar per år med mer än tio millimeter nederbörd, förväntas öka från 18 dagar 1961–1990 till 27 dagar i slutet av seklet.

Höga flöden. Risken för översvämning på grund av höga flöden påverkas av att medeltillrinningen till vattendragen förändras. För Svartån och de vattendrag som rinner ut i Svartån, vilket berör flertalet vattendrag i Lekeberg, förväntas årsdynamiken förändras på så sätt att extremflöden generellt blir mer extrema, lågflöden sommartid lägre, och högflöden vintertid högre. Den totala årsmedeltillrinningen i Svartån förväntas öka upp med ca tio procent fram till seklets slut, med störst förändring vintertid då medeltillrinningen ökar med 55–60 procent, medan medeltillrinningen under sommaren ser ut att minska med cirka 30 procent.

Klimatanalys. Kommunen har tagit fram en översiktlig klimatanalys för hela Lekeberg som underlag för översiktsplanen och kommunens arbete med klimatanpassning (5). Här ingår bland annat en skyfallsmodellering över kommunen som identifierar riskområden och visualiserar vattendjup och flöden vid extrema regnhändelser. Med hjälp av klimatmodelleringen kan riskområden där befintlig bebyggelse, vägar och annan infrastruktur riskerar att översvämmas identifieras. De områden som främst riskerar att drabbas av höga flöden är tidigare utdikad jordbruksmark framför allt vid Hidingebro, Kräcklinge och Skagerhultsmossen. Skyfall kan få betydande påverkan på vissa delar av bebyggelsen i framför allt Fjugesta, men också i andra lägen. Skyfall kan också påtagligt hota framkomligheten på gator och vägar i kommunen. Bland annat riskerar E18 att översvämmas kraftigt på flera ställen. Även det mindre vägnätet riskerar översvämning framför allt i brolägen, vilket tillfälligt skulle kunna innebära att vissa orter kan bli helt isolerade vid kraftigare skyfall.

Fotnoter:

5) *Lekebergs kommun 2021c*

RAS OCH SKRED

Ras och skred. Risken för ras och skred förväntas öka, då klimatförändringarna påverkar flera avgörande faktorer, till exempel ökad avrinning, ökad nederbörd och intensiva regn som bland annat kan leda till förhöjda grundvattennivåer och förändrad hållfasthet i marken (6). I den del av Sverige som Lekeberg ligger förväntas risken för ras och skred att öka under de närmaste 100 åren (7). I Lekeberg finns flera områden med risk för ras och skred, framför allt längs med Garphytteån och Svartån, men även på andra ställen.

Fotnoter:

6) *Lekebergs kommun 2021c*

7) *SGI 2007a*

VÄRMEBÖLJOR

Årsmedeltemperaturen för Örebro län beräknas öka med cirka 5 grader till slutet av seklet enligt RCP8.5 (8). Den största temperaturökningen sker vintertid med uppemot 6 grader jämfört med referensperioden (1961–1990). Samtliga årstider visar på en förväntad temperaturökning, och risken för fler och längre värmeböljor ökar. I Lekeberg förväntas även antalet dagar med värmebölja öka med cirka 10 dagar till cirka 14 dagar i slutet av seklet. Vidare kan vegetationsperiodens längd komma att öka med cirka 75 dagar fram mot slutet av århundrandet, vilket innebär att den i så fall pågår i nio månader, med bland annat ökat bevattningsbehov som följd.

Fotnoter:

8) *SMHI 2015a*

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Översiktsplanen har stor betydelse för att höja beredskapen för att hantera klimatrisker och förebygga klimatrelaterade olyckor. Eftersom lokalisering av ny bebyggelse och infrastruktur kan vara avgörande för att minimera de klimatrelaterade riskerna, behöver riskområden identifieras i översiktsplanen så att hänsyn tas till riskerna. För

befintlig bebyggelse och infrastruktur handlar det också om att identifiera riskområden och avsätta områden där klimatanpassningsåtgärder kan behövas, till exempel översvämningssytor. En annan förebyggande åtgärd är att i översiktsplanen och den strategiska vattenplaneringen skärpa kraven på dagvattenhantering för den efterföljande planeringen.

PLANFÖRSLAG

Översvämningar och skyfall

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att i möjligaste mån förebygga och minimera effekterna av ett förändrat klimat. Klimatanpassning har därför en framskjuten roll i planförslaget. Med klimatanalysen som grund har områden med risk för översvämning på grund av skyfall och höga flöden identifierats och kopplats till riktlinjer för framtida markanvändning, *Bedömningszon översvämning*. Inom riskområden får ny bebyggelse inte ska tillkomma utan utredning och eventuella skyddsåtgärder. Eftersom dagvattnets hantering och markens genomsläpplighet har stor betydelse för att förebygga översvämning och minska riskerna för människor, skador på infrastruktur och föroreningsspridning, identifieras även utredningsområden för samlad fördröjning av dagvatten, *Utredningsområde dagvattenhantering*, och generella riktlinjer införs för dagvattenhantering, *G5 Energi och resurser – Dagvatten*, och hårdgörande av mark, *G5 Energi och resurser – Hårdgjorda ytor*. Läs mer i kapitel *Klimatrisker* och kapitel *Teknisk försörjning*.

 [GÅ TILL TEXT OM KLIMATRISKER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR ÖVERSVÄMNINGAR OCH SKYFALL](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Den översiktliga klimatanalysen och identifieringen av riskområden med tydliga riktlinjer i planförslaget, bedöms ge ett kraftigt förbättrat stöd för hantering av framför allt skyfallshantering i den fortsatta samhällsplaneringen. Effekterna av planförslaget bedöms vara att betydligt större hänsyn tas till översvämningar inte minst på grund av skyfall, vid efterföljande planering och byggande. Fortsatt arbete med utvecklade underlag och åtgärder för klimatanpassning behöver dock ske, till exempel av riskområden för översvämning av det mindre vägnätet som hotar framkomligheten i kritiska lägen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på översvämningar och skyfall, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som mycket stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *stora positiva konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning
Översvämningar och skyfall

+5 Stora positiva konsekvenser

Ras och skred

Planförslagets inriktning. I planen föreslås riktlinjer kopplade till karta för områden med risk för ras och skred, *Bedömningszon ras och skred*. Inom riskområden får ny bebyggelse inte ska tillkomma utan utredning och eventuella skyddsåtgärder. Läs mer i kapitel *Klimatrisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM KLIMATRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR RAS, SKRED OCH EROSION](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att riskerna för ras och skred uppmärksammas i något högre grad vid planering och byggande. Kännedomen om ras- och skredriskområdena har dock funnits innan planförslaget togs fram.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av ras och skred, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning

Ras och skred

+3 Medelstora positiva konsekvenser

Värmeböljor

Planförslagets inriktning. I planförslaget har en generell riktlinje för värmeböljor införts, *G6 Miljö, hälsa och säkerhet – Värmeböljor*, för att uppmärksamma behovet av åtgärder för att mildra effekterna av värmeböljor vid planering och byggande. Läs mer i kapitel *Klimatrisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM KLIMATRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR VÄRMEBÖLJOR](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att större hänsyn tas till risken för skadliga värmeböljor och att åtgärder vidtas i större utsträckning för att mildra effekterna av värmeböljor, till exempel tillgodose behovet av skuggande träd vid bebyggelse och på offentliga platser.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av värmeböljor eftersom plan- och bygglagen ger begränsade möjligheter att styra växtlighet, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning

Värmeböljor

+2 Märkbara positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Översvämningar och skyfall

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan uppmärksammas riskområden för översvämning på grund av höga flöden och för ras och skred, och riktlinjer anges för mark med olika sannolikhet för översvämning. Däremot saknas underlag för att identifiera riskområden för översvämning på grund av skyfall, vilket är den klimataspekt som kan vålla störst skador för bebyggelse och infrastruktur i kommunen.

Konsekvenserna av klimatförändringarna och behovet av aktiv klimatanpassning har fått en ökad uppmärksamhet under senare år och modellerna för att ta fram underlag har förfinats, vilket gör att nollalternativet inte ger tillräckligt stöd för hantering av framför allt risken för översvämningar på grund av skyfall.

Samlad bedömning. Den gällande översiktsplanen och tillgängliga kartunderlag bedöms ge tillräckligt stöd för att hantera översvämning på grund av höga flöden, med undantag för Garphyttån där det idag finns kartering. Bristen på underlag för bedömning av översvämningsrisker vid kraftiga skyfall bedöms däremot ge betydande effekter på beredskap och hantering av dessa översvämningsrisker.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av översvämningar och skyfall, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning

Översvämningar och skyfall

-3 Medelstora negativa konsekvenser

Ras och skred

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan uppmärksammas riskområden för ras och skred. Efter den togs fram har

ras- och skredrisker också karterats för Garphyttån i Lanna, där skredriskerna är relativt stor. Underlaget är därför inte helt aktuellt, men aktuella underlag finns i kommunens informationskarta.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara att det finns förutsättningar för att ta hänsyn till riskerna för ras och skred vid planering och byggande.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av hantering av ras och skred, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning

Ras och skred

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Värmeböljor

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan saknas uppmärksamhet eller riktlinjer om värmeböljor.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara att åtgärder för att mildra effekterna av värmeböljor inte uppmärksammas vid planering och byggande.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av värmeböljor, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Klimatrisker och klimatanpassning

Värmeböljor

-2 Märkbara negativa konsekvenser

Kulturmiljö, landskapsbild och gestaltning

Varje tidsperiod har satt sitt avtryck i landskapet och är en del av den kulturmiljö vi lever i. Samhällsförändringar och människors livsvillkor och levnadssätt under olika tider kan följas i landskapets fysiska strukturer och samband, från enskilda byggnader till stora landskapsavsnitt, från förhistorisk tid till idag. Gestaltad livsmiljö handlar på samma sätt om en helhetssyn på utformningen av livsmiljöerna, där människors liv påverkar och påverkas av sin omgivning. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar kulturmiljö, landskapsvärden och gestaltad livsmiljö.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Kulturmiljölagen (1) klargör att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön och att ansvaret delas av alla tillsammans. Såväl myndigheter som enskilda personer är skyldiga att visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga byggnadsminnen och vissa kulturföremål.

Miljöbalken (2). Enligt kapitel 3 § 6 i miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av sina kulturvärden, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Riksintressen för kulturmiljövård är sammanhängande kulturmiljöer av stor betydelse ur ett nationellt perspektiv, som särskilt tydligt berättar om kulturhistoriska sammanhang i landskapet. I kapitel 7 i miljöbalken finns också bestämmelser för skydd av särskilt värdefulla kulturpräglade landskap som kulturresevat. Även naturreservat och biotopskyddade områden enligt kapitel 7 kan ha höga kulturmiljövärden. Vidare ska stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön, ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär, enligt kapitel 3 § 2.

Plan- och bygglagen (3). Generellt gäller enligt kapitel 2 § 6 i plan- och bygglagen att bebyggelse och byggnadsverk ska utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan, vid detaljplan, bygglov och åtgärder som inte kräver bygglov. Vidare ska planläggning enligt kapitel 2 § 3 främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse. Kommunen är också skyldigt att skydda särskilt värdefulla byggnader vid planläggning av ett område, med hjälp av utformningsbestämmelser, rivningsförbud eller andra skydds- och varsamhetsbestämmelser. Enligt kapitel 8 § 13 får en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. I kapitel 8 § 14 och 17 ställs också krav på att byggnader och fastigheter ska vårdas och underhållas med varsamhet och hänsyn till kulturhistoriska och konstnärliga värden, vilket alltid gäller, oavsett om en åtgärd är bygglovspliktig eller inte, även om byggnaden eller miljön inte är särskilt skyddad.

Globala målen (4), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Kulturmiljö, landskap och gestaltning berörs framför allt av målet *Hållbara samhällen och städer* som anger att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Delmål fyra anger att insatserna för att skydda och trygga världens kultur- och naturarv ska stärkas.

Sveriges miljömål (5) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Kulturmiljö, landskap och gestaltning berörs framför allt av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.

Landskapskonventionen (6). Enligt den europeiska landskapskonventionen åtar sig Sverige att skydda, förvalta och planera landskapet enligt med konventionens intentioner. Landskapskonventionen utgår från landskapet som helhet och lyfter landskapet som grund för människors välbefinnande, hälsa och estetiska upplevelser. I konventionen betonas att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar, vilket innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag, både stad och landsbygd.

Äldre lagstiftning eller utpekande. Till skydd för landskaps- och kulturvärden utgör Drumlinområdet ett så kallat samrådsområde enligt äldre lagstiftning (7), som anger att anmälan om samråd ska göras till länsstyrelsen för en rad åtgärder oavsett om åtgärden är bygglovspliktig eller inte.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (8) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att omsorgsfull gestaltning i planering, byggande och förvaltning är viktig som del i att använda den byggda miljön för att skapa ett hållbart samhälle med människan i centrum. Fokus för tema

Trygga och hållbara livsmiljöer är att främja samhällsutvecklingen i hela kommunen, med följande prioriteringar avseende livsmiljön:

- Lekebergs kommun prioriterar trygghet och tillit i livsmiljön, genom till exempel allsidiga mötesplatser, trygga och välkomnande offentliga miljöer och utveckling av platsens lokala identitet.

Kulturmiljöutredning Lekeberg (9) färdigställdes 2023, och togs fram som kunskapsunderlag för översiktsplanen och fortsatt planering och byggande. I utredningen har särskilt värdefulla kulturmiljöer i Lekeberg identifierats, och råd och riktlinjer för landskapen som helhet och för varje enskild kulturmiljö preciserats.

Bebyggelseinventering (10). I det tidigare kulturmiljöprogrammet, som fortsatt används som en bebyggelseinventering, har ett stort antal byggnader i kommunen inventerats, dokumenterats och beskrivits, vilket används som utgångspunkt för att bedöma när kulturhistoriska värden i enskilda byggnader och bebyggelsemiljöer behöver utredas av sakkunnig vid till exempel bygglovsprövning.

Gestaltningssprogram Fjugesta centrum (11) har tagits fram med syfte, dels att formulera hur kommuncentrum kan utvecklas hållbart för att skapa mer attraktiva offentliga miljöer, dels att identifiera de viktigaste karaktärsdragen i miljön som helhet och vad som är viktigast att ta fasta på och bevara. Programmet ska vara ett stöd vid gestaltungsfrågor vid detaljplanläggning av tillkommande byggnader, ombyggnationer av befintlig bebyggelse samt även vara stöd för nyinvesteringar på allmän plats i både liten och stor skala.

Riktlinjer för konstnärlig gestaltning (12) anger att konstnärlig gestaltning ska vara en naturlig del av samhällsbyggnadsprocessen. I riktlinjerna fastställs att minst en procent ska avsättas för konstnärlig gestaltning vid ny- och ombyggnation av kommunala byggnader och offentliga platser där byggkostnaden är minst 5 miljoner.

Fotnoter:

1) SFS 1988:950

2) SFS 1998:808

3) SFS 2010:900

4) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

5) Proposition 2009/10:155

6) Proposition 2012/13:96, ratificerades 2011

7) Naturvårdslagen 20§ och 20§ i naturvårdskungörelsen

8) Lekebergs kommun 2022c

9) Lekebergs kommun 2023a

10) Lekebergs kommun 2016b

11) Lekebergs kommun 2023d

12) Lekebergs kommun 2021b

Förutsättningar och nuläge

KULTURMILJÖVÄRDEN

Rik kulturhistoria. I Lekeberg finns många spår av mänsklig aktivitet från tusentals år tillbaka i tiden, allt från de första kortvariga jaktexpeditionerna under stenåldern, till den mer fasta befolkningen i samband med införandet av jordbruket, järnhanterings expansion och fram till dagens moderna samhälle. I kommunen finns idag nästan 1200 registrerade lämningar varav 354 fornlämningar. De förhistoriska lämningarna (det vill säga från stenålder, bronsålder och järnålder) är koncentrerade till slättlandet öster om Svartån, medan lämningarna från historisk tid (medeltid och framåt) är fördelade över hela kommunen. På slätten handlar det om lämningar från förhistorisk bebyggelse och verksamheter, medan Kilsbergen är fullt av lämningar kopplade till bergsbruket, såsom gruvhål, hyttlämningar och kolmilor.

Särskilt identifierade kulturmiljövärden. Utöver fornlämningar, finns i kommunen idag två riksintressen för kulturmiljövård, tre byggnadsminnen, och nio kyrkliga kulturminnen. Det finns också sex naturreservat Vidare har 34 särskilt värdefulla kulturmiljöer identifierats (13), som redovisar ett sådant särskilt historiskt, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt

värde som avses i kapitel 8 § 13 § i plan- och bygglagen. Ett stort antal byggnader har också inventerats och dokumenterats som stöd för bedömning av kulturvärden i enskilda byggnader eller miljöer (14). Se vidare i kapitel *Kulturmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM KULTURMILJÖ](#)

Fotnoter:

13) Lekebergs kommun 2023a

14) Lekebergs kommun 2016b

LANDSKAPSVÄRDEN

Landskapet formas genom påverkan av och samspel mellan naturliga och mänskliga faktorer under lång tid, och förändras i takt med att samhället utvecklas. Den största påverkan på dagens landskap har tätorters utbredning, förskogning av odlingslandskap, och utbyggnad av industri- och energianläggningar.

Särskilt identifierade landskapsvärden. I Lekeberg finns Garphyttans nationalpark som är skyddad för att bevara landskapstypen i ett större sammanhängande område i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. 12 av 31 naturreservat har särskilda landskapsvärden, liksom båda riksintressena för kulturmiljövård och sex av sju riksintressen för naturvård, enligt områdenas beskrivningar. Ett stort område som i stora delar överlappar ett riksintresse för kulturmiljövård är ett så kallat samrådsområde enligt äldre lagstiftning. Med utgångspunkt i kulturmiljöutredningen (15) har tre större landskapsområden i Lekeberg med olika form och berättelser identifierats. Vidare kan ett antal stora opåverkade områden enligt kapitel 3 § 2 i miljöbalken identifieras. Se vidare kapitel *Landskapsvärden*.

 [GÅ TILL TEXT OM LANDSKAPSVÄRDEN](#)

Fotnoter:

15) Lekebergs kommun 2023a

GESTALTAD LIVSMILJÖ

Helhetssyn. Väl genomtänkta, gestaltade offentliga rum, miljöer och lokaler påverkar människors trygghet och gemenskap. De stimulerar den demokratiska processen och bidrar till människors delaktighet och till ett områdes attraktivitet. Gestaltad livsmiljö handlar om en helhetssyn på utformningen av vardagsmiljöerna, och omfattar alla av människan skapade miljöer, offentliga rum, byggnader, landskap, anläggningar, med mera, och om att livsmiljön ska vara tillgänglig för alla.

Identitet och karaktär. En central del i den gestaltade livsmiljön är den lokala karaktären. Den utgörs både av platsens fysiska uttryck och av dess innehåll av byggnader, gaturum, verksamheter och kultur. Karaktären bidrar till att göra platsen särpräglad och unik. Med ett medvetet och hänsynsfullt förhållningssätt till platsens karaktär och dess olika värden vid omvandling av miljön, kan dessa värden bevaras och platsens särart och identitet förstärkas.

Riktlinjer. I Lekeberg säkerställs konstnärlig gestaltning och utsmyckning av de offentliga miljöerna i Lekeberg genom en procentregeln som ger ett ekonomiskt utrymme för konstnärlig gestaltning av byggnader och offentliga rum (16). Ett gestaltungsprogram för kommuncentrum har också tagits fram som ett första steg för att formulera principer för gestaltning av Lekebergs livsmiljöer (17). Se vidare avsnitt *Gestaltad livsmiljö* i kapitel *Människor och livsmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM MÄNNISKOR OCH LIVSMILJÖ](#)

Fotnoter:

16) Lekebergs kommun 2021b

17) Lekebergs kommun 2023d

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Enligt plan- och bygglagen har kommunen ett särskilt ansvar vid planläggning och frågor om lov i särskilt värdefulla miljöer, och bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. Det allmänna intresset ska bevakas och prioriteras och frågan om kulturmiljö måste testas i alla ärenden. Kommunen har även ett uttalat ansvar att skydda särskilt värdefulla kulturmiljöer och får inte utarbeta en detaljplan eller lämna ett lov som skadar den särskilt värdefulla kulturmiljön. Översiktsplanen har stor betydelse för att identifiera vilka kulturmiljöer som är särskilt värdefulla i kommunen och därigenom underlätta för efterföljande planläggning och bygglovsprövning. Översiktsplanen kan också tydliggöra kraven i plan- och bygglagen på en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, och på att bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan, genom att till exempel ange riktlinjer för stora påverkade områden, landskapsområden, gestaltungsområden och andra områden med identifierade värden.

PLANFÖRSLAG

Kulturmiljövärden

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att kulturmiljövärden tas till vara och ny bebyggelse blir en del av en levande kulturmiljö som bidrar till att förstärka livsmiljön som helhet. I översiktsplanen identifieras och föreslås riktlinjer för *Särskilt värdefull kulturmiljö*, med utgångspunkt från framtagna kulturmiljöutredning. Vidare anges riktlinjer för redan beslutade riksintressen och skydd, såsom *Riksintresse kulturmiljö*, *Byggnadsminne* och *Kyrkligt kulturminne*, och generella riktlinjer *G3 Natur- och kulturmiljövärden – Fornlämning, Varsamhet* och *Förvanskingsförbud* för att tydliggöra skyddet för fornlämningar och varsamhetskravet och förvanskingsförbudet i plan- och bygglagen. Läs mer i kapitel *Kulturmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM KULTURMILJÖ](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR KULTURMILJÖVÄRDEN](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Kulturmiljöutredningen och utpekandet av särskilt värdefulla kulturmiljöer i planförslaget bedöms ge ett kraftigt förbättrat stöd för hantering av dessa miljöer i den efterföljande planeringen. Effekterna av planförslaget bedöms vara att betydligt större hänsyn till särskilt värdefulla kulturmiljöer, kommer att tas vid planering och byggande då dessa är identifierade.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av kulturmiljövärden, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *relativt stora positiva konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning
Kulturmiljövärden

+4 Relativt stora positiva konsekvenser

Landskapsvärden

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att förbättra verktygen för att underlätta för en god hantering av landskapsvärden vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling i Lekeberg, och därigenom förstärka livsmiljön som helhet. I översiktsplanen identifieras och föreslås riktlinjer för *Landskapsområde*, med utgångspunkt från framtagna kulturmiljöutredning, och för *Stort påverkat område*. Vidare anges riktlinjer för samrådsområde enligt äldre lagstiftning,

såsom *Förordnandeområde*, och en generell riktlinje *G3 Natur- och kulturmiljövärden – Landskapsvärden*, med riktlinjer för en god anpassning till landskapets värden. Läs mer i kapitel *Landskapsvärden*.

 [GÅ TILL TEXT OM LANDSKAPSVÄRDEN](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR LANDSKAPSVÄRDEN](#)

>>> **KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER**

Samlad bedömning. Identifiering av landskapsområden, stora påverkade områden och riktlinjer för landskapsanpassning, bedöms ge ett förbättrat stöd för hantering av landskap vid planering och byggande. Effekterna av planförslaget bedöms vara att större hänsyn kommer att tas till landskapets värden i efterföljande planering och lovgivning med stöd av dessa verktyg.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av landskapsvärden, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning
Landskapsvärden

+3

Medelstora positiva konsekvenser

Gestaltad livsmiljö

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att tydliggöra betydelsen av en omsorgsfull gestaltning av livsmiljön vid planering och byggande i hela Lekeberg. I översiktsplanen föreslås riktlinjer för kommuncentrum i Fjugesta såsom *Särskilt gestaltungsområde*, med utgångspunkt från framtaget gestaltungsprogram, och en generell riktlinje *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Gestaltning*, för att tydliggöra behovet av en omsorgsfull gestaltning av bebyggelsemiljöer. Läs mer i avsnitt *Gestaltad livsmiljö* i kapitel *Människor och livsmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM MÄNNISKOR OCH LIVSMILJÖ](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR GESTALTAD LIVSMILJÖ](#)

>>> **KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER**

Samlad bedömning. Identifiering av gestaltungsområde för kommuncentrum, och en generell riktlinje om gestaltning, bedöms ge ett förbättrat stöd för hantering av gestaltning av bebyggelse, och offentliga rum i kommuncentrum, och en större uppmärksamhet för behovet av en god gestaltning generellt vid planering och byggande. Effekterna av planförslaget bedöms vara att större hänsyn till gestaltning kommer att tas till i efterföljande planering och lovgivning, framför allt i Fjugesta centrum. När det gäller gestaltning av övriga livsmiljöer bedöms effekten vara måttlig.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av gestaltad livsmiljö, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning
Gestaltad livsmiljö

+3

Medelstora positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Kulturmiljövärden

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma utpekade riksintressen, skydd, lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att kommunen ska beakta kulturmiljöernas värde i det framtida utvecklings- och förändringsarbetet, men att kulturmiljöerna i vissa fall måste tillåtas att fortsätta utvecklas och förändras, inte bara bevaras. Vidare anges att ny bebyggelse bör anpassas till äldre befintlig byggnation till formen och vid val av material och färg, och att kommunen bör verka för att landsbygdsprägel bibehålls i de områden där denna karaktär är dominerande. I gällande översiktsplan anges också att stor hänsyn ska visas vid förändringar

inom miljöer som påverkar upplevelsen av byggnader eller områden med särskilda kulturvärden, och att områdesbestämmelser bör tas fram för särskilt värdefulla kulturmiljöer, särskilt i riksintresseområdena.

Samlad bedömning. Kulturmiljövärdena lyfts i den gällande översiktsplanen och riktlinjer anges. Riktlinjerna är dock formulerade som bör-krav och med en möjlighet att välja bort anpassning till kulturmiljövärden, vilket inte är helt förenligt med lagstiftningen. Nollalternativet ger med andra ord utrymme för att kulturmiljövärden kan behöva stå tillbaka mot andra intressen, snarare än att en anpassning av ny bebyggelse bör ske. I nollalternativet är inte heller särskilt värdefulla kulturmiljöer identifierade i översiktsplanen, utöver de båda riksintressena, vilket försvårar hänsyn till dessa i efterföljande planering och bygglovprövning.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av kulturmiljövärden, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning Kulturmiljövärden

-3

Medelstora negativa konsekvenser

Landskapsvärden

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att den europeiska landskapskonventionen där det är relevant ska beaktas vid fysisk planering samt vid bedömning av bygglov och motsvarande. Vidare anges att kommunen bör verka för att samverkan mellan olika aktörer kommer till stånd när olika anspråk på landskapet framförs, och att denna samverkan bör ske så tidigt i processen som möjligt. Två områden omnämns som stora påverkade områden, det vill säga som relativt opåverkade av exploateringar förutom det skogsbruk som bedrivs, men inga riktlinjer finns för dessa. För Lanna anges inriktningen att ny bebyggelse anpassas och inlemmas i landskapet.

Samlad bedömning. Både landskapskonventionen och stora opåverkade områden tas upp i den gällande översiktsplanen. För den förstnämnda finns riktlinjen att den ska beaktas där det är relevant, men översiktsplanen ger inga verktyg för hur detta ska ske, med risk för att landskapsanpassning förbises i efterföljande planering. Då de stora opåverkade områden som nämns inte är utmärkta i kartan och saknar riktlinjer, bedöms risken vara stor för att hänsyn inte tas till dessa.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av landskapsvärden, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning Landskapsvärden

-2

Märkbara negativa konsekvenser

Gestaltad livsmiljö

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges riktlinjen att utformning av bostadsområden och lokalisering av enskilda hus bör ske med hänsyn till den omgivande bebyggelsen. Vidare anges att bebyggelsen i Fjugestas allra mest centrala delar bör vara stadsmässig avseende volym och gestaltning, och för landsbygden att även nyare bebyggelse förankrad i byggnadstraditionen i respektive område är gestaltningsmässigt positivt. För Lanna anges inriktningen att ny bebyggelse anpassas och inlemmas i landskapet, se samlad bedömning av nollalternativets *Landskapsvärden* ovan.

Samlad bedömning. Riktlinjerna i gällande översiktsplan ger en viss vägledning för gestaltningsmässig utformning av bostadsbebyggelse.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av gestaltad livsmiljö, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Kulturmiljö, landskap och gestaltning Gestaltad livsmiljö

+2

Märkbara positiva konsekvenser

Rekreation och friluftsliv

Grönområdena i tätorter och på landsbygden hänger samman och bildar en helhet, en grön infrastruktur. Utöver värdena för naturlivet, ger den gröna infrastrukturen förutsättningar för rekreation och friluftsliv, både på landet och i tätare bebyggelse. Tillgång till bra rekreationsmiljöer är viktigt för att vi ska kunna röra på oss, få möjlighet till upplevelser och återhämtning, för att må bra och hålla oss friska. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar rekreation och friluftsliv.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Plan- och bygglagen (1). I kapitel 2 § 3 i plan- och bygglagen anges att planläggning bland annat ska främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder, och en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper. I § 7 anges vidare att man vid planläggning ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse finns parker och andra grönområden.

Miljöbalken (2). Enligt kapitel 3 § 6 i miljöbalken ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt med hänsyn till friluftslivet, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Vidare ska behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter särskilt beaktas, och områden som är av riksintresse för friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada miljön.

Globala målen (3), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Rekreation och friluftsliv berörs framför allt av målet *Hållbara samhällen och städer* som anger att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Delmål sju anger att säkra, inkluderande och tillgängliga grönområden för alla ska skapas, i synnerhet för kvinnor och barn, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Sveriges miljömål (4) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Rekreation och friluftsliv berörs framför allt av miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att det ska finnas natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.

Sveriges friluftslivspolitiska mål (5). Syftet med de friluftslivspolitiska målen är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Av de tio friluftslivspolitiska målen har följande störst bärighet för översiktsplanen:

- *Tillgänglig natur för alla* – Målet innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. En precisering handlar om att tillgänglighet till natur- och kulturlandskapet är tillgodosedd inom långsiktig samhällsplanering.
- *Tillgång till natur för friluftsliv* – Målet innebär att friluftslivets behov säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande. Preciseringarna handlar bland annat om att friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap säkerställs genom fysisk planering och bevarande, och att andelen översiktsplaner som behandlar och visar tillgången till natur- och kulturlandskap med olika upplevelsevärden i hela kommunen ökar och uppdateras kontinuerligt.
- *Attraktiv tätortsnära natur* – Målet innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter, i form av grönområden och tätortsnära landskap med höga friluftslivs-, natur- och kulturmiljövärden. Preciseringarna handlar bland annat om att öka tillgången till attraktiva tätortsnära grönområden genom bevarande, utveckling och nyskapande, att öka nåbarheten till grönområden i och nära tätorter med olika transportmedel, och att kontinuerligt öka andelen av kvalitativa grönområden genom bland annat strategisk planering.

Länsstyrelsens friluftsmål Örebro län (6). Syftet med de friluftslivspolitiska målen för Örebro län är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (7) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet är fokus för tema *Jämlig Hälsa* att främja jämlik hälsa och hälsosamma vanor genom hela livet, med följande prioriteringar avseende rekreation och friluftsliv:

- Lekebergs kommun prioriterar arbetet med att öka tillgängligheten till hälsofrämjande miljöer som grönområden, lek- och aktivitetsplatser, gång- och cykelvägar, motions- och fritidsaktiviteter, mötesplatser, med hänsyn till individens möjligheter

att delta.

- Lekebergs kommun prioriterar arbetet med att skapa jämlika förutsättningar för fritidsaktiviteter för unga oavsett kön.

Grönstrukturutredning Lekeberg (8) togs fram inom arbetet med översiktsplanen, för att identifiera värdefulla grönområden och -stråk, dels på kommunövergripande, dels mer detaljerat i kommunens tätorter, som underlag för att tydliggöra rekreations- och friluftsvärden i översiktsplanen.

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) SFS 1998:808

3) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

4) Proposition 2009/10:155

5) Proposition 2009/10:238

6) Länsstyrelsen Örebro län 2025a

7) Lekebergs kommun 2022c

8) Lekebergs kommun 2022f

Förutsättningar och nuläge

BOSTADSNÄRA GRÖNOMRÅDEN

Täthet. Det är lättare att ha ett rikt friluftsliv om det finns attraktiva natur- och grönområden i närheten av bostaden och som det är lätt att ta sig till. Det är inte i första hand mängden grönområden som är viktigast, utan hur attraktiva och upplevelserika de är och hur lätt det är att använda dem. Med ökad täthet blir det ännu viktigare att identifiera och värna om grönstrukturen. Vållintegrerad med övriga strukturer kan grönstruktur bidra till attraktivitet, hållbar tillväxt och ökad välfärd. Tätorterna i Lekeberg är relativt glesbefolkade jämfört med större städer, vilket gör att närheten till grönområden är relativt god. Tätast är Fjugesta med omkring 1 020 invånare per kvadratkilometer, jämfört med Örebro som har ungefär 2 300 invånare per kvadratkilometer.

Tillgänglighet. Närhet till grönområden betyder inte nödvändigtvis att tillgängligheten och kvaliteten är god. I ett jordbrukslandskap kan man till exempel oftast bara ta sig runt på bilvägar, och möjligheterna att ta sig till ett fint skogsparti i närheten till fots, med cykel eller med till exempel barnvagn, kan vara begränsad. Utan en medveten planering för att bevara och förbättra tillgången och tillgängligheten till bostadsnära grönområden i eller i närheten av bostadsområden kan både tillgång och tillgänglighet snabbt försämrats när en tätort växer. Ett exempel på detta är anläggningen av ett verksamhetsområde i nordvästra Fjugesta där de befintliga promenadvägarna till tätortsnära skog togs bort utan att ersättas av andra vid planläggningen. Samtliga tätorter, Fjugesta, Lanna, Mullhyttan och den mindre Gropen-Kvistbro, bedöms ha en relativt god tillgänglighet till bostadsnära grönområden. Dock behövs en närmare analys genomföras för att kunna bedöma i vilka delar av tätorterna det eventuellt kan finnas brister på kvarters/delområdesnivå. Det pågår ett aktivt arbete i kommunen för att utveckla grönområdena i de större tätorterna.

RÖRLIGT FRILUFTSLIV

Friluftslivet ses ofta som den sociala dimensionen av naturvården. Friluftslivet är värdefullt både för den enskilda människan och för samhället i stort. Kontakt med naturen är bra för både den fysiska och psykiska hälsan, bidrar till förståelse för naturen och miljön, och ett aktivt friluftsliv bidrar generellt till lokal utveckling och ekonomi inom besöksnäringen. Förutsättningarna för ett rikt friluftsliv är, precis som för bostadsnära grönområden, att det finns friluftsområden av god kvalitet, och att dessa är tillgängliga för olika grupper och med olika transportmedel.

Tillgången till friluftsområden är generellt god i kommunen. Lekebergs övergripande grönstruktur för friluftsliv och rekreation är framför allt kopplat till Kilsbergensbergens sjö- och skogslandskap i väster, till de större vattendragen Svartån, Garphytteån, Lekhytteån och Vekhytteån i mellanbygden, och till kulturlandskapen vid Kräcklinge, Hackvad och Logsjön i slättbygden i öster. Genom kommunen går vandringslederna Bergslagsleden och Munkastigen. Hur tillgängliga dessa friluftsområden är behöver undersökas vidare, för eventuella åtgärder för att öka tillgängligheten. För närvarande pågår inget arbete i kommunal regi med de större friluftsområdena.

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Kommunens samhällsplanering har en viktig roll för att säkerställa behovet av grönområden, gröna stråk och promenadvägar inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse, framför allt vid planläggning av ny bebyggelse. Eftersom planläggning ofta sker för ett mindre område med ett specifikt syfte, kan det vara svårt att se de övergripande behoven och sammanhangen. Som stöd för detta behövs kunskapsunderlag som identifierar behoven, och riktlinjer för identifierade områden och stråk i översiktsplanen som tydliggör detta. I ett bredare perspektiv har kommunen stora möjligheter att utveckla kvaliteten på parker och friluftsområden i egenskap av markägare och ansvarig för drift av allmän platsmark, eller i samverkan med andra markägare. För de större friluftsområdena där kommunen oftast inte äger mark, kan översiktsplanen bidra till att rekreations- och friluftsvärden bevaras genom att identifiera de viktigaste områdena och ange riktlinjer, vilket får betydelse då annan användning föreslås. Däremot har översiktsplanen ingen rådighet över hur till exempel skogs- eller jordbruksmark sköts med hänsyn till rekreationsvärdena, där det krävs andra slags överenskommelser och partnerskap för att säkerställa friluftsvärdena.

PLANFÖRSLAG

Bostadsnära grönområden

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att underlätta för efterföljande planering att säkerställa tillgången till rekreationsområden i närheten av samlad bostadsbebyggelse, tätorter och i kommunen som helhet. I översiktsplanen föreslås en generell riktlinje *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Grönområden* som tydliggör behovet av att grön- och rekreationsområden av god kvalitet i bostädernas närhet säkerställs, att värdefulla grönområden behålls och utvecklas, och att eventuellt borttagna värden kompenseras.

Med utgångspunkt från grönstrukturutredningen, införs riktlinjer för *Grönområde tätort* för områden med identifierade rekreationsvärden i tätorterna. Vidare införs riktlinjer för *Parkområde* för grönområde i tätort där natur- och rekreationsvärdena särskilt bör utvecklas, och *Rekreationsstråk* för stråk i tätort som tillgängliggör park- och rekreationsområden och möjliggör sammanhängande promenadstråk. Läs mer i kapitel *Naturmiljö och friluftsliv*.

 [GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR BOSTADSNÄRA GRÖNOMRÅDEN](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Planförslaget inför riktlinjer för identifierade rekreationsvärden i tätort, identifierar prioriterade parkområden och rekreationsstråk för fortsatt utveckling och tydliggör behovet av grön- och rekreationsområden av god kvalitet i bostädernas närhet med en generell riktlinje. Bedömningen är att föreslagna riktlinjer ger betydligt förbättrat stöd förutsättningar för att säkerställa bostadsnära natur med rekreationsvärden vid ändrad markanvändning och bebyggelseutveckling i tätorterna.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av bostadsnära grönområden, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Rekreation och friluftsliv
Bostadsnära grönområden

+3 Medelstora positiva konsekvenser

Rörligt friluftsliv

Planförslagets inriktning. Planens inriktning är att underlätta för efterföljande planering att säkerställa tillgången till rekreations- och friluftsområden i kommunen som helhet. Med utgångspunkt från grönstrukturutredningen, införs riktlinjen *Grönområde kommun* för större områden med identifierade rekreationsvärden i kommunen som helhet. Riksentressen som berör friluftsvärden tydliggörs med riktlinjer för *Riksentresse friluftsliv*. Läs mer i kapitel *Naturmiljö och friluftsliv*. I

översiktsplanen identifieras också flera områden som Stora opåverkat område, vilka kan ha betydelse för det rörliga friluftslivet, se kapitel *Landskapsvärden*.

 [GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV](#)

 [GÅ TILL TEXT OM LANDSKAPSVÄRDEN](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR RÖRLIGT FRILUFTSLIV](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. I planförslaget inför riktlinjer för identifierade kommunövergripande grönområden av värde för friluftslivet, och beslutade riksintressen för friluftsliv tydliggörs för den efterföljande planeringen genom riktlinjer kopplade till kartan. Att kommunövergripande grönområden identifieras är positivt, men översiktsplanens räckvidd bedöms vara relativt begränsad utan andra typer av åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och kvalitet på friluftsområdena.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av rörligt friluftsliv, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Rekreation och friluftsliv
Rörligt friluftsliv

+2 Märkbara positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Bostadsnära grönområden

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning för Lanna från 2012, grönstrukturutredning för kommunen från 2022 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I den gällande översiktsplanen anges i riktlinjer att behovet av grönområden ska beaktas i samband med planering av nya eller förtätning av befintliga bebyggelseområden för att ge utrymme för närrekreation, att gröna stråk bör knyta samman bostadsområden och olika delar i tätorterna, och att kommunen i sin planering alltid bör tillgodose att områden för friluftsliv och rekreation avsätts. Inga grönområden identifieras för Fjugesta och Lanna. I gällande fördjupning av översiktsplanen för Lanna (och Vintrosa) anges att det ska finnas ett flertal promenadvägar i området, att ridvägar och gångstigar bör skapas i öst-västlig riktning liksom gång- och cykelvägar länkar samman viktiga målpunkter med bostadsområden, och att mark ska avsättas för lek, fritid och rekreation i anslutning till nya bostadskvarter.

Samlad bedömning. Behovet av närrekreation och gröna stråk lyfts tydligt i gällande översiktsplan och generella riktlinjer anges. För Lanna pekas ridstigar, gång- och cykelvägar ut, liksom befintliga och blivande naturreservat, men inga grön- eller parkområden i övrigt. För Fjugesta och Mullhyttan identifieras inte grönområden eller stråk i avvaktan på grönstrukturplan. Denna hade sedermera fokus på naturvärden, inte rekreationsvärden, vilket däremot den nyligen framtagna grönstrukturutredningen har. Även om kunskapsunderlag finns idag, saknas därmed ett utpekande i översiktsplanen av värdefulla rekreationsområden på tätortsnivå i nollalternativet, vilket försvagar säkerställandet i efterföljande planering.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av bostadsnära grönområden, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *rmärkbara positiva konsekvenser*.

Rekreation och friluftsliv
Bostadsnära grönområden

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Rörligt friluftsliv

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, grönstrukturutredning för kommunen från 2022 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges i riktlinjer att kommunen i sin planering alltid bör tillgodose att områden för friluftsliv och rekreation avsätts. Vidare redovisas i karta beslutade riksintressen och andra skyddade områden av betydelse för friluftslivet. Inga kommunövergripande grönstruktur pekas i övrigt ut i översiktsplanen.

Samlad bedömning. Behovet av rekreation lyfts i gällande översiktsplan och generella riktlinjer anges för närrekreation i anslutning till tätorter, se *Bostadsnära grönområden* ovan. När det gäller den kommunövergripande grönstrukturen och

områden för friluftsliv diskuteras detta inte särskilt, utöver redovisning av riksintressen och skyddade områden i kartan. Idag finns kunskapsunderlag för att identifiera sådana områden, i form av den nyligen framtagna grönstrukturutredningen, men i nollalternativet saknas ett utpekande av identifierade värden i översiktsplanen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av rörligt friluftsliv, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små negativa konsekvenser*.

Rekreation och friluftsliv
Rörligt friluftsliv

- 1 Små negativa konsekvenser

Människors hälsa och säkerhet

Vid planläggning ska områden och bostäder planeras så att de bildar en hälsosam och säker livsmiljö för människor som lever och verkar inom området. Här ingår att inte utsättas för ohälsosam eller farlig påverkan från till exempel buller, luftföroreningar, strålning, markradon, eller risker för olyckor såsom brand, explosion eller liknande. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar människors hälsa och säkerhet.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Plan- och bygglagen (1). Enligt kapitel 2 § 5 i plan- och bygglagen ska risker för människors hälsa och säkerhet beaktas i all planering. Byggnadsverk ska lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet, möjligheterna att förebygga vattenföroreningar, luftföroreningar, bullerstörningar, och risken för olyckor, översvämning och erosion. Bebyggelse ska enligt kapitel 2 § 6 utformas och placeras på marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till behovet av skydd mot uppkomst och spridning av brand, skydd mot trafikolyckor och andra olyckshändelser, samt med hänsyn till möjligheterna att förebygga olägenhet för människors hälsa i fråga om omgivningsbuller. Enligt kapitel 2 § 10 ska miljö kvalitetsnormer enligt miljöbalken följas vid planläggning. Vidare får kommunen enligt kapitel 4 § 12 i en detaljplan bestämma om eventuella skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, störningar från omgivningen, och om det finns särskilda skäl för det, högsta tillåtna värden för störningar genom luftförorening, buller, skakning, ljus eller andra olägenheter som omfattas av 9 kap. miljöbalken.

Miljöbalken (2). I miljöbalkens portalparagraf, kapitel 1 § 1, anges att miljöbalken skall tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan. I kapitel 2 § 6 anges att för en verksamhet eller åtgärd ska en plats väljas som är lämplig för att ändamålet med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. I kapitel 5 § 2 anges att miljö kvalitetsnormer ska ange föroreningsnivåer eller störningsnivåer som människor eller miljö som mest kan utsättas för, vilka inte får överskridas eller underskridas, se vidare *Luftkvalitetsförordningen* och *Förordningen om omgivningsbuller* nedan. Regeringen får enligt kapitel 9 § 12 meddela föreskrifter som behövs för att skydda mot olägenheter för människors hälsa. Ett exempel på det är *Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader*, se nedan.

Luftkvalitetsförordningen (3). I luftkvalitetsförordningen anges beslutade miljö kvalitetsnormer för utomhusluft, för att skydda miljö och människors hälsa. De är bindande och anger gräns- och målvärden för olika ämnen och partiklar i luften. Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft omfattar för närvarande: kväveoxider och kvävedioxider, svaveldioxid, kolmonoxid, bly, bensen, partiklar och ozon. Kommunen ansvarar för att kontrollera att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft uppfylls, med undantag för kontrollen av ozon där naturvårdsverket har ansvaret.

Förordningen om omgivningsbuller (4). Enligt förordning om omgivningsbuller är det endast Trafikverket och kommuner med över 100 000 invånare som är skyldiga att kartlägga bullersituationen samt upprätta åtgärdsprogram. Trafikverket ska kartlägga buller från vägtrafik vid vägar med mer än tre miljoner fordon per år, järnvägar med mer än 30 000 tåg per år samt flygplatser med mer än 50 000 flygrörelser per år. Kartläggning ska göras vart femte år och innefattar upprättande av bullerkartor. Lekeberg berörs därmed av den kartläggning av trafikbuller som Trafikverket gör för E18, Värmlandsbanan och Örebro flygplats.

Förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnader (5). I förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader finns riktvärden för buller utomhus från spårtrafik, vägar och flygplatser vid bostadsbyggnader, som ska tillämpas vid planläggning och i ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan.

Globala målen (6), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Människors hälsa och säkerhet berörs framför allt av målet *God hälsa och välbefinnande* som anger att hälsosamma liv ska säkerställas och välbefinnande för alla i alla åldrar främjas. Delmål sex anger att antalet dödsfall och skador i vägtrafiken ska minska, och delmål nio att antalet sjukdoms- och dödsfall till följd av skadliga kemikalier och föroreningar ska minskas. Människors hälsa och säkerhet berörs även av målet *Hållbara samhällen och städer* som anger att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Delmål ett anger att tillgång till säkra bostäder ska säkerställas, delmål fem att de negativa effekterna av naturkatastrofer ska mildras, och delmål sex att städers miljöpåverkan ska minska, med särskild uppmärksamhet på avfall och luftföroreningar.

Sveriges miljömål (7) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Människors hälsa och säkerhet berörs av miljö kvalitetsmålet *Frisk luft* som bland annat handlar om att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas, av *Giftfri miljö* som bland annat handlar om att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden, och av *Säker strålmiljö* som bland annat handlar om att människors hälsa och den biologiska

mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön. Människors hälsa och säkerhet berörs även av miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (8) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus för tema *Trygga och hållbara livsmiljöer* är att främja samhällsutvecklingen i hela kommunen, med följande prioriteringar avseende hälsa och säkerhet:

- Lekebergs kommun prioriterar arbetet med att motverka risker för att utsättas för hälsoskadliga ämnen, luftpartiklar, buller eller strålning.

Översiktlig bullerkartering (9) av vägtrafik- och verksamhetsbuller har tagits fram som underlag för översiktsplanen, med syfte att identifiera möjliga riskområden där bullerskyddåtgärder kan komma att behövas. Bullerbelastningen från vägar har beräknats enligt aktuella schabloner, utifrån två scenarier, dels nuläge 2020, dels uppräknade siffror för prognosår 2050. I bullerberäkningarna ingår alla statliga vägar, men inte järnvägen. Övriga vägar inkluderas inte, eftersom de mindre vägarna har så pass lite trafik att deras påverkan i en översiktlig kartläggning bedöms vara minimal. Järnvägstrafik har uteslutits på grund av att endast en kort sträcka av den lågt trafikerade Värmlandsbanan går genom en obebodd del av kommunen. För verksamhetsbuller från Örebro flygplats och Villingsbergs skjutfält har ytor för tidigare identifierade områden med risk för bullerstörningar använts, och för verksamheter som har tillstånd för bullrande verksamhet har schablonavstånd använts, då inga ljudeffekter för dessa finns tillgängliga för att kunna göra beräkningar.

Övergripande arsenikutredning (10). Efter att naturlig förekomst av arsenik i mark upptäcktes så sent som 2021 har som ett första steg en översiktlig kartstudie tagits fram, för att identifiera möjliga riskområden i kommunen. I nästa steg görs en bedömning görs av behovet av en mer detaljerad kartläggning, fördjupad riskbedömning och åtgärdsprogram, och platsspecifika gränsvärden tas fram.

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) SFS 1998:808

3) SFS 2010:477

4) SFS 2004:675

5) SFS 2015:216

6) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

7) Proposition 2009/10:155

8) Lekebergs kommun 2022c

9) Lekebergs kommun 2022a

10) Lekeberg kommun 2022h

Förutsättningar och nuläge

MARKRADON

Radonkällor. Radon är den strålkälla som ger den högsta exponeringen av joniserande strålning till allmänheten. Radon kan komma in i byggnader från marken, från byggnadsmaterialet, eller från hushållsvattnet. Blåbetong är ett byggnadsmaterial som användes i Sverige under perioden 1929–1978. Eftersom markradonhalten kan variera mycket kraftigt på mycket korta avstånd, så är mätningar av inomhusluften det enda sättet att veta om det finns radon i en byggnad. En ny byggnadskonstruktion kan utföras radonsäkert, radonskyddat eller traditionellt. Man kan även ventilerat bort radon i exempelvis befintliga kryppgrunder och byggnader. Som riktvärde för radon i inomhusluft gäller Strålskyddsförordningens referensnivåer (11).

Markradon i Lekeberg. Olika geografiska områden har olika hög risk för att markradon, som är den vanligaste källan till förhöjd radonhalt. Radonhalten varierar med uranhalten i den lokala bergarten och med jordartens egenskaper. Höga halter påträffas till exempel alunskiffer som är vanlig i delar av Lekeberg, framför allt i ett nord-sydlig stråk som passerar

kommunens två största Fjugesta och Lanna. Radonrisken har varit känd länge och det finns etablerade rutiner för att hantera radonrisker vid handläggning av kommunens plan- och byggärenden.

Fotnoter:

11) SFS 2018:506

NATURLIGT FÖREKOMMANDE ARSENIK

Arsenik i mark. Arsenik är ett grundämne som finns naturligt i berg och jord. I regel är halterna låga men i vissa områden förekommer naturligt höga halter, till exempel i områden med alunskiffer. Alunskiffer är en bergart som är rik på kol och som bildats på botten av en sjö eller ett hav. Då denna bergart bildades fanns ingen tillgång till syre vilket gjorde att sulfider innehållande olika metaller bildades. En av dessa metaller är arsenik.

Arsenikförekomst i Lekeberg. Förekomsten av arsenik i mark upptäcktes i Lekeberg så sent som 2021 i samband med ett planerat nytt bostadsområde i Fjugesta. I den översiktlig arsenikutredning som tagits fram (12) som ett första utredningssteg identifieras:

- riskområden till följd av hög genomsläpplig yttjord på alunskiffer eller jorrdjup 6 meter eller mindre i närheten av alunskiffer
- riskområden till följd av hög genomsläpplighet i isälvsavlagringar i anslutning till alunskiffer, och
- riskområden för lakning av arsenik till på grund av kontakt med syre och vatten skulle kunna ske vid exempelvis brunnborrning, schaktning och sprängning av berg

Fotnoter:

12) Lekeberg kommun 2022h

MARKFÖRORENINGAR

Förorenade områden är en platser som är så förorenade att de kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller för miljön. Föroreningarna beror ofta på verksamheter som tidigare funnits på platsen, eller förorenade massor som flyttats dit. Föroreningarna kan läcka ut i grundvattnet och ytvatten och nå brunnar och vattentäcker. Spridningen är långsam som påverkas av nederbörd, grundvattenrörelser och biologiska processer. Klimatrelaterade händelser kan dock påverka förloppet, såsom till exempel skyfall och skred. Översvämningar på grund av höga flöden kan ge upphov till omfattande föroreningsspridning då många förorenade områden är lokaliserade intill vattendrag. Även mänskliga aktiviteter såsom grävning och schaktning, kan påverka spridningen av en förorening som tidigare legat relativt stilla. I Lekeberg finns cirka 300 potentiellt förorenade områden, med högre koncentration i tätorterna och Kilsbergen. Ett av dessa objekt har högsta riskklass, se äldre deponier nedan.

Äldre deponier. En typ av förorenade områden är äldre deponier, vilka även om de är nedlagda räknas som miljöfarlig verksamhet. Deponering har under en lång tid varit den huvudsakliga avfallshantering i Sverige. De deponier som är i drift i dag omfattas av deponeringsförordningen (13) som ställer krav på bland annat uppsamling av lakvatten, bottentätning, skyddsåtgärder under och runt om deponin liksom en avslutande täckning. Äldre deponier saknar motsvarande skydd och har ofta ett mycket blandat avfall, vilket gör det mycket svårare att provta och bedöma vad föroreningarna består av, jämfört med andra slags förorenade områden. De fortsätter därför att påverka människors hälsa och miljön negativt genom förorening av mark, grund- och ytvatten och genom utsläpp av deponigas. I Lekeberg har nio äldre nedlagda deponier identifierats och riskklassats. Av dessa har en deponi i södra Fjugesta högsta riskklass, och behöver utredas ytterligare och eventuellt även åtgärdas. Utredning kan behövas även i de lägre riskklasserna, om det skulle bli aktuellt med exploatering eller om de utsätts för översvämning, ras eller liknande. Eftersom schaktning, borrning med mera kan påverka upplagets

innehåll och resultera i läckage av miljöstörande ämnen, så är det viktigt att inte bara själva deponin utan också dess närområde förblir så intakt som möjligt.

Fotnoter:

13) SFS 2001:512 deponeringsförfordningen

FARLIGT GODS OCH ANDRA OLYCKSRISKER

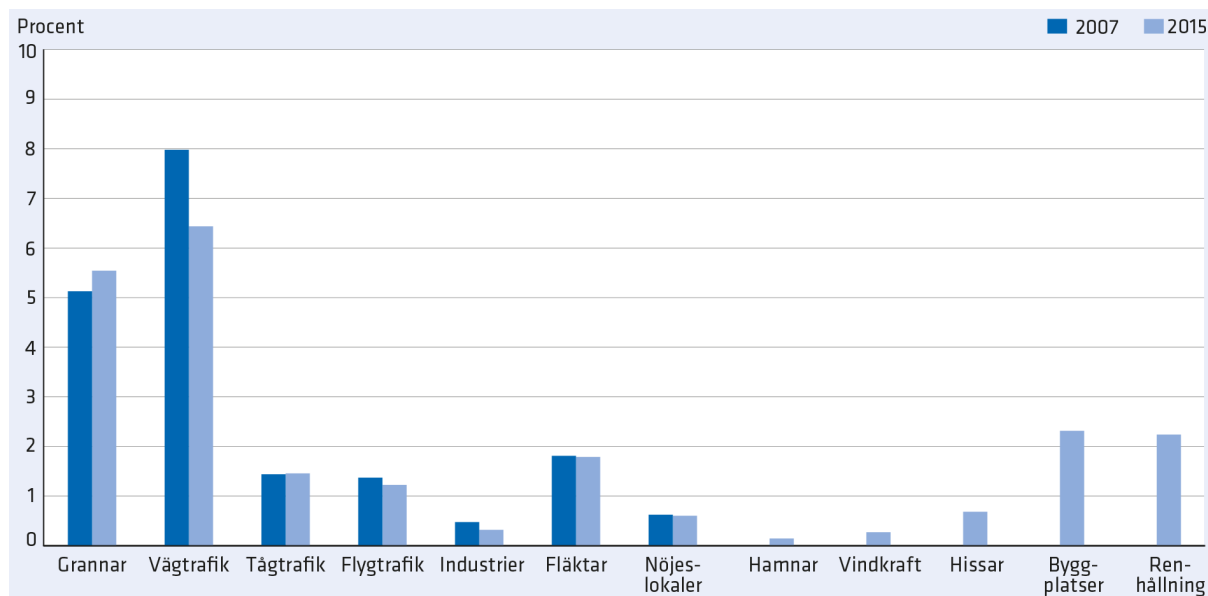
Transportleder för farligt gods. Med transportled för farligt gods menas de vägar och järnvägar som av länsstyrelsen pekats ut som rekommenderat vägval för fordon som transporterar farligt gods, men farligt gods får även transporteras på vägar som inte är rekommenderade transportleder. Eftersom farligt godsolyckor har ett mycket brett spektrum beroende på framför allt ämnen och utsläppsmängder, så ger inte avstånd och skyddsåtgärder något absolut skydd i händelse av en olycka med farligt gods. De avstånd och säkerhetsåtgärder som rekommenderas syftar till att ge en acceptabel personsäkerhet, och är därför viktiga att ta hänsyn till. I Lekeberg hänvisas genomgående vägtrafik med transporter av farligt gods till E18 och väg 204, och på järnväg till Värmlandsbanan. Mest problematisk ur ett samhällsbyggnadsperspektiv är väg 204 som går rakt igenom tätorterna Mullhyttan och Gropen-Kvistbro, och nära befintlig bebyggelse.

Andra olycksrisker. Med andra slags olyckor avses här dels det som i planförslaget kallas för tekniska olyckor, vilket är oönskade händelser med plötsliga och snabba förlopp som är förknippade med industrianläggningar, transportsystem och kemikaliehantering, dels andra typer av olyckor som kan förebyggas genom god samhällsplanering. En tredje typ av riskområde är skjutfältet i Villingsberg som kring sin verksamhet har ett riksintresseområde för buller och annan risk där det finns begränsningar för störningskänslig bebyggelse. Detta riskområde förstörades betydligt enligt beslut 2022. När det gäller tekniska olycksrisker handlar det i Lekeberg om farligt gods, se ovan, och om drivmedelsstationer, eftersom till exempel gasledningar eller farlig verksamhet enligt lagen om skydd mot olyckor saknas i kommunen. I Lekeberg finns idag fyra drivmedelsstationer. När det gäller andra olyckor som kan förebyggas handlar det framför allt om risken för dödsolyckor med backande renhållningsfordon i bostadsbebyggelse, vilket kan förebyggas genom att bostadsområden planeras med genomgående gator eller tillräckligt stora vändplatser. Frågan är särskilt aktuell idag när den fastighetsnära insamlingen av avfall ökar.

BULLER, LUFTKVALITET OCH STRÅLNING

Buller

Buller är en hälsorisk. Buller påverkar människors hälsa och möjlighet till en god livskvalitet negativt, och är den miljöstörning som berör flest människor i Sverige. Buller och höga ljudnivåer påverkar människors hälsa på olika sätt beroende på till exempel vilken typ av buller det gäller eller vilken styrka det har. Buller kan bland annat medföra sömnstörningar och öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar såsom höjt blodtryck, hjärtinfarkt och stroke (14). Allra flest människor störs av vägtrafikbuller. Så många som 6–7 procent av svenskarna upplever sig mycket störda eller väldigt mycket störda av vägtrafik i Sverige, se diagram nedan, och Världshälsoorganisationen (WHO) menar att omgivningsbuller hör till de största miljörelaterade hälsoriskerna i Europa och att flera miljoner friska levnadsår förloras på grund av trafikbuller i Europa (15).

Besvär av buller från olika ljudkällor. Andel personer som är mycket eller väldigt mycket störda av olika ljudkällor. Illustration: Folkhälsomyndigheten. Källa Boverket 2025d.

Omgivningsbuller. Begreppet omgivningsbuller är ett samlingsnamn för buller från trafik och från industri- och andra verksamheter. Även om allt buller även på lägre nivåer kan vara störande, betraktas buller ur lagens mening som oönskat ljud på nivåer, i former eller vid tidpunkter som kan vara skadliga för människor. Här finns olika riktvärden att förhålla sig till i samhällsplaneringen, se avsnitt *Luften* i kapitel *Miljörisker*. När det gäller verksamhetsbuller är betydligt färre berörda av det jämfört med vägrafikbuller, mindre än halv procent, men de som är det uppfattar det som minst lika störande som vägrafikbuller.

[GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

Miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller (16) är en målsättningsnorm, som gäller för större vägar, järnvägar och flygplatser i hela landet, samt i kommuner med över 100 000 invånare. Trafikverket och större kommuner är därmed skyldiga att kartlägga bullersituationen och upprätta åtgärdsprogram med målet att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Kravet omfattar därmed inte Lekeberg, men för att nå en god ljudmiljö i kommunen har en översiktlig bullerkartering (17) tagit fram som underlag till översiktsplanen, för att på så sätt kunna identifiera möjliga riskområden där bullerskyddåtgärder kan komma att behövas.

Buller i Lekeberg. Utredningen visar att Lekeberg kommunen generellt har en god ljudmiljö, men är utsatt av buller främst från E18, väg 204, Villingsbergs skjutfält samt Örebro flygplats. Riktvärden för ekvivalenta ljudnivåer för trafikbuller vid befintliga bostäder och skolor klaras på de flesta håll i tätorterna, medan vissa mer avskilda bostäder i närheten av de större vägarna (E18 och väg 204) är mer utsatta. Villingsbergs skjutfält har ett relativt stort påverkansområde för buller i norra delen av kommunen och påverkar främst bebyggelsen runt sjön Leken samt naturreservaten Dunderklintarna, Klunkhytte

skans och Båsbergen. Örebro flygplats påverkar främst boende kring Södra Folkavi. Elva mindre verksamheter har tillstånd att bullra och kan potentiellt vara störande för den närmaste omgivningen.

Fotnoter:

14) *Folkhälsomyndigheten 2019a*

15) *Boverket 2025d*

16) *SFS 2004:675 förordning om omgivningsbuller*

17) *Lekebergs kommun 2022a*

Luftkvalitet

Luftföroreningar kan ge både korttids- och långtidseffekter. Med korttidseffekter avses effekten av en kortvarig hög exponering vilket kan öka risken för hjärt-kärlsjukdomar samt astma och andra lungsjukdomar. Med långtidseffekter avses effekten av att dagligen utsättas för partiklar vilket kan bidra till uppkomst av sjukdomar som exempelvis cancer. Det finns inga lägsta tröskelnivåer identifierade för hälsorisker från luftföroreningar, vilket innebär att effekter kan uppstå redan vid låga föroreningshalter. Alla sänkningar av föroreningshalter är således positiva ur hälsosynpunkt. Med luftföroreningar avses sådana ämnen och föroreningar som är skadliga för människors hälsa, naturen eller kulturmiljön.

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Miljökvalitetsnormerna för utomhusluft är värden som inte får överskridas eller som ska eftersträvas. Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren för att skydda människors hälsa, och för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid och ozon för att skydda växtligheten. Naturvårdsverket ansvarar för kontroll av miljökvalitetsnormerna för kväveoxider och svaveldioxid i landsbygd samt marknära ozon, medan kommunerna ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten för många av de övriga miljökvalitetsnormerna för utomhusluft, och årligen rapportera till Naturvårdsverket. Inom ramen för Miljösamverkan Värmlands och Örebro län görs varje år en så kallad objektiv skattning av en inledande mätning. I Lekeberg gjordes denna 2012 i en punkt på Storgatan i Fjugesta. Därmed finns inga mätningar gjorda i anslutning till E18 eller i övriga tätorter. Senaste objektiva skattningen genomfördes under 2024, och bedömningen är att samtliga föroreningar ligger under den så kallade nedre utvärderingströskeln i Lekeberg (18).

Kvävedioxider. Kväveoxider är samlingsnamn för kväveoxid och kvävedioxid som bildas då luftens syre och kväve reagerar vid höga temperaturer. Eftersom det krävs höga temperaturer för att bilda kväveoxider, sker de största utsläppen vid förbränningsprocesser. Biltrafiken är den största källan i de flesta tätorter, men även till exempel energiproduktion och arbetsmaskiner ger betydande bidrag av kväveoxider. Att minska utsläppen av kväveoxider är viktigt ur flera perspektiv, både för hälsa och för miljön. Kväveoxider är giftiga och irriterar luftvägarna och slemhinnor. Tillsammans med organiska föreningar och solljus medverkar kväveoxider till bildandet av marknära ozon. Nedfall av kväveföroreningar, både kväveoxider och ammoniak, leder till försurning och övergödning av mark och vatten. Utsläppen av kväveoxider från vägtransporter motsvarar ungefär en tredjedel av de totala utsläppen av kväveoxider i Sverige och minskar stadigt (19). I Lekeberg kommer utsläppen av kväveoxider framföra allt från transporter (44 procent) och jordbruk (36 procent), se diagram nedan. Arbetsmaskiner står för drygt tio procent och egen uppvärmning för drygt fem procent. Lekeberg bedöms uppfylla miljökvalitetsnormen för kväveoxider (40 mikrogram per kubikmeter CO₂ och 30 för COX) i kommunen.

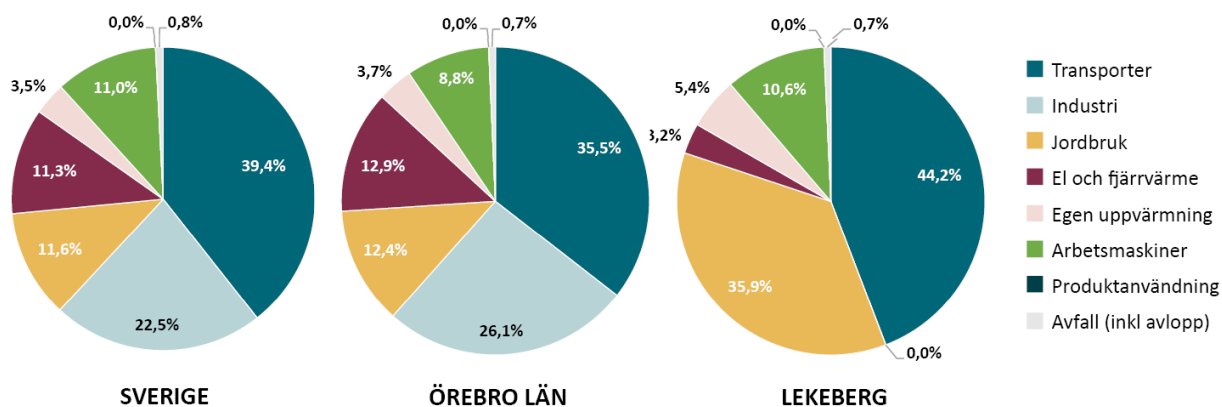

Diagram över årligt utsläpp av kväveoxider från olika sektorer (utom utrikes transporter) i Sverige, Örebro län, respektive Lekeberg i procentandel av totalt årligt utsläpp av kväveoxider, år 2022. Källa: SMHI 2025a.

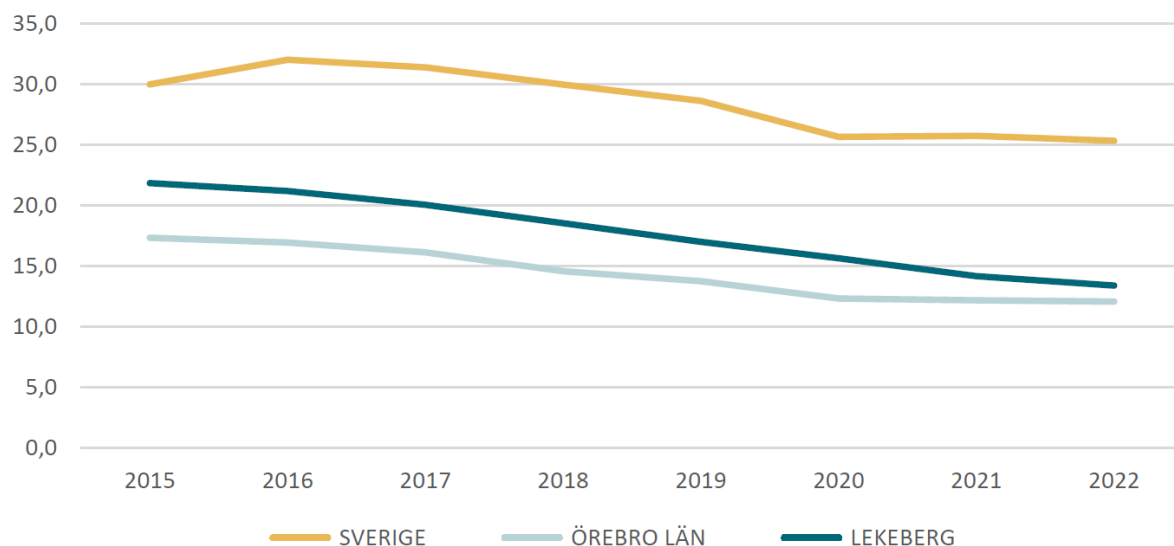

Diagram över förändring 2015–2022 av årligt utsläpp av kväveoxider per invånare i Lekeberg, Örebro län och Sverige, mätt i kilogram per år. Källa: SMHI 2025a.

Små partiklar. Partikelmassan för partiklar med en diameter upp till 2,5 mikrometer kallas PM_{2,5}. Partiklar upp till dessa storlekar bildas främst vid förbränning och genom att gaser från förbränningen kondenserar. Små partiklar emitteras även från vägslitage, däck och bromsar. Små partiklar har oftast liten massa, men är många till antalet och tillhör en av de luftföroreningar som ger störst hälsoproblem. De kan genom inandning transporteras in i kroppen och påverka både andningsorganen och hjärt- och kärlsystemen. Utsläppen av små partiklar har mer än halverats sedan 1990, där industrin står för den största minskningen. Idag är den största källan till utsläpp av små partiklar i Sverige vedeldning vid egen uppvärmning av bostäder och lokaler, vilket svarar för över en tredjedel av de totala utsläppen av PM_{2,5} (20). I Lekeberg står egen uppvärmning för så mycket som drygt hälften av utsläppen av små partiklar, och transporter står för cirka en fjärdedel. Totalt ligger de årliga utsläppen av små partiklar i Lekeberg på ungefär 2,0 kilogram per invånare, vilket är samma nivå som länet och riket, se diagram nedan. Lekeberg bedöms uppfylla miljö kvalitetsnormen för partiklar (25 mikrogram per kubikmeter för PM_{2,5}, 40 för PM₁₀) i kommunen.

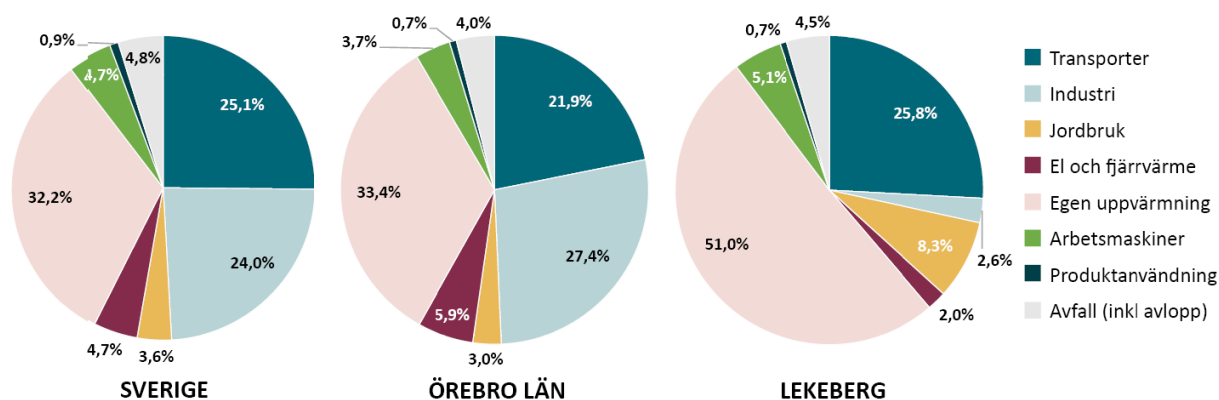

Diagram över årligt utsläpp av små partiklar (PM_{2.5}, dvs partiklar över 2,5 mikrometer) från olika sektorer (utom utrikes transporter) i Sverige, Örebro län respektive Lekeberg i procentandel av totalt årligt utsläpp av små partiklar, år 2022. Källa: SMHI 2025a.

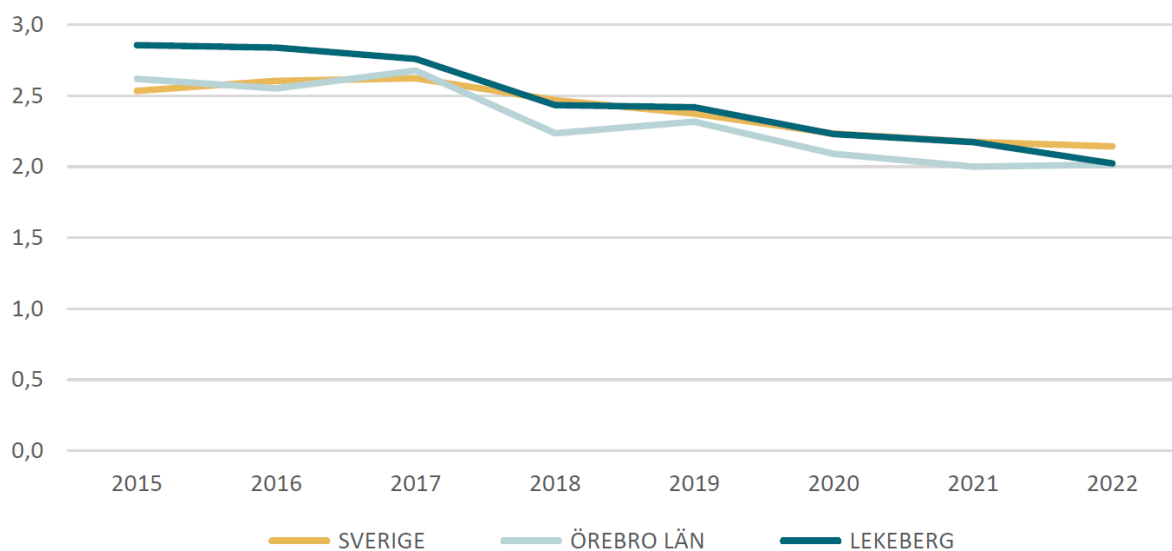

Diagram över förändring 2015–2022 av årligt utsläpp av små partiklar (PM_{2.5}) per invånare i Lekeberg, Örebro län och Sverige, mätt i kilogram per år. Källa: SMHI 2025a.

Fotnoter:

18) IVL 2024a

19) Naturvårdverket 2025c

20) Naturvårdverket 2025d

Strålning

Joniserande strålning finns överallt som bakgrundsstrålning och kommer i huvudsak från tre håll: från universum, marken eller kroppen (21). Från universum kommer den så kallade kosmiska strålningen som huvudsakligen består av energirika protoner från framför allt solen. Jordens atmosfär och magnetfält skyddar och försvagar strålningen på marken.

Markstrålning kommer från berggrund och jordlager och består av gammastrålning från uran, torium och kalium som finns i jordskorpan, och som kan ombildas till exempelvis radon. Inuti kroppen finns naturligt flera radioaktiva ämnen men halterna är så låga att de inte utgör någon hälsofara, till exempel kalium-40 och kol-14. Joniserande strålning uppkommer som en form av överskottsenergi när atomer sönderfaller, vilket kan också ske på konstgjord väg för att skapa kärnenergi eller

röntgenstrålar. Den form av joniserande strålning som framför allt kan påverkas genom samhällsplanering är skyddsåtgärder mot radon, se ovan under rubrik *Markradon*.

Icke-joniserande strålning. Jämfört med joniserande strålning innehåller den icke-joniserande strålningen mindre energi, men kan ändå påverka hälsan. Icke-joniserande strålning finns i fyra former (22), ultraviolett strålning från solen och solarier, elektromagnetiska fält, mobilkommunikation och laser. Den form av icke-joniserande strålning som framför allt kan påverkas genom samhällsplanering är avstånd till elektromagnetiska fält från kraftledningar och andra kraftanläggningar.

Fotnoter:

21) Strålsäkerhetsmyndigheten 2025a

22) Strålsäkerhetsmyndigheten 2025b

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Översiktsplaneringen har en viktig roll för att förebygga risker för människors hälsa och säkerhet, genom att identifiera dessa och ange riktlinjer för att förebygga dem, till exempel buller, kända föroreningar eller strålningsrisker. Risker kan hanteras på olika sätt i översiktsplanen, genom till exempel minimiavstånd, bedömningszoner och krav på fortsatt utredning och eventuella skyddsåtgärder, eller om det handlar om utsläpp och påverkan som förvärras på grund av den samhällsutveckling som föreslås, genom att minska påverkan och anpassa planeringen till riskerna, till exempel en bebyggelsestruktur som minskar bilberoende, trafikbuller och luftföroreningar, nya våtmarker och fördröjningsytor som tar hand om översvämningsvatten, och så vidare.

PLANFÖRSLAG

Markradon

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att risken för påverkan från markradon minimeras. Inledningsvis var intentionen att ta fram en uppdaterad radonkartering som underlag för översiktsplanen, men då kostnaden för detta blev betydligt större än beräknad och kommunen har en väl fungerande handläggningsrutin för ärenden i områden med risk för radon, prioriterades denna utredning ner i förhållande till andra underlagsutredningar där behoven har bedömts vara större. I planförslaget införs riktlinjer för *Bedömningszon radon* för områden som identifierats som riskområden i en äldre radonkartering. Läs mer i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDE SOM BERÖR RADON](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Riktlinjeområdet i planförslaget förtydligar inom vilket område det finns förhöjd risk för exponeringen av markradon och åtgärder vid lämplighetsprövning av ny bebyggelse. För att precisera riskområdena med högre noggrannhet, behövs en översiktlig kartanalys av geotekniska underlag bedöma var i kommunen som riskområden för markradon förekommer.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av markradon, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *små positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Markradon

+1

Små positiva konsekvenser

Naturligt förekommande arsenik

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att risken för påverkan från naturligt förekommande arsenik minimeras, vilket är särskilt viktigt då kännedomen om arsenikförekomster i mark är ny och handläggningsrutiner inte är etablerade än. Med utgångspunkt från den översiktliga arsenikutredningen som tagits fram har tre riktlinjeområden identifierats i planförslaget: *Bedömningszon arsenik*, *Bedömningszon brunnbsboring* och

Bedömningszon enskilt vatten, för att uppmärksamma och ange riktlinjer för tre olika slags riskområden. Vid fortsatt utredning kan dessa komma att revideras i den fortsatta översiktsplaneringen. Läs mer i kapitel *Miljörisker*. Utöver de bedömningszoner som är direkt kopplade till arsenikrisken, föreslås ett *Prioriterat omvandlingsområde VA* för Lanna, vilket delvis hänger samman med arsenikförekomsten och risker vid brunnborrning, läs mer i kapitel *Teknisk försörjning*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDE SOM BERÖR NATURLIGT FÖREKOMMANDE ARSENIK](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Den översiktliga kartstudien och den tydliga inriktningen i planförslaget bedöms ge ett så kraftfullt stöd för hantering av naturligt förekommande arsenik som är möjligt med dagens kunskap, för den efterföljande planeringen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av naturligt förekommande arsenik, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Naturligt förekommande arsenik

+3 Medelstora positiva konsekvenser

Markföroreningar

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att risken för påverkan från markföroreningar minimeras. I planförslaget införs dels en generell riktlinje *G6 Miljö, hälsa och säkerhet – Förorenat område*, dels *Bedömningszon deponi* om 100 meter från äldre nedlagda deponier, för att uppmärksamma behovet av utredning och eventuella skyddsåtgärder i dialog med miljöenheten. Punkter med potentiellt förorenad mark markeras inte i karta eftersom de är ungefärligt inlagda i länsstyrelsens underlag, medan de nedlagda deponiernas lokalisering är känd. Läs mer i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDE SOM BERÖR MARKFÖRORENINGAR](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Den generella riktlinjen för förorenad mark bedöms ge tillräckligt stöd för hantering av riskpåverkan i efterföljande planering. Bedömningszonerna kring äldre nedlagda deponier ger bättre möjligheter till riskhänsyn inom närområdena där riskerna är stora vid åtgärder i mark.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av markföroreningar, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Markföroreningar

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Farligt gods och andra olycksrisker

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att underlätta för efterföljande planering så att risken för olyckor med exempelvis farligt gods minimeras. I planförslaget införs riktlinjer för *Bedömningszon drivmedelsstation* inom 100 meter från dessa, och *Bedömningszon farligt gods* inom 150 meter från rekommenderade transportleder för farligt gods, för att uppmärksamma riskerna inom dessa avstånd, läs mer i kapitel *Tekniska olycksrisker*. En generell riktlinje *G5 Energi och resurser – Framkomlighet för renhållningsfordon* föreslås också för att förebygga att fler bostadsområden byggs på ett sätt att säker avfallshantering i närheten av hemmet inte kan uppnås, läs mer i kapitel *Teknisk försörjning*. Beslutat riksintresse

runt Villingsbergs skjutfält införs som *Rikssintresse totalförsvar buller och annan risk* i planförslaget, läs mer i avsnitt *Buller från verksamheter* i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNSIKA OLYCKSRISKER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR FARLIGT GODS OCH ANDRA OLYCKSRISKER](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Införandet av bedömningszoner kring rekommenderade transportleder för farligt gods och drivmedelsstationer bedöms öka hänsynstagandet till de förhöjda olycksriskerna i anslutning till dessa, vilket är särskilt viktigt i de lägen där farligt gods transporteras nära bostäder och annan känslig bebyggelse. I det fortsatta översiktsplaneringen kan med fördel även andra vägar identifieras, där det är sannolikt att farligt gods transporteras även om dessa inte är rekommenderade transportvägar för farligt gods. Införandet av en generell riktlinje för att förbättra för en säker framkomlighet för renhållningsfordon och andra transporter till bostadshus, bedöms kunna få betydelse för utformningen av ny bebyggelse i den fortsatta planeringen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av farligt gods och andra olycksrisker, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, framför allt vad gäller olycksrisker kopplade till backande renhållningsfordon, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Farligt gods och andra olycksrisker

+3 Medelstora positiva konsekvenser

Buller, luftkvalitet och strålning

Planförslagets inriktning. Hantering av buller, luftkvalitet och strålning i översiktsplanen handlar dels om hur översiktsplanen kan ge stöd för att minska påverkan från buller och luftföroreningar i efterföljande planering, dels om hur den bebyggelseutveckling som föreslås påverkar bullernivåerna och luftföroreningar genom att resor och transporter ökar.

När det gäller stöd för efterföljande planering är planförslagets inriktning att förstärka underlag och riktlinjer för att minimera risken för påverkan från omgivningsbuller, luftföroreningar och strålningskällor och för att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft ska uppnås. I planförslaget införs *Bedömningszon vägtrafikbuller* och *Bedömningszon verksamhetsbuller* med utgångspunkt från den bullerkartering som tagits fram, för att uppmärksamma riskområden och behov av avstånd, utredning och eventuella skyddsåtgärder i anslutning till dessa. För bedömningszoner för vägtrafikbuller används 55 dBA dygnsekvivalent ljudnivå från allmän väg år 2050 som avgränsning.

Kring större kraftledningar i transmissionsnät och regionalt nät har *Bedömningszon kraftledning* införts för uppmärksamma risken för exponeringen av magnetfält och behov av avstånd, utredning och eventuella skyddsåtgärder i anslutning till dessa. För att tydliggöra miljö kvalitetsnormen för utomhusluft har en generell riktlinje *G6 Miljö kvalitetsnormer* införts. Läs mer i avsnitt *Luften* i kapitel *Miljörisker*. För att säkerställa luftkvaliteten bör regelbundna mätningar genomföras på strategiska platser i kommunen.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR BULLER, LUFTKVALITET OCH STRÅLNING](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

I planförslaget utgår planeringen från en relativt blygsam bebyggelseutveckling, med utgångspunkt från ett "tak" för befolkningsutvecklingen. Föreslagen bebyggelseutveckling beräknas öka antalet bilresor per dag som Lekebergsborna gör med 21 procent, vilket motsvarar 1350 fler bilresor än dagens 6350 per dag. Den utvecklingsinriktning med starka stråk och länkar som föreslås, där fler ska kunna använda kollektivtrafik för den längre delen av resan, minskar generellt andelen bilar

men kan samtidigt innebära att bilresorna ökar mer mellan hem och bytespunkter, och mindre på de stora vägarna. Detta kan medföra ett lokalt ökat buller och eventuellt behov av bulleråtgärder.

Samlad bedömning. Den översiktliga bullerkarteringen och införande av bedömningszoner för vägtrafikbuller, verksamhetsbuller och magnetfält runt kraftledningar bedöms ge ett förbättrat stöd för riskbedömningar av dessa i den efterföljande planeringen. Särskilt bedömningszoner och riktlinjer för vägtrafikbuller bedöms få stor betydelse för hänsyn till buller då motsvarande kartering saknats tidigare.

Planförslaget medför vidare ett ökat antal bilresor, men de föreslagna insatser för att flytta över personresor till cykel och kollektivtrafik, skapar förutsättningar för att dämpa denna ökning och de risker för bullerstörning och försämrad luftkvalitet som hänger samman med biltrafik. Lokalt kan dock planförslaget medföra en ökat buller och försämrad luftkvalitet på grund av att ökad trafik mellan bostad och bytespunkter för kollektivtrafiken. Detta är något som behöver uppmärksammas i den fortsatta planeringen. Särskild uppmärksamhet bör ges till de stråk som förbinder länkade orter och bytespunkterna i stråken, men också den genomgående trafiken på väg 204 i tätorterna Mullhyttan och Gropen-Kvistbro och längs de större genomfartsvägarna i Fjugesta. Planförslaget bedöms dock inte medföra risk för att miljö kvalitetsnormerna för luft överskrids.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av buller, luftkvalitet och strålning eftersom lokalisering har stor betydelse för att minimera riskerna, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, framför allt vad gäller vägtrafikbuller, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Buller, luftkvalitet och strålning

+3 Medelstora positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Markradon

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan beskrivs risken för påverkan från markradon i delar av kommunen och hur detta hanteras i kommunen, men inga riktlinjer anges. I fördjupningen för Lanna anges i riktlinje att förekomsten av markradon och markföroreningar ska studeras noga och krav ställas på radonsäkert byggande.

Samlad bedömning. Risken för påverkan från markradon i delar av kommunen lyfts tydligt i gällande översiktsplan även om inga kommunövergripande riktlinjer anges.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av markradon, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små positiva konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Markradon

+1 Små positiva konsekvenser

Naturligt förekommande arsenik

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, övergripande arsenikutredning från 2022 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan har av naturliga skäl risker kopplade till naturligt förekommande arsenik inte hanterats, då dessa upptäcktes 2021. Det medför att hänsyn till riskerna kan tas med utgångspunkt från den utredning som tagits fram, men att behovet blir avsevärt mindre tydligt då riskerna inte framgår av översiktsplanen.

Samlad bedömning. Då kännedomen om förekomsten av naturligt förekommande arsenik i kommunen är ny, och därmed inte hanteras i gällande översiktsplaner, saknas tillräckligt stöd för den efterföljande planeringen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av naturligt förekommande arsenik, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som stora negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Markföroreningar

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan omnämns förorenad mark som en riskfaktor, misstänkt förorenade områden redovisas i en karta och en riktlinje anger att särskild hänsyn bör tas vid exploatering av misstänkt förorenade områden. Nedlagda deponier redovisas inte särskilt men ingår i underlaget för förorenad mark.

Samlad bedömning. Gällande översiktsplan ger tillräckligt stöd för hantering av risker för påverkan från förorenad mark i efterföljande planering.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av markföroreningar, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små positiva konsekvenser*.

Farligt gods och andra olycksrisker

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges i text att risker längs med transportleder för farligt gods ska beaktas och vid behov riskanalyser göras, och rekommenderade leder är utritade i karta. Texten anger även väg 534 som rekommenderad väg för farligt gods, vilket inte stämmer. Inga specifika riktlinjer anges i övrigt. I gällande fördjupning för Lanna nämns inte farligt gods. Riksintressena kring Villingsbergs skjutfält redovisas i text, karta och ställningstagande. Drivmedelsstationer nämns inte som riskfaktorer i gällande översiktsplaner, liksom inte heller problematiken kring backande renhållningsfordon.

Samlad bedömning. Gällande översiktsplan ger tillräckligt stöd för efterföljande planering när det gäller hantering av risker i anslutning till rekommenderade transportvägar för farligt gods och inom riksintresset kring Villingsbergs skjutfält. Dock har riksintresset utökats betydligt sedan översiktsplanen togs fram, vilket därmed inte redovisas i gällande översiktsplan. Hantering av riskområden kring drivmedelsstationer och risker med backande renhållningsfordon har inte heller stöd i gällande översiktsplan.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av farligt gods och andra olycksrisker, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Buller, luftkvalitet och strålning

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, översiktlig bullerkartering från 2022, beslut om utökning av område för buller och annan risk runt Villingsberg från 2022 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan beskrivs bullersituationen i kommunen i text och en riktlinje anges att buller- och vibrationsförhållandena ska beaktas vid lokalisering av bostäder, verksamheter och infrastruktur, med strävan att lokaliseringen bidrar till att upprätthålla en god ljud-/vibrationsmiljö där människor stadigvarande vistas, samt att lokaliseringar som begränsar möjligheten att använda och utveckla Villingsbergs skjutfält och Örebro flygplats ska undvikas. Miljökvalitetsnormer för utomhusluft, luftkvalitet i Lekeberg, elektromagnetiska fält och Svenska kraftnäts rekommenderade avstånd beskrivs i text men inga särskilda riktlinjer anges.

Samlad bedömning. Gällande översiktsplan ger stöd för att risker för bullerpåverkan, luftföroreningar och strålning ska beaktas, men ger ett begränsat underlag för den efterföljande planeringen. För buller anges en riktlinje men inte för luftkvalitet och strålning. Riksintresse för buller och annan risk runt Villingsberg redovisas i karta, men utökades betydligt

2022, vilket gör kartan inaktuell. Riskområden för buller runt Örebro flygplats och vägar redovisas inte i karta. Bullerkarteringen från 2022 finns i nollalternativet men är inte integrerad i översiktsplanen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av buller, luftkvalitet och strålning, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Människors hälsa och säkerhet
Buller, luftkvalitet och strålning

-3

Medelstora negativa konsekvenser

Social trygghet och lika möjligheter

Social trygghet och lika möjligheter handlar om ett samhälle där människor känner tillit till och förtroende för varandra, och har lika möjligheter att vara delaktiga i samhället. Det handlar om grundläggande värden för att människor ska må bra för och trivas på en plats. Ingen vill bo på en plats där man känner sig otrygg eller utesluten, hur fin bostaden eller platsen än är. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar social trygghet och lika möjligheter.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Globala målen (2), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Social trygghet och lika möjligheter berörs framför allt av tre mål:

- **Mål 5 Jämställdhet** som handlar om att jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt ska uppnås. Delmål ett anger att diskriminering av kvinnor och flickor ska utrotas, och delmål fyra bland annat att delat ansvar i hushållet ska främjas.
- **Mål 10** som handlar om att ett jämlikt samhälle bygger på principen om att alla lika rättigheter och möjligheter oberoende av till exempel kön, etnicitet, religion, funktionsvariation, ålder och annan ställning. Delmål två anger att alla ska bli inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet, och delmål tre om att säkerställa lika möjligheter och minska ojämlika utfall, bland annat genom att avskaffa diskriminerande lagstiftning, politik och praxis.
- **Mål 11 Hållbara samhällen och städer** som handlar om att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Delmål två anger att hållbara transportsystem ska tillgängliggöras för alla, och delmål tre att urbaniseringen ska vara inkluderande och hållbar.
- **Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen** som handlar om att rättvisa ska vara tillgänglig för alla och att samhällets institutioner ska vara effektiva, och inkluderande. Delmål 7 anger att ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande ska säkerställas på alla nivåer.

Sveriges folkhälsomål (3). Det folkhälsopolitiska ramverket består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden, och är antagen av riksdagen. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken har ett tydligt fokus på jämlik hälsa. Målet är att folkhälsopolitiken ska skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Människors hälsa och säkerhet berörs framför allt av **målområde 5 Boende och närmiljö** som bland annat handlar om att samhällsplaneringen bör motverka segregation och exponering för skadliga miljöfaktorer, och främja god luftkvalitet, minskat trafikbuller och tillgång till grönområden.

Sveriges folkhälsomål (4). Det folkhälsopolitiska ramverket består av ett övergripande, nationellt folkhälsopolitiskt mål och åtta målområden, och är antagen av riksdagen. Det övergripande målet för folkhälsopolitiken har ett tydligt fokus på jämlik hälsa. Målet är att folkhälsopolitiken ska skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Social trygghet och lika möjligheter berörs framför allt av målområde 5 och målområde 7:

- **Målområde 5 Boende och närmiljö** handlar bland annat om tillgång till en fullgod och ekonomiskt överkomlig bostad som en förutsättning för social gemenskap bidrar till trygghet, tillit och en god och jämlik hälsa, och om att samhällsplaneringen bör motverka segregation och främja bostadsområden som är socialt hållbara.
- **Målområde 7 Kontroll, inflytande och delaktighet** handlar om vikten av att främja alla individers möjligheter till kontroll, inflytande och delaktighet i samhället och i det dagliga livet, oavsett socioekonomisk bakgrund, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell läggning, ålder eller geografisk hemvist.

Funktionshinderspolitiken (5) Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Ett av de fyra områden som funktionshinderspolitiken ska inriktas mot för att nå det nationella målet, är principen om universell utformning. Den innebär

att planering, utformning och genomförande ska ta hänsyn till variation och de olika behov och förutsättningar som finns i hela befolkningen.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (6) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. Social trygghet och lika möjligheter berörs av tre fokusområden med följande prioriteringar:

Jämlik hälsa med fokus: Lekebergs kommun främjar jämlik hälsa och hälsosamma vanor genom hela livet.

- Lekebergs kommun skapar förutsättningar för att medborgare med funktionsnedsättning ska kunna leva ett delaktigt liv och ges möjlighet att ta del av kommunal service och verksamhet på lika villkor.
- Lekebergs kommun prioriterar arbetet med att systematiskt för att öka tillit till samhället med särskilt fokus på unga.
- Lekebergs kommun prioriterar arbetet med att skapa jämlika förutsättningar för fritidsaktiviteter för unga oavsett kön.
- Lekebergs kommun prioriterar systematiskt arbete med jämställdhet.

Delaktighet och inflytande med fokus: Lekebergs kommun främjar jämlika möjligheter till delaktighet och inflytande.

- Lekebergs kommun prioriterar dialog med kommuninvånare, näringsliv och civilsamhälle för ökad transparens och delaktighet i samhällsutvecklingen.
- Lekebergs kommun prioriterar systematiskt arbete för att säkerställa barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Trygga och hållbara livsmiljöer med fokus: Lekebergs kommun främjar samhällsutvecklingen i hela kommunen.

- Lekebergs kommun prioriterar trygghet och tillit i livsmiljön, genom till exempel allsidiga mötesplatser, trygga och välkomnande offentliga miljöer och utveckling av platsens lokala identitet.
- Lekebergs kommun ska sträva efter att skapa ett utbud av olika bostadsformer för att tillgodose olika typer av bostadsbehov i kommunen.
- Lekebergs kommun prioriterar att aktivt arbeta med social hållbarhet i plan- och exploateringsprocessen.

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

3) Proposition 2017/18:249

4) Proposition 2017/18:249

5) Proposition 2016/17:188

6) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

FUNGERANDE VARDAGSLIV

Tillgång till vardagsfunktioner. Fungerande vardagsliv handlar om förutsättningarna för en god tillgång till framför allt arbetsplatser, utbildning och service. Viktiga aspekter här är hur man rör sig mellan olika målpunkter i vardagen, tillgången till kollektivtrafik, gång- och cykelvägar, tillgång till livsmedelsbutiker, och tillgång till kommunal service. Även tillgång till parker och rekreationsmiljöer är en viktig del av vardagen, men behandlas här under rubriken Rekreation och friluftsliv ovan.

GÅ TILL TEXT OM NATURMILJÖ OCH FRILUFTSLIV

Kollektivtrafik. I Lekeberg som till stora delar är en utpräglad landsbygds- och utpendlingskommun har 52 procent av invånarna tillgång till en kollektivtrafikhållplats inom 500 meter (fågelvägen) från sin folkbokföringsadress, och som trafikerar med minst en avgång per timme vardagar mellan 06:00 och 20:00 (7). I Örebro län är motsvarande siffra 74 procent. Enligt SCB:s medborgarundersökning som genomförs varje år på uppdrag av kommunerna anser 47 procent att möjligheterna att enkelt använda kollektivtrafik för vardagliga resor är bra i Lekeberg (8).

Cykelbanor. När det gäller tillgång till cykelvägar är tillgången låg med 1,4 meter cykelväg per invånare, jämfört med 3,5 i Örebro kommun och 2,6 i riket (9). 50 procent anser dock att tillgången till cykelbanor är god Lekeberg (10) och så mycket

som 69 procent att skötseln av cykelbanorna är bra (11).

Livsmedel och service. Tillgången till livsmedelsbutiker är förhållandevis god i Lekeberg sett till antal butiker per invånarantal (12). Mäter man istället antal invånare som har en livsmedelsbutik inom två kilometer är det bara 54 procent som har det i Lekeberg, jämfört med 90 procent i Örebro och 83 procent i Sverige som helhet (13). Enligt SCB:s medborgarundersökning anser 86 procent att det finns ett bra utbud av livsmedelsaffärer inom rimligt avstånd från bostaden, jämfört med 85 procent i Örebro och 88 i Sverige (14). Över 70 procent tycker att tillgången till kommunal service utanför kommunens centralort fungerar bra i Lekeberg, jämfört med 76 i Örebro och 79 i Sverige (15). Samhällsservicen i form av förskolor och skolor åk F-6 är koncentrerad till de tre större tätorterna Fjugesta, Lanna och Mullhyttan. Skola åk 7–9 finns endast i kommuncentrum Fjugesta, där det också finns till exempel bibliotek, särskilt boende och vårdcentral.

Arbete och utbildning. Tillgång till arbetsplatser handlar framför allt om läget i arbetsmarknadsregionen och hur lätt det är att pendla till dit. Lekeberg ligger mycket nära arbetsmarknadscentrum med 15–45 minuter till Örebro, dit nästan hälften av den arbetande befolkningen pendlar, men endast uppemot hälften har tillgång till andra transportmedel än bil till Örebro eller kommunens tätorter, och för dem som arbetar på annat håll är tillgången låg. Tillgång till gymnasie- och högskolestudier har också ett tätt samband med kollektivtrafikens tillgänglighet då dessa inte finns att tillgå i kommunen.

Fotnoter:

7) avser 2022, databasen Kolada, RKA 2025a

8) avser 2023, Kolada, RKA 2025a

9) avser 2024, databasen Kolada, RKA 2025a

10) avser 2023, Lekeberg 50%, Örebro 91% och Sverige 82%, databasen Kolada, RKA 2025a

11) avser 2023, Lekeberg 69%, Örebro 72% och Sverige 70%, databasen Kolada, RKA 2025a

12) Om man räknar med att det behövs cirka 3000 fastboende eller 15 000 fritidsboende per livsmedelsbutik för att få lönsamhet, ger 3 butiker på 8 600 invånare en god tillgänglighet på drygt 2 800 fastboende per butik, exklusive fritidsboende. Butiken i Vintrosa strax utanför kommungränsen är inte medräknad

13) avser 2023, databasen Kolada, RKA 2025a

14) avser 2023, databasen Kolada, RKA 2025a

15) avser 2023, databasen Kolada, RKA 2025a

TRYGGHET, TILLGÄNGLIGHET OCH SAMMANHANG

Trygghet, tillgänglighet och sammanhang handlar om människors behov av att känna tillit och tillhörighet till en plats där man vågar, kan och vill röra sig fritt.

Trygghet är en känsla som uppstår när man har överblickbarhet och känner förtroende för sin omgivning. Offentliga miljöer bör planeras så att de upplevs trygga under dygnets alla timmar, genom till exempel en blandning av funktioner som gör att människor som rör sig i miljön, bra belysning, överskådlighet och orienterbarhet. Den upplevda tryggheten i Lekeberg är generellt god. Kommunindex för trygghet och säkerhet i Lekeberg ligger på 72, jämfört med exempelvis 56 i Örebro och 55 i Sverige som helhet (16).

Tillgänglighet. En aspekt för att uppleva trygghet är att de offentliga miljöerna är tillgängliga för alla, både rent fysiskt och känslomässigt. Bland annat ska miljöer, transporter och anläggningar vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Byggnader, offentliga platser, transporter och bebyggelsemiljöer ska utformas med god tillgänglighet för alla, så kallad universell utformning som fungerar för olika behov. Det finns regler om tillgänglighet i närmiljön som prövas när man söker bygglov, men tillgänglighet handlar också om närhet, orienterbarhet och gestaltning ur ett bredare perspektiv.

Fysiska samband. En viktig aspekt i den fysiska planeringen för att öka tillgänglighet och känslan av tillhörighet till den offentliga miljön är att överbrygga och inte skapa nya fysiska barriärer mellan olika funktioner och områden, i form av till exempel avskärande vägar eller verksamhetsområden. Ju mer integrerade gator och vägar är desto mer liv och rörelse fylls de med, vilket i sin tur gör dem tryggare att använda.

Mötesplatser. Genom att skapa bra och allsidiga mötesplatser möjliggörs möten mellan människor. Exempel på fysiska mötesplatser är torg, parker, bibliotek, butiker, caféer och bygdegårdar. En bra mötesplats är en plats med ett rikt innehåll och

många anledningar att söka sig till platsen. Eftersom många aktiviteter sker på nätet idag och den fysiska handeln minskar är det extra viktigt att försöka förtäta centrala mötesplatser med andra slags aktiviteter som drar människor dit.

Fotnoter:

16) avser 2023, databasen Kolada, RKA 2025a

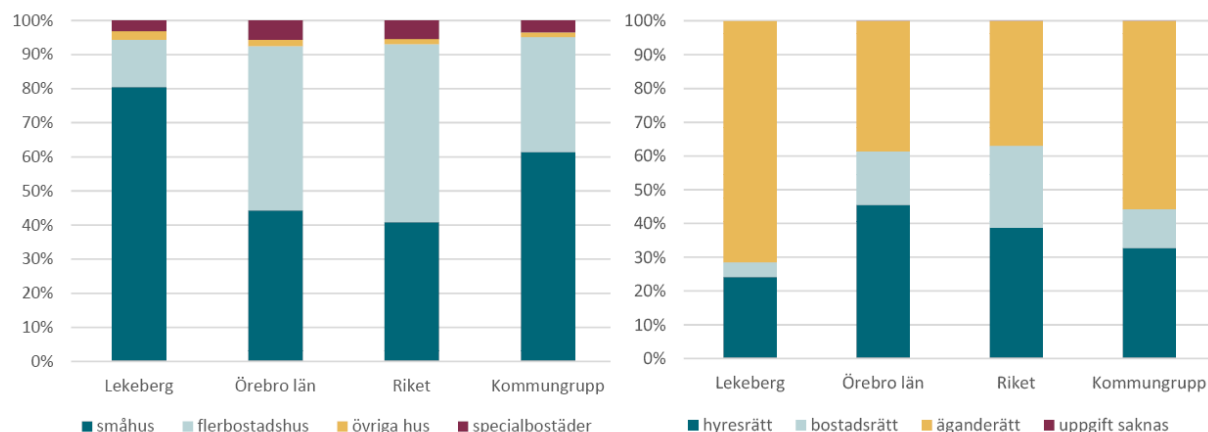
JÄMLIKA LIVSVILLKOR

Allas möjlighet. Jämlika livsvillkor handlar om allas möjlighet att delta i samhället oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, socioekonomi, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Viktiga perspektiv är jämställdhet mellan könen, integration mellan människor med olika socioekonomi och kulturell bakgrund, barns behov och delaktighet i planeringen och skillnader mellan tätortsbygd och landsbygd. Även tillgänglighet för människor med funktionsvariationer är ett viktigt perspektiv som behandlas ovan under *Trygghet, tillgänglighet och sammanhållning* ovan.

Jämställdhet avser kvinnors och mäns lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter i livets alla viktiga områden. Jämställdhetsaspekten glöms ibland bort i planeringen, vilket leder till att den byggda miljön kan bidra till att förstärka skillnader mellan mäns och kvinnors möjligheter i det vardagliga livet. En viktig fråga är jämställd tillgång till arbete och försörjning, särskilt viktigt då män har högre inkomster, högre sysselsättning och är överrepresenterade bland egenföretagare i Örebro län (17). Vid planering och byggande är det också viktigt att ta hänsyn till hur lokalisering och bebyggelsestruktur påverkar, hur kollektivtrafik, cykelbanor och gångvägar lokaliseras och utformas, hur livsmedel och annan service kan nås och vilka platser och passager som upplevs som trygga eller otrygga. Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som deltar i beslutsfattandet.

Integration. Den fysiska planeringen behöver ge förutsättningar för integration mellan människor med olika socioekonomi, för att stödja sammanhållning och trygghet i samhället. Genom att skapa varierande bostadsområden med olika bostadstyper, upplåtelseformer och lägenhetsstorlekar, verksamhetsområden och en varierad offentlig miljö ökar förutsättningen för integration mellan människor. Med hjälp av Boverkets segregationsbarometer (18) är det möjligt att följa segregationens utveckling över tid. Här redovisas bland annat ett ojämlikhetsindex, som mäter den ekonomiska ojämlikheten inom en kommun. Det löper på en skala från 0–100 där ett högre indexvärde, betyder större segregation. Beräkningen baseras på indikatorn disponibel inkomst per konsumtionsenhet, eftersom den har stor betydelse för individers möjlighet till konsumtion och sparande. För Lekebergs är ojämlikhetsindex 28.0, vilket är relativt lågt. Örebro läns ojämlikhetsindex ligger på 38.0, medan Lekebergs sex grannkommuner varierar från 18,0 i Laxå till 46,0 i Örebro. Ett annat mått är andelen av befolkningen som bor i olika typer av bostadsområden. I Lekeberg bor cirka 75 procent av befolkningen i område med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar, 25 procent i blandat område eller område med socioekonomiska utmaningar och 0 procent i område med stora socioekonomiska utmaningar (19). De områden som mäts (RegSO) är relativt stora, men det går att utläsa tydliga skillnader mellan till exempel östra respektive västra Fjugesta.

Upplåtelseformer. Lekeberg har betydligt större andel äganderätter än riket, länet och kommungrupp B4 pendlingskommuner nära större stad. Av de totalt 437 bostäder per tusen invånare som finns i Lekeberg (20), är 72 procent äganderätter, 4 procent bostadsrätter och 24 procent hyresrätter (21). Hyresrätterna finns framför allt koncentrerade till Fjugesta, varför det kan finnas ett behov av att få till mer varierade upplåtelseformer i andra delar av kommunen.

Till vänster - Fördelning mellan bostadstyper i Lekeberg, Örebro län, Sverige och kommungrupp B4, 2023. Till höger - Fördelning mellan upplåtelseformer för bostäder i Lekeberg, Örebro län, Sverige och kommungrupp B4 (pendlingskommun nära större stad), år 2023. Källa: statistikdatabasen.scb.se.

Barns behov. Beslut om markanvändning, bebyggelse, infrastruktur och rumslig utveckling, påverkar barns uppväxtmiljöer, men också deras framtida livsmiljöer som vuxna, och barnperspektivet behöver därför lyftas in tydligare i den fysiska planeringen. Barnkonventionen som är lag i Sverige, slår också fast att barn har rätt att höras i alla frågor som rör dem. Viktiga frågor för barn och unga i den fysiska planeringen är bland annat lokalisering av skolor, bostäder och platser för idrott, lek och andra fritidsaktiviteter, liksom möjligheten att själv kunna färdas mellan dessa platser till fots, med cykel eller med kollektivtrafik. Ett sätt att arbeta med barnperspektivet i planeringen är att göra barnkonsekvensanalyser.

Landsbygdens behov. Att bo i en tätort eller i landsbygderna skiljer sig åt på flera sätt. Närheten till olika funktioner är givetvis större om man bor glest på landsbygden, än tätt i en tätort, och tillgång till bil är oftast en förutsättning för att på landet. Många frågor såsom vägunderhåll, vattenförsörjning och avloppslösningar har gemensamma lösningar i tätbebyggelse, medan de behöver lösas enskilt i glesbebyggelse. Kommunen har inte heller samma möjlighet att styra bebyggelseutvecklingen på landsbygden, eftersom det ofta inte krävs detaljplan för till exempel enstaka bostäder. Men även om förutsättningarna skiljer sig åt, behöver landsbygdens behov också beaktas i samhällsplaneringen. Ofta handlar det om att växla perspektiv och hitta andra slags lösningar än de som gäller för tätbygd, till exempel att utveckla mobil service eller skapa bra förutsättningar för att åka buss för den längre sträckan till målpunkten. I Lekeberg bor närmare hälften av kommunens invånare utanför de tre största tätorterna (xx 46 % år 2023). Bebyggelsen ligger utspridd i landskapet, och är på många ställen sammanvuxen som mindre eller större radbyar längs det mindre vägnätet. I Lekebergs landsbygder bor drygt en fjärdedel av befolkningen idag inom en kilometer från hållplats för kollektivtrafik (22).

Fotnoter:

17) I Örebro län är kvinnors förvärvsinkomst 74 % av männens, och endast 33 % av länets företagare är kvinnor osv., Länsstyrelsen i Örebro län 2021a

18) Boverket 2025e

19) avser år 2022, Boverket 2025e

20) Lekeberg 437, Örebro 519, Sverige 494 bostäder per tusen invånare, år 2023, Boverket 2025e

21) Jämfört med 37% äganderätter, 24% bostadsrätter och 39% hyresrätter i Sverige som helhet, Boverket 2025e

22) ca 28% dvs ca 1 100 av 3 980 invånare i Lekebergs landsbygder 2023 har mindre än 1000 meter fågelvägen till hållplats, enligt tillgängliga uppgifter i januari 2025. Cirka 2 880 personer har längre än en kilometer till hållplats, vilket motsvarar 72% av invånarna i Lekebergs landsbygder eller 33,5% av hela Lekebergs befolkning. Jämför även med andel inom 500 meter från hållplats, se "Fungerande vardagsliv" ovan

DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

Delaktighet. I samhällsplaneringen är människors delaktighet grunden för att uppnå en god bebyggd miljö och ett socialt hållbart samhälle. Utan vetskap om människors behov, önskemål och användande av den fysiska miljön är det svårt att skapa ett samhälle för alla. Därför är det viktigt att ha en bred och meningsfull dialog för att få in olika slags kunskaper och perspektiv i samhällsplaneringen.

Inflytande. Det innebär inte att den representativa demokratin ersätts av direktdemokrati, utan snarare att dialogen ska stödja det representativa systemet och öka tilliten till den lokala demokratin. En utmaning är att få människor att vilja engagera sig. En grundförutsättning är att man blir lyssnad på och upplever att man kan påverka planeringen på något sätt. Därför är det viktigt att vara tydlig med vad som faktiskt går eller inte går att påverka i dialogerna, och att det ytterst är de folkvalda som fattar beslut och tar ansvar för besluten inför väljarna. En annan utmaning är att nå andra grupper som normalt inte gör sig hörda i samhällsplaneringen. Ofta är det samma människor som engagerar sig och lämnar synpunkter i olika frågor, inte sällan också samma människor som engagerar sig politiskt, i föreningar och intresseorganisationer. Detta engagemang är värdefullt och viktigt, men behöver kompletteras med andra gruppers perspektiv.

Prioriteringar. En tredje utmaningen är att ha tid och resurser för dialogen i planprocesserna, vilket är en fråga som behöver synliggöras och diskuteras med de folkvalda. Ytterst handlar det om vilka prioriteringar man vill göra i kommunens budget.

I **Lekeberg** har dialog i planeringsprocesserna traditionellt inte varit så självklart. Till exempel har det varit ovanligt med samrådsmöten vid samråd om detaljplaner, och många invånare har uttryckt att de inte haft en aning om vilka förändringar som varit på gång förrän spaden satts i jorden, vilket varit särskilt problematiskt under 2010-talets mycket kraftiga tillväxt i en av kommunens tätorter. Även om det kan bero på egen ouppmärksamhet, så är det viktigt att kommunen vinnlägger sig om att information om planprocesser som berör många når ut så brett som möjligt. Att utveckla dialogprocesserna i samhällsplaneringen kan därför ha en längre startsträcka i Lekeberg än i kommuner som har en stark dialogtradition.

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. Översiktsplanen har betydelse för att dels formulera de krav som finns på tillgänglighet och hänsyn till sociala faktorer i samhällsplaneringen, dels ange ambitionsnivån när det gäller social trygghet och lika möjligheter, inte minst vikten av dialog och delaktighet i planeringen. Eftersom social trygghet och lika möjligheter påverkas av många andra faktorer i samhället, har dock översiktsplanen en begränsad räckvidd. Störst påverkan har översiktsplanen på hur integrerad bebyggelsestrukturen är, lokalisering av livsmedelshandel och andra funktioner för ökad närhet, och placering av huvudstråk för kollektivtrafik, cykel och andra kommunikationer.

PLANFÖRSLAG

Fungerande vardagsliv

Planförslagets inriktning. Den bärande utvecklingsstrategin i planförslaget är att bygga en stark kommunikationsstruktur som underlättar för en hållbar mobilitet i hela kommunen, även på landsbygden. Här ingår riktlinjer för huvudstråk för kollektivtrafik (*Interregionalt stråk*, *Regionalt stråk* och *Delregionalt stråk*), länkar för att binda samman olika delar av kommunen med huvudstråken (*Större bytespunkt*, *Mindre bytespunktoch Länkstråk*) och den bebyggelse som ska bindas samman (*Huvudort*, *Länkad ort* och *Landsbygdsbebyggelse*), se kapitel *Lekebergs utvecklingsinriktning*. I planförslaget införs också en struktur med huvudstråk för cykel (*Huvudcykelstråk kommun*, *Huvudcykelstråk tätortoch Huvudcykelstråk landsbygd*) för att långsiktigt underlätta för cykling i kommunen, se avsnitt *Cykelinfrastruktur* i kapitel *Resor och transporter*. Med hållbar mobilitet menas inte bara miljömässig hållbarhet utan också social hållbarhet, det vill säga att underlätta för människor som av olika anledningar inte har tillgång till bil, till exempel barn och unga, att ta sig till arbete, skola och service. I planförslaget införs en generell riktlinje *G1 Lokalisering av ny bebyggelse – Bostäder*, som anger att nya bostadsbebyggelse i första hand ska lokaliseras så att befintlig bebyggelse i Tätorter, Mellanstora orter och Mindre orter förstärks och att större sammanhängande bostadsområden bör lokaliseras till bra kollektivtrafiklägen i tätorterna, för att förstärka kommunikationsstrukturen, se avsnitt *Lokalisering av bebyggelse* i kapitel *Bostäder*. Eftersom tillgång till livsmedelshandel har en central roll för ett fungerande vardagsliv införs dels ett riktlinjeområde *Livsmedelshandel*, för att styra lokalisering av livsmedelshandel i Fjugesta till centrum där tillgängligheten är bäst, och en generell riktlinje *G1*

Lokalisering av ny bebyggelse – Handel och service, som anger huvudprinciperna för lokalisering av handel och service i kommunen så att tillgängligheten blir så god som möjligt, se kapitel *Handel och service*.

 [GÅ TILL TEXT OM LEKEBERGS UTVECKLINGSDIRIKTION](#)

 [GÅ TILL TEXT OM RESOR OCH TRANSPORTER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM BOSTÄDER](#)

 [GÅ TILL TEXT OM HANDEL OCH SERVICE](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR FUNGERANDE VARDAGSLIV](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Planförslagets tydliga inriktning på en mer tillgänglig utvecklingsstruktur för kommunikationer, riktlinjer för lokalisering av bostäder nära befintlig bebyggelse och av handel och service till tillgängliga lägen för olika transportmedel, bedöms ge ett kraftigt förbättrat stöd för att stödja ett fungerande vardagsliv.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av ett fungerande vardagsliv, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som mycket stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *relativt stora positiva konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Fungerande vardagsliv

+4 Relativt stora positiva konsekvenser

Trygghet, tillgänglighet och sammanhang

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att uppmärksamma efterföljande planering på behoven av trygghet, tillgänglighet och sammanhang i livsmiljön och att väga in dessa aspekter i när detaljplaner tas fram och andra markfrågor hanteras. I planförslaget införs den generella riktlinjen *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Mötesplatser och sammanhang* för att synliggöra behovet av trygga offentliga miljöer med hög kvalitet, av tillgängliga och mångsidiga mötesplatser där spontana och planerade möten och aktiviteter kan äga rum, och av att överbrygga barriärer och länka samman olika delar av tätorterna med varandra. Vidare införs den generella riktlinjen *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Tillgänglighet* för att uppmärksamma att byggnader, offentliga platser och bebyggelsemiljöer ska utformas med god tillgänglighet för alla. Läs mer i i kapitel *Människor och livsmiljö*.

Två riktlinjer införs för att uppmärksamma gestaltningens betydelse, särskilt för miljöer och byggnader som används av många, dels en specifik riktlinje *Särskilt gestaltungsområde* för kommuncentrum i Fjugesta, dels en generell riktlinje *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Gestaltning* för kommunen som helhet, se avsnitt *Kulturmiljö, landskap och gestaltning* ovan, och avsnitt *Gestaltad livsmiljö* i kapitel *Människor och livsmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM MÄNNISKOR OCH LIVSMILJÖ](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR TRYGGHET, TILLGÄNGLIGHET OCH SAMMANHÅLLNING](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Inriktningen/Riktlinjerna i planförslaget bedöms ge förbättrad uppmärksamhet för faktorer i bebyggelsemiljön som spelar roll för trygghet, tillgänglighet och sammanhang. Att integrera dessa frågor i planeringen kräver dock ett visst utvecklingsarbete och prioritering av resurser, varför genomslaget i efterföljande planering kan variera.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av trygghet, tillgänglighet och sammanhang, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter Trygghet, tillgänglighet och sammanhang

+2 Märkbara positiva konsekvenser

Jämlika livsvillkor

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att uppmärksamma efterföljande planering på behoven av att väga in kunskaper om och åtgärder för att möta olika gruppers behov när detaljplaner tas fram och andra markfrågor hanteras. Särskilt måste barnperspektivet integreras i alla frågor som berör barn och unga. I planförslaget införs den generella riktlinjen *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Dialog och socialt perspektiv*, se kapitel *Människor och livsmiljö*.

Även landsbygdsperspektivet är centralt i planförslaget, med fokus på ökad tillgänglighet till arbetsplatser, utbildning och service med andra transportmedel än bil. Här är planförslagets utvecklingsstrategi central för att bygga en stark kommunikationsstruktur som underlättar för en hållbar mobilitet även på landsbygden. I planförslaget införs riktlinjer för huvudstråk för kollektivtrafik (*Interregionalt stråk*, *Regionalt stråk* och *Delregionalt stråk*), länkar för att binda samman olika delar av kommunen med huvudstråken (*Större bytespunkt*, *Mindre bytespunkt* och *Länkstråk*) och den bebyggelse som ska bindas samman (*Huvudort*, *Länkad ort* och *Landsbygdsbebyggelse*), se kapitel *Lekebergs utvecklingsinriktning*. I planförslaget införs också en struktur med huvudstråk för cykel, för att långsiktigt underlätta för cykling i kommunen, där landsbygden framför allt berörs av *Huvudcykelstråk kommun* och *Huvudcykelstråk landsbygd*, se avsnitt *Cykelinfrastruktur* i kapitel *Resor och transporter*.

 [GÅ TILL TEXT OM MÄNNISKOR OCH LIVSMILJÖ](#)

 [GÅ TILL TEXT OM LEKEBERGS UTVECKLING SINRIKTNING](#)

 [GÅ TILL TEXT OM RESOR OCH TRANSPORTER](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR JÄMLIKA LIVSVILLKOR](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Inriktningen på att utveckla huvudstrukturer för kollektivtrafik och cykel bedöms ge förstärkta möjligheter att öka tillgängligheten till arbetsmarknad, utbildning och service för olika grupper, både på landsbygden och i tätorterna. Den generella riktlinjen om behovet av dialog och socialt perspektiv, ger ökad uppmärksamhet kring vikten av dessa frågor för den efterföljande planeringen, men genomslaget i de fysiska miljöer som planeras och byggs kan variera beroende på kompetens och prioriteringar i kommunens och länets planverksamheter. Graden av jämlikhet i livsvillkor hänger också samman med andra faktorer i samhället.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av jämlika livsvillkor, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *små positiva konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter Jämlika livsvillkor

+1 Små positiva konsekvenser

Delaktighet och inflytande

Planförslagets inriktning. Planförslagets inriktning är att uppmärksamma efterföljande planering på behoven av dialog och delaktighet i samhällsplaneringen för att införliva olika slags kunskaper, erfarenheter och behov i de livsmiljöer som skapas när detaljplaner tas fram och andra markfrågor hanteras. I planförslaget införs den generella riktlinjen *G2 Bebyggelsemiljöns kvaliteter – Dialog och socialt perspektiv* för att uppmärksamma behovet, se kapitel *Människor och livsmiljö*.

 [GÅ TILL TEXT OM MÄNNISKOR OCH LIVSMILJÖ](#)

 [VISA KARTA ÖVER RIKTLINJEOMRÅDEN SOM BERÖR DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE](#)

>>> KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Planförslagets generella riktlinje om dialog och socialt perspektiv uppmärksammar behovet av att införliva olika slags kunskaper, erfarenheter och behov i samhällsplaneringen. Utöver detta kan annat utvecklingsarbete

behövas för att utveckla formerna för dialog och hantering av sociala perspektiv vid detaljplanering och andra frågor som berör människors livsmiljö, vilket påverkar den faktiska användningen dialog och socialt perspektiv i samhällsplaneringen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av delaktighet och inflytande, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Delaktighet och inflytande

+1

Relativt stora positiva konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Fungerande vardagsliv

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning av översiktsplan för Lanna 2012 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att bebyggelseäthet, hustyper, våningshöjder och liknande främst prövas i detaljplaneringen, och översiktsplanen tar inte ställning till behoven, annat än att bebyggelsen generellt bör vara tätare i centrala områden i tätorterna bland annat med hänsyn till närhet till serviceutbud. Inga andra strategier för ett fungerande vardagsliv kan identifieras i gällande översiktsplan.

Samlad bedömning. Utöver att bygga tätare i centrala områden i tätorterna, saknas strategier för ett fungerande vardagsliv i nollalternativet. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av ett fungerande vardagsliv, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Fungerande vardagsliv

-2

Märkbara negativa konsekvenser

Trygghet, tillgänglighet och sammanhang

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning av översiktsplan för Lanna 2012 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att kommunen ska beakta tillgängligheten vid all fysisk planering samt vid bedömning av bygglov och motsvarande. I övrigt saknas strategier för trygghet, tillgänglighet och sammanhang.

Samlad bedömning. Strategier saknas för trygghet, tillgänglighet och sammanhang i nollalternativet. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av ett fungerande vardagsliv, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Trygghet, tillgänglighet och sammanhang

-2

Märkbara negativa konsekvenser

Jämlika livsvillkor

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning av översiktsplan för Lanna 2012 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan anges att det finns ett behov av ett varierat utbud av bostadstyper för att få en balans bland invånarna, såväl åldersmässigt som utifrån sociala faktorer. Särskilt anges att det i Lanna helt saknas lägenheter i flerfamiljshus och att det är en brist som på sikt bör åtgärdas. Samtidigt anges att kommunen ska vara öppen för villabyggnad i hela kommunen, i såväl tätorterna som de mindre samhällena på landsbygden. I fördjupning av översiktsplan pekas endast stora villatomter ut i Lanna. I övrigt anges att

kommunen ska beakta barnperspektivet, jämställdhetsaspekten och integrationsaspekten vid all fysisk planering samt vid bedömning av bygglov och motsvarande.

Samlad bedömning. Strategier saknas för trygghet, tillgänglighet och sammanhang i nollalternativet. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av ett jämlika livsvillkor, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små negativa konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Jämlika livsvillkor

-1

Små negativa konsekvenser

Delaktighet och inflytande

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014, fördjupning av översiktsplan för Lanna 2012 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan saknas strategier för delaktighet och inflytande helt.

Samlad bedömning. Strategier saknas för delaktighet och inflytande i nollalternativet. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av ett fungerande vardagsliv, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små negativa konsekvenser*.

Social trygghet och lika möjligheter
Delaktighet och inflytande

-1

Små negativa konsekvenser

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet handlar om att främja långsiktig ekonomisk tillväxt samtidigt som man säkerställer en rättvis fördelning av resurser och möjligheter. Här ingår också en hållbar resursanvändning som möjliggör för framtida generationer att tillfredsställa sina behov av resurser. De delar som behandlas här är planens påverkan på hushållning med mark och resurser, och på samhällsekonomisk hushållning.

Ekonomisk hållbarhet

Påverkan på resurshushållning och ekonomiska förhållanden för enskilda och för samhället som helhet

Hushållning med mark och naturresurser

En god hushållning med mark-, energi och råvaror handlar om att ha ett långsiktigt perspektiv på resursanvändning så att kommande generationer har möjlighet att tillfredsställa sina behov och ha tillgång till de resurser de behöver, men också så att klimat och ekosystem inte påverkas negativt av resursanvändningen. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet påverkar hushållning med mark och naturresurser.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Plan- och bygglagen (1). Enligt kapitel 2 § 2 i plan- och bygglagen ska mark- och vattenområden användas för det de ändamål som de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Företräde ska ges åt sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Vidare ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken om hushållning med mark- och vattenområden tillämpas. Avfallshantering är ett viktigt allmänt intresse enligt plan- och bygglagen (24).

Människans konsumtion av varor och tjänster förbrukar resurser och skapar avfall, hela vägen från råvaruutvinning, tillverkning och användning till avfall. Hur vi hanterar avfall blir allt mer betydelsefullt för en hållbar samhällsutveckling där användning av energi- och naturresurser och spridning av farliga ämnen behöver minska.

Miljöbalken (2). Enligt kapitel 2 § 6 i miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Vidare anges i kapitel 3 § 4 att jord- och skogsbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för anläggningar som tillgodoser väsentliga samhällsintressen om detta behov inte kan tillgodoses tillfredsställande på annan plats. Skogsmark ska så långt det är möjligt också skyddas från åtgärder som försvårar ett rationellt skogsbruk. Vidare ska stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka dess karaktär, enligt kapitel 3 § 2, samtidigt som mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material eller är särskilt lämpliga för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering så långt möjligt också ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra användandet, enligt kapitel 3 § 7-8.

Globala målen (3), antogs av FN:s medlemsländer 2015, och är en universell agenda för hållbar utveckling (Agenda 2030) som innehåller sjutton globala mål som ska uppnås till år 2030. Hushållning med mark och resurser berörs av tre av målen: *Hållbar energi för alla* som anger att tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla ska säkerställas; *Ingen hunger* som bland annat anger att tryggad livsmedelsförsörjning ska uppnås och ett hållbart jordbruk främjas, och; *Hållbara samhällen och städer* som anger att städer och bosättningar ska göras inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara, bland annat genom att städers miljöpåverkan ska minska, med fokus på bland annat avfallshantering.

Sveriges miljömål (4) är det nationella genomförandet av den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen, och innehåller 16 miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Hushållning med mark och resurser berörs av två av miljö kvalitetsmålen: *God bebyggd miljö* som bland annat handlar om att byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning

med mark, vatten och andra resurser främjas, och: *Ett rikt odlingslandskap* som bland annat handlar om att jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas.

Hållbarhetsprogram Lekeberg (5) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus för tema *Kretslopp och resurshushållning* är omställningen till en cirkulär ekonomi, med bland annat följande prioritering:

- Lekebergs kommun ska främja åtgärder som medverkar till att avfall kan förebyggas och minskas

Fokus för tema *Naturvärden och gröna miljöer* är främja utvecklingen av gröna miljöer och ett hållbart nyttjande av naturen, med följande prioritering avseende jordbruksmark:

- Lekebergs kommun arbetar för en hållbar livsmedelsproduktion genom att beakta jordbruksmark i översiktsplaneringen.

Fotnoter:

1) SFS 2010:900

2) SFS 1998:808

3) FN 2025a och Naturvårdsverket 2025a

4) Proposition 2009/10:155

5) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

Hushållning med naturresurser innebär att de resurser som krävs för att bygga och driva ett samhälle ska användas effektivt och långsiktigt. En hel del naturresurser är redan tagna i anspråk för byggnader, infrastruktur och andra produkter. Att få dessa resurser att kunna nyttjas längre och gå från en livscykel till nästa i ett giftfritt kretslopp är effektivt ur ett hushållningsperspektiv och kan minska trycket på ändliga naturresurser som till exempel grus, mineraler och petroleum. I översiktsplaneringen kan hushållning med naturresurser handla det om att värna jordbruksmarken för framtida behov och att skapa utrymme för anläggningar för återbruk och återvinning av råvaror. Hushållning med energi och med vattenresurser hör också hemma här, men behandlas under en egna rubriker i denna hållbarhetsbedömning, se avsnitt *Klimat* och avsnitt *Vatten* i kapitel *Ekologisk hållbarhet*.

 [GÅ TILL TEXT OM EKOLOGISK HÅLLBARHET](#)

JORDBRUKSMARK

Jordbruksmarken är en unik resurs som ger många olika nyttor vilka är nödvändiga för människans överlevnad. Eftersom det tar så lång tid att få fram riktigt bra jordbruksmark kan jordbruksmarken ur ett mänskligt perspektiv anses vara en ändlig resurs. Jordbruksmarken har en särskilt viktig roll för en långsiktigt trygg livsmedelsförsörjning. Samtidigt som befolkningsökning, energiodling, klimatförändringar, föroreningar och andra hot ökar behovet av mark för livsmedelsproduktion, minskar arealen jordbruksmark kontinuerligt. I Sverige har jordbruksarealen nästan halverats sedan 1950-talet, främst på grund av skogsbildning, men också genom utbyggnad av tätorter och infrastruktur, se kapitel *Areella näringar*. I Lekeberg, där jordbruk och livsmedelsproduktion är viktiga delar av kommunens näringsliv och identitet, minskade jordbruksmarken med 173 hektar eller cirka 1,6 procent mellan 2010 och 2020, medan den produktiva skogsmarken ökade med 0,15 procent och bebyggd och anlagd mark ökade med 2,6 procent (6). Totalt utgörs 23 procent av Lekebergs landareal av jordbruksmark. Historiskt sett har befolkningstillväxt och ett ökat byggande generellt medfört en ökad belastning på jordbruksmark, men med dagens hårdare tillämpning av miljöbalkens skydd för exploatering av jordbruksmark, blir utmaningen istället den omvända: att hitta annan lämplig mark att bebygga och/eller använda redan i anspråkstagen mark mer effektivt.

Nationell resurs. Jordbruket är en nationell resurs som särskilt pekas ut i miljöbalken, och jordbruksmark får endast tas i anspråk för att tillgodose väsentliga samhällsintressen som inte kan tillgodoses på annan mark. Som jordbruksmark räknas all brukningsvärd mark, inklusive betesmark. I Örebro län har länsstyrelsen tagit fram en översiktlig kartering av

bruksvärd jordbruksmark. Mark som mark som i tidigare antagen detaljplan har givits ett annat ändamål än jordbruk, räknas inte som jordbruksmark enligt ett aktuellt rättsfall i kommunen, se kapitel *Areella näringar*.

 [GÅ TILL TEXT OM AREELLA NÄRINGAR](#)

Fotnoter:

6) SFS 2010:900

AVFALL

Avfallshantering. Utvecklingen mot mer källsortering, återvinning och transporter av avfall påverkar också hur vi bygger och planerar samhället på olika sätt. Det handlar om utrymme för och skyddsavstånd till platser för återvinning, om plats för renhållningsfordon att komma fram och vända på, och om tillgängligheten till insamlingssystem för avfall med gång, cykel och bil så att det blir enklare att återvinna avfall. Ett problem för avfallshanteringen är trånga återvändsgator utan möjlighet för renhållningsfordon att tömma återvinningskärl utan att backa, vilket föranlett kommuner att av säkerhetsskäl flytta ut hushållsnära återvinningskärl till gator där denna möjlighet finns, vilket istället försämrar tillgängligheten för hushållen. Eftersom kraven på sopsortering i hemmen ökat, tar avfallshanteringen också större plats i bostäderna, se avsnitt *Avfallshantering* i kapitel *Teknisk försörjning*. Befolkningstillväxt medför generellt ett ökat behov av att hantera avfall i samhället.

Massshantering. En annan slags "avfall" är massor från olika schaktarbeten vid anläggning och byggnation av bebyggelse, vägar och annan infrastruktur, och från drift av gator och ledningar i form av snö eller tillfälliga upplag av jord vid drift av ledningsnät, se avsnitt *Avfallshantering* i kapitel *Teknisk försörjning*.

Övrigt avfall. Hantering av kemikalier och restprodukter från industriverksamheter, krematorier, bildemontering och liknande är också avfall som behöver återvinnas. I Lekeberg finns några anläggningar som hanterar den här sortens avfall.

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

Deponier. Att deponera avfall handlar om att permanent lagra avfall. Det förbjudet att deponera brännbart och organiskt avfall i Sverige. Det som fortfarande i viss mån får deponeras är oorganiska material såsom jord, gips och aska. I Lekeberg finns inga sådana aktiva deponier, men däremot nio nedlagda deponier som tillkommit före 2002, se avsnitt *Marken* i kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

ANDRA NATURRESURSER

Skogsmark. Även skogsbruket är av nationell betydelse enligt miljöbalken, och skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk. Drygt 60 procent av Lekebergs landareal består av skog. Traditionellt har skogen gett råvara till papper och trävaror, men får allt större betydelse också som råvara för förnybar energi, textilier, kompositmaterial, och andra biobaserade produkter. Skogens betydelse för att leverera nödvändiga ekosystemtjänster, såsom till exempel klimatreglering, vattenrening, föda/jakt och rekreation, uppmärksammas alltmer.

 [GÅ TILL TEXT OM AREELLA NÄRINGAR](#)

Materialutvinning. Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material ska också skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa enligt miljöbalken. Ballast (7) är den största råvaran som utvinns i Sverige, undantaget vatten. Behovet av ballastmaterial är stort i samhället, framför allt som huvudkomponent i asfalt och betong, men även som järnvägsakademi och fyllnadsmaterial. Befolkningstillväxt medför generellt att behovet av material till ballast ökar. I Lekeberg finns en större krossbergstakt som producerar mellan 100–300 tusen ton ballast per år. Däremot finns ingen naturgrustakt. Naturgrusförekomster fick ett förstärkt skydd 2010 eftersom naturgrustillgångar betraktas som en

ändlig resurs av stor betydelse för dricksvattenförsörjningen. Fossilmaterial bryts vid tre återstående torvtäkter i kommunen. Läs mer i avsnitt *Materialförsörjning* i kapitel *Vatten- och materialförsörjning*.

 [GÅ TILL TEXT OM VATTEN- OCH MATERIALFÖRSÖRJNING](#)

Fotnoter

7) dvs grus, sand, morän och krossat berg

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. De frågor om hushållning av naturresurser som översiktsplaneringen har störst möjlighet att påverka är de som handlar om var och hur ny bebyggelse och infrastruktur lokaliseras och i viss mån utformas, och att skapa utrymme för de funktioner som behövs för att återvinna olika slags avfall. När det gäller jordbruksmark är det dessutom viktigt att genom översiktsplanen komma överens med länsstyrelsen om hur begreppet samhällsviktig verksamhet ska tolkas. Lokalisering av täkt- eller gruvverksamhet kan översiktsplanen inte påverka, men verksamheterna och eventuella påverkansområden behöver föras med riktlinjer för att "så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen" i enlighet med miljöbalken kapitel 3 § 7.

PLANFÖRSLAG

Jordbruksmark

Planförslagets inriktning. Planförslaget har inriktningen att minimera användningen av jordbruksmark för bebyggelse och andra anläggningar. I förslaget föreslås inga nya områden för bebyggelse, infrastruktur eller andra funktioner på jordbruksmark, bortsett från ett sistahandsalternativ för att utreda lokalisering av masshantering. Samhällsviktig verksamhet definieras, områden med jordbruksmark identifieras översiktligt och riktlinjer införs för *Jordbruksmark*. Se kapitel *Areella näringar*.

 [GÅ TILL TEXT OM AREELLA NÄRINGAR](#)

 [VISA KARTA ÖVER JORDBRUKSMARK](#)

>>> KLIKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att föreslagen utveckling av Lekeberg inte minskar jordbruksmarken, och att jordbruksmarkens värden och utbredning lyfts fram för den fortsatta planeringen. Planering och byggande har stor påverkan på förlusten av jordbruksmark, tillsammans med förskogning.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av jordbruksmark, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *relativt stora positiva konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Jordbruksmark

+4 Relativt stora positiva konsekvenser

Avfall

Planförslagets inriktning. För att i möjligaste mån underlätta för en god resurshushållning fokuserar planförslaget på lokalisering av olika delar av avfallshantering för att tillgängliggöra och öka återvinningen. För hushållens och näringslivets tillgänglighet till avfallshantering införs olika områden med riktlinjer i planförslaget: *Avfallshantering* som omfattar kommunal återvinningscentral och kommersiella anläggningar för återvinning; *Återvinningsstation* för befintliga återvinningsstationer och *Utredningsområde återvinningsstation* för alternativ lokalisering av ny återvinningsstation i

Gropen-Kvistbro, samt en generell riktlinje *G5 Framkomlighet för renhållningsfordon* för att förbättra framkomligheten för och förebygga riskerna med renhållningsfordon.

För att förebygga dumpning av svårtransporterade schaktmassor har en förstudie tagits fram som redovisar möjlig lokalisering av anläggning för sortering och återvinning av olika typer av schaktmassor och ytor för kommunens snö- och schaktupplag. Dessa redovisas i planförslaget som *Utredningsområde masshantering schakt* och *Utredningsområde masshantering gatuunderhåll* med tillhörande riktlinjer. Läs mer i avsnitt *Avfallshantering* i kapitel *Teknisk försörjning*. För nedlagda deponier införs *Bedömningszon deponi* för att uppmärksamma riskerna i anslutning till dessa, se kapitel *Areella näringar*.

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [GÅ TILL TEXT OM AREELLA NÄRINGAR](#)

 [VISA KARTA MED RIKTLINJER FÖR AVFALLSHANTERING](#)

>>> **KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER**

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att framför allt utpekandet av områden för masshantering, utredningsområden för ny återvinningsstation och riktlinjer för renhållningsfordon, potentiellt ökar tillgängligheten till återvinning i kommunen betydligt.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av avfall, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som stora positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Avfall

+3

Medelstora positiva konsekvenser

Andra naturresurser

Planförslagets inriktning. Övriga naturresurser som hanteras i planförslaget är skogsmark och materialutvinning. För skogsmark införs en generell riktlinje *G4 Skogsmark* för att uppmärksamma skogsbrukets betydelse och skogens natur- och rekreationsvärden. Befintliga materialtäkter pekas ut som *Materialutvinning* med tillhörande riktlinjer. Kring krossbergstakten införs också *Bedömningszon verksamhetsbullen*. Se kapitel *Teknisk försörjning* och kapitel *Miljörisker*.

 [GÅ TILL TEXT OM AREELLA NÄRINGAR](#)

 [GÅ TILL TEXT OM TEKNISK FÖRSÖRJNING](#)

 [GÅ TILL TEXT OM MILJÖRISKER](#)

 [VISA KARTA MED RIKTLINJER FÖR ANDRA NATURESURSER](#)

>>> **KLICKA PÅ OMRÅDE I KARTAN FÖR ATT SE RIKTLINJER**

Samlad bedömning. Eftersom skogsbrukets och täktverksamheternas behov uppmärksammas i planförslaget, bedöms effekterna vara att viss ökad hänsyn tas till dessa i den fortsatta planeringen.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av andra naturresurser, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Andra naturresurser

0

Inga eller obetydliga konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Jordbruksmark

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan är inriktningen att exploatering av jordbruksmark i möjligaste mån ska undvikas, undantaget närmast intill tätorterna. Då denna riktlinje inte har stöd i lagstiftningen och nu gällande rättspraxis, saknas riktlinjer i översiktsplanen för hantering av exploatering på jordbruksmark. Risken för att exploatering sker på jordbruksmark bedöms dock som liten eftersom frågan bevakas av överprövande myndigheter.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara en högre risk för byggande på jordbruksmark än i planförslaget. Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av jordbruksmark, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Jordbruksmark

-3

Medelstora negativa konsekvenser

Avfall

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan är återvinningscentral och återvinningsstationer utpekade i karta med inriktningen att kommunen ska verka för att minska avfallets mängd och farlighet samt att det avfall som uppstår ska återvinnas på ett så bra sätt som möjligt. Det omnämns att ingen deponi finns i Lekeberg, men nedlagda deponier nämns inte.

Samlad bedömning. Utvecklingen inom avfallsområdet har varit stor sedan översiktsplanen togs fram och mycket av utvecklingen drivs oberoende av den. Ett område där samhällsplaneringen har en avgörande betydelse är utformning av ny bebyggelse. En negativ effekt av nollalternativet är en den bristande styrningen av utformning av lokalgator i nya bebyggelseområden med hänsyn till renhållningsfordon, är att nya områden fortsätter att växa fram där det är omöjligt att nå fram med renhållningsfordon utan att dessa måste backa, något som utgör en stor säkerhetsrisk, och i förlängningen en risk för att renhållningsfordon inte kommer köra fram till alla fastigheter.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av avfall, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *märkbara negativa konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Avfall

-2

Märkbara negativa konsekvenser

Andra naturresurser

Nollalternativets inriktning. I nollalternativet finns nu gällande översiktsplan från 2014 och i övrigt samma lagar och styrdokument som idag. I gällande översiktsplan är då aktiva materialtäkter utmärkta i karta, men har inga särskilda riktlinjer för samhällsplaneringen. Inriktningen för skogsbruk är att kommunen ska verka för att ett såväl ekonomiskt som ekologiskt hållbart jord- och skogsbruk kan fortsätta utvecklas inom kommunen.

Samlad bedömning. Riktlinjer om skogsbruk och materialutvinning bedöms generellt ha mycket små effekter på utvecklingen av dessa.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av andra naturresurser, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms vara obetydliga i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *inga eller obetydliga konsekvenser*.

Hushållning med mark och resurser
Andra naturresurser

0 Inga eller obetydliga konsekvenser

Samhällsekonomisk hushållning

Samhällsekonomisk hushållning handlar om hur samhället hushållar med och använder sina tillgångar i ett bredare perspektiv. Det betyder att det framför allt är de ekonomiska konsekvenserna för samhällsekonomin, det vill säga för kommunen och dess skattebetalare, som bedöms. De samhällsekonomiska konsekvenserna kan utöver ökade skatteintäkter, ökade investeringar i infrastruktur med mera, också vara mer indirekta. Till exempel kan konsekvenser på miljö och hälsa såsom föroreningar eller översvämningar, och sociala konsekvenser som ökad segregation, i förlängningen innebära stora samhällsekonomiska kostnader, vilka kan vara mer svårbedömda. I detta kapitel görs en bedömning av hur planförslaget respektive nollalternativet, bidrar till en god samhällsekonomisk hushållning.

Bedömningsgrunder och kunskapsunderlag

Kommunallagen (7). Lekebergs budget (MER-plan) är kommunens främsta styrdokument för att uppnå kommunallagens krav på att kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet (8). Det innebär att kommuner och regioner ska ha en ekonomi i balans (9), på så sätt att varje års intäkter överstiger dess kostnader. En god ekonomi kräver långsiktighet i den ekonomiska planeringen. Till kommunens finansiella mål hör bland annat att investeringar och amorteringar ska finansieras av egna medel, och att verksamheterna ska vara i budgetbalans med ett positivt resultat på minst 1,5 procent (2025).

Hållbarhetsprogram Lekeberg (10) anger inriktningen och fastslår de långsiktiga prioriteringarna för kommunens hållbarhetsarbete 2022–2030. I programmet anges att fokus är att arbeta Lekebergs kommun har en effektiv organisation som möter samhällsutmaningarna med hållbarhet i fokus, med följande prioriteringar avseende klimatpåverkan på en övergripande nivå:

- Lekebergs kommun har en god ekonomisk hushållning för att möta behov i dag och i framtiden.
- Lekebergs kommun möter samhällsutmaningarna genom lokal och regional samverkan.
- Lekebergs kommun som organisation möter samhällsutmaningarna genom god intern samverkan.
- Lekebergs kommun arbetar systematiskt med effektivitet, kvalitet och förändringsprocesser som stöd för hållbarhetsarbetet.

Fotnoter:

7) SFS 2017:725

8) 11 kap. 1 §

9) kap 11 § 12

10) Lekebergs kommun 2022c

Förutsättningar och nuläge

Effekter och konsekvenser

Översiktsplanens räckvidd. De frågor i översiktsplanen som har störst påverkan på samhällsekonomisk hushållning är de som handlar om befolkningstillväxt, både vad gäller skatteintäkter och kostnader för teknisk och social infrastruktur.

PLANFÖRSLAG

Skatteintäkter

Planförslagets inriktning. Kommunens kostnader för att upprätthålla en god kommunal service i hela kommunen, finansieras huvudsakligen av skattemedel. En central inriktning i planförslaget är att åstadkomma en jämnare befolkningsutveckling i kommunen, både mellan olika delar av kommunen och över tid. I jämförelse med utvecklingen under de senaste femton åren innebär det att inflyttningen till Lanna bromsas upp, medan inflyttning till de ”inre” delarna av

kommunen underlättas genom långsiktiga satsningar på kollektivtrafik, bytespunkter och cykelbanor. Sannolikt innebär det en lägre inflyttning till kommunen och en mer modest befolkningstillväxt, än under senare år.

Samlad bedömning. På längre sikt bedöms befolkningen fortsätta att öka, men i en lugnare takt. Den långsiktigt starka kommunikationsstruktur som föreslås i planen, underlättar för invånare att bo i kommunen och arbetspendla, och för näringslivet att kompetensförsörja sina verksamheter. Med lägre inflyttning till kommunen förstärks de kommunala skatteintäkterna inte i samma grad som tidigare, vilket kan vara en utmaning för en relativt liten kommun, som inte kan dra samma nytta av stordriftsfördelar som en större kommun.

Samtidigt medför en lägre befolkningstillväxt också lägre kostnader i verksamheterna. Effekterna av planförslaget bedöms sammanlagt vara att skatteintäkterna avtar, liksom motsvarande driftskostnader i verksamheterna. Detta ställer högre krav på långsiktighet, samordning och medfinansiering, för att upprätthålla en god service och göra de investeringar som krävs.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av skatteintäkter, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *medelstora negativa konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning Skatteintäkter

-3

Medelstora negativa konsekvenser

Kostnader för teknisk infrastruktur

Planförslagets inriktning. Med en lägre utbyggnadstakt, minskar samtidigt kostnaderna för utbyggnad av teknisk infrastruktur för den bebyggelse som inte kommer till. Kostnader för att åtgärda brister i infrastrukturen för befintlig bebyggelse behöver dock fortfarande finansieras. Under den kraftiga utbyggnadsperioden har vissa delar av infrastrukturen inte hängtt med i utvecklingen. Planen föreslår därför till exempel ett prioriterat omvandlingsområde för VA i Lanna, nya cykelstråk i och utanför tätorterna och områden för dagvattenhantering, åtgärder som behöver finansieras under kommande år.

Utöver dessa åtgärder föreslår planen utveckling av en stark kommunikationsstruktur för att förstärka utvecklingen av de inre delarna av kommunen och av en hållbar mobilitet, vilket innebär att betydande investeringar görs i kollektivtrafik, bytespunkter med mera, som ofta kräver medfinansiering. Investeringarna bedöms resultera i långsiktiga samhällsekonomiska vinster i form av till exempel färre olyckor, minskade luftföroreningar och så vidare, men också i ett ökat skatteunderlag på lång sikt.

Kostnaderna för investering och drift av teknisk infrastruktur, blir större ju glesare det är mellan husen, och mindre om nybyggnation sker där det redan finns bebyggelse, vägar, VA-nät och annan infrastruktur. Enligt planförslaget bedöms drygt två tredjedelar av befolkningstillväxten ske i de tre största tätorterna, och en knapp tredjedel i Lekebergs landsbygder, framför allt i länkade orter i strukturbilden. Kostnaderna för utbyggnad av infrastruktur utanför de större tätorterna hänger framför allt samman med om de länkade orterna får en storlek som kräver allmänna VA-tjänster eller inte.

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att det kan bli mer utmanande att finansiera brister i infrastrukturen och nya strategiska investeringar på kort sikt än om skatteintäkterna varit högre och möjlighet till exploatörsamverkan större. Detta hade dock förutsatt en fortsatt kraftig utveckling av Lanna, vilket med dagens infrastruktur inte är möjligt. Effekterna av planförslagets långsiktiga inriktning för utveckling av transportinfrastrukturen och prioritering av investeringar i VA-infrastrukturen, bedöms långsiktigt förstärka kommunens förutsättningar för en hållbar ekonomisk utveckling.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för teknisk infrastruktur, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *märkbara positiva konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning Kostnader för teknisk infrastruktur

+2

Märkbara positiva konsekvenser

Kostnader för social infrastruktur

Planförslagets inriktning. Investeringskostnader för utbyggnad av social infrastruktur såsom framför allt skolor och förskolor minskar också med en lägre befolkningsutveckling enligt planförslaget, samtidigt som färre inflyttade barn och

unga tillsammans med lägre födelsetal kan innebära att förskolor och skolor behöver läggas ner eller struktureras om. Färre barn kan också ge färre driftsfördelar vilket kan resultera i högre kostnader per barn. Behovet av bostäder för äldre bedöms inte minska på samma sätt, då befolkningen generellt blir äldre och den minskade inflyttningen framför allt består av barnfamiljer. Kostnader för andra delar av den infrastruktur som behövs för en god boendemiljö, till exempel mötesplatser, parker och fritidsanläggningar, bedöms inte heller minska nämnvärt, eftersom det även här finns ett kompletteringsbehov.

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att kostnaderna för framför allt förskolor och skolor ökar mindre med en lägre befolkningstillväxt. Samtidigt bedöms kostnader för äldreomsorg och för tätortsmiljöerna inte minska i motsvarande grad, vilket kan innebära att dessa blir mer utmanande att hantera. Med en fortsatt positiv befolkningsökning om än i lägre takt än tidigare, bedöms kostnader och intäkter för den sociala infrastrukturen jämnas ut på längre sikt.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för social infrastruktur, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *små negativa konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning Kostnader för social infrastruktur

-1

Små negativa konsekvenser

Kostnader för risk- och klimatanpassning

Planförslagets inriktning. I planförslaget lyfts vidare behovet av anpassning till översvämnings-, erosions- och skredrisker, vilket också kan generera kostnader för utredningar och förebyggande klimatanpassningsåtgärder för befintlig bebyggelse och infrastruktur. Den klimatanpassning som föreslås i planen innebär i första hand att byggande i riskområden undviks helt, och i andra hand olika typer av skyddsåtgärder, framför allt i form av anläggningar för dagvattenfördröjning. Behov av invallningsåtgärder och liknande bedöms som minimalt i Lekeberg. Andra typer av risker, till exempel buller, radon, naturligt förekommande arsenik, med mera, föreslås i första hand hanteras genom att hålla skyddsavstånd eller andra riskåtgärder. Hot mot till exempel vattenkvalitet för att klara miljö kvalitetsnormer kan på sikt innebära kostnader, en risk som minskar med en lägre befolkningstillväxt och riktlinjer i planförslaget för att begränsa påverkan på vattenförekomsterna.

Samlad bedömning. Effekterna av planförslaget bedöms vara att framförhållningen vad gäller klimatanpassning blir bättre och riskerna för allvarliga klimathändelser mindre, vilket bland annat skulle kunna få stora ekonomiska konsekvenser. Kostnaderna för klimatanpassning bedöms däremot vara svårare att finansiera än om skatteintäkterna varit högre och möjlighet till exploatörsamverkan större. Åtgärder för klimatanpassning bedöms dock vara relativt begränsade i Lekeberg.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen har en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för klimatanpassning och riskförebyggande arbete, och de samlade effekterna av planförslaget bedöms som små negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att planförslaget medför *små negativa konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning Kostnader för risk- och klimatanpassning

-1

Små negativa konsekvenser

NOLLALTERNATIV

Nollalternativet innebär att befintlig översiktsplan från 2014 gäller och att befolkningsutvecklingen fortsätter i en takt som marknaden styr. Det innebär i sin tur att utvecklingstakten kan bli mycket hög i storstadsnära delar av kommunen vid högkonjunktur, medan andra kommuner växer långsammare eller tappar befolkning. Sannolikt innebär det totalt sett en högre inflyttning till kommunen än enligt planförslaget, framför allt i Lanna, där befolkningsutvecklingen under högkonjunktur kan komma att ligga på 10–15 procent per år, liksom den gjort under senare år.

Utan stöd i gällande översiktsplan för hur bebyggelsestrukturen som helhet ska utvecklas vid en kraftig utbyggnad av bostäder, är risken stor för att det blir svårt att komma fram med nödvändig infrastruktur och att kommunen behöver gå in med kostsamma investeringar i efterhand.

Nollalternativets svagare kommunikationsstruktur förstärker också skillnaden mellan olika delar av kommunen, och ger inte samma tillgång till hållbar mobilitet i Lekebergs landsbygder, där nästan hälften av Lekebergsborna bor idag. Svagare

kommunikationer i inlandet riskerar också att bli en hämsko för näringslivsutvecklingen i kommunen och ökad risk för neddragningar och utflyttning.

Skatteintäkter

Nollalternativets inriktning. En kraftigare befolkningstillväxt i någon del av kommunen, ger ökat skatteunderlag för kommunen som helhet, vilket förbättrar möjligheterna att utveckla samhällsservicen och att göra de investeringar som behövs i infrastruktur, klimatanpassningsåtgärder mm. Detta förutsätter dock att kostnader för investeringar i anslutning till exploateringsområden samfinansieras med exploatör, för att bebyggelsestrukturen ska bli en fungerande helhet med rimliga kostnader för kommunen. En fortsatt kraftig utveckling i Lanna som är den del av kommunen där det finns ett bebyggelsetryck, begränsas dock på kort sikt av begränsningar i infrastrukturen.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet där utvecklingen är mer styrd av efterfrågan, bedöms vara att befolkningen tillåts växa i högre takt än enligt planförslaget, men att en sådan tillväxt i praktiken begränsas av dagens infrastruktur i Lanna, och av den rådande lågkonjunkturen. På längre sikt bedöms skatteintäkterna bli större i nollalternativet än i planförslaget.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en hög grad av påverkan på en hållbar hantering av skatteintäkter, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *medelstora positiva konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning
Skatteintäkter

+3 Medelstora positiva konsekvenser

Kostnader för teknisk infrastruktur

Nollalternativets inriktning. Utan stöd i översiktsplanen för hur bebyggelsestrukturen som helhet ska utvecklas vid en kraftig utbyggnad av bostäder, är risken stor för att det blir svårt att komma fram med nödvändig infrastruktur och att kommunen behöver gå in med kostsamma investeringar i efterhand. Ökade skatteintäkter ger dock bättre förutsättningar för att finansiera de åtgärder i den infrastruktur som behövs i befintlig och nyttkommande bebyggelse.

Samlad bedömning. I nollalternativet där byggnationen är mer efterfrågestyrd, hamnar den nya bebyggelsen i Lanna, där stöd saknas för en sådan utveckling i gällande översiktsplan. Effekten blir en bristande framförhållning vad gäller nödvändig infrastruktur och stora svårigheter och kostnader att i efterhand anlägga denna.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en måttlig grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för teknisk infrastruktur, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som mycket stora negativa i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *relativt stora negativa konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning
Kostnader för teknisk infrastruktur

-4 Relativt stora negativa konsekvenser

Kostnader för social infrastruktur

Nollalternativets inriktning. Kostnaderna för investeringar i framför allt förskolor och skolor blir högre i nollalternativet med en högre befolkningstillväxt och större andel barnfamiljer. Samtidigt kan fler brukare ge driftsfördelar och lägre kostnader på sikt.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara att kostnaderna för framför allt förskolor och skolor ökar mer med en högre befolkningstillväxt. Möjligheterna att finansiera dessa bedöms samtidigt förbättras med högre skatteintäkter, liksom finansieringen av annan omsorg och av mötesplatser, parker, fritidsanläggningar och andra behov i tätortsmiljöerna. Samordningsfördelarna blir också större i de olika omsorgsverksamheterna. Möjligheterna att öka befolkningstillväxten är dock begränsade på kort sikt.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för social infrastruktur, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små positiva konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning
Kostnader för social infrastruktur

+1 Små positiva konsekvenser

Kostnader för risk- och klimatanpassning

Nollalternativets inriktning. Förebyggande åtgärder till följd av det förändrade klimatet och andra miljö- och riskfaktorer, kommer att krävas i båda alternativen, men blir lättare att finansiera med högre skatteintäkter och större möjlighet till exploatörsamverkan. Många av de klimat-, miljö- och tekniska olycksrisker som finns hanteras i gällande översiktsplan, men avsaknad av kartering och riktlinjer för framför allt översvämningsrisker på grund av skyfall, försvårar hanteringen av dessa frågor. Utan tydliga riktlinjer för skyfallshantering ökar risken för riskabel lokalisering av ny bebyggelse, vilket i värsta fall kan leda till allvarlig översvämnning med stort lidande och mycket höga kostnader som följd.

Samlad bedömning. Effekterna av nollalternativet bedöms vara att kostnaderna för klimatanpassning blir lättare att finansiera. Åtgärder för klimatanpassning bedöms dock vara relativt begränsade i Lekeberg.

Då sakområdets behandling i översiktsplanen bedöms ha en låg grad av påverkan på en hållbar hantering av kostnader för klimatanpassning och riskförebyggande arbete, och de samlade effekterna av nollalternativet bedöms som små positiva i förhållande till dagens kunskapsläge och krav, blir den samlade bedömningen att nollalternativet medför *små positiva konsekvenser*.

Samhällsekonomisk hushållning
Kostnader för risk- och klimatanpassning

+1 Små positiva konsekvenser

Påverkan på miljömål

Kompletteras inför granskning

Påverkan på riksintressen

Kompletteras inför granskning